

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08923

IBERSHATSUNGEN

Aaron Sliptsin

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אהרן סליפצין

איבערשאצונגען

עסייען וועג ליטעראטור

און

נאציאנאל-סאציאלע פראבלעמען

ניו יארק, 1967

A. SLIPTZIN

RE-EVALUATIONS

ESSAYS

Copyrighted 1967

by A. SLIPTZIN

New York, 1967

א י נ ה א ל ט

טלום אש

7	זיין וועג אין שיקדערן
20	זיינע אידעאלן
32					וויסטארישע נאָוועלן, דער מאָן פון נצרת, דער תהלים ייד און דער נביא
46					די דריי שטימען, די רוסישע רעוואָלוציע
57	די וויכטיקייט פון דער נאָוועלע
63	פאָשיזש און זיינע וואַרצלען
85					מדינת ישראל איר אַגויסערלעכע דיפלאַמאַטיע און איר זיכערקייט
105	עטיק אין דער אוראַלטער יידישער געשיכטע
122	צו ג א ב ן

אנאליטישע אפשאצונג פון

זיין שילדערן און זיין אידעאלאגיע

ערשטער קאפיטל

ש ל ו ם א ש

זיך וועג אין שילדערן

שלום אש איז איינער פון די גאר וויכטיקסטע קינסטלער ביים יידישן פאלק. ער פארמאגט זיין אייגנארטיקן וועג אין דערציילן, זיין אייגענעם טיפן אריינבליק אין מענטשלעכע האנדלונגען און אין זייער דענקען. זיך ווירקונג איז אומגעהויער גרויס. עס איז אבער דער טרויעריקער גורל פונעם יידישן פאלק, וואס געוויסע כוחות האבן פארפרעמדט דעם פאלק פון זיך קינסטלער.

עס איז דערפאר נויטיק זיך טיפער אריינטראכטן אין אש'ס שאפן כדי איבערשאצן די ווערטן. ווען מען לייענט איבער איינע אדער צוויי פון זיינע דערציילונגען, זעט מען אז אש האט זיך ספעציפישן וועג אין זיינע שילדערונגען, מען דערשפירט גלייך זיך אנדערשקייט.

אין וואס באשטייט די דאזיקע אנדערשקייט?

1) אש מאלט דעם יחיד, דעם איינצלנעם, ניט פאר זיך אליין, נאר דורך און מיט זיין כלל, מיט זיין סביבה, ווי א רעזולטאט פון זיין סביבה, ווי אריינגעוואקסן און ארויסגעוואקסן פון איר. כדי צו געבן א בילד פון דעם טיפ וואס ער מאלט, שילדערט ער דעם גאנצן ארום. (1)

2) שלום עליכם אדער י. ל. פריץ באשרייבן דעם יחיד מיט זיינע העויות ניוואנסן, באוועגונגען, זיינע ספעציפישע אויסדרוקן, זיינע ווערטלעך, זיך קניישט און זיינע שוואכקייטן. פאר שלום עליכמען אדער פאר פריץ איז דערציילן אין ערשטן פערזאן דערפאר גוט צוגעפאסט. אש פארמאגט ניט דעם

זשאַנר. ער שילדערט אין דריטן פּערזאָן. אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד. יעדער נביא האָט זיין אייגענעם וועג אין זיין נביאות.

3) אַש איז דינאַמיש ניט סטאַטיש.

אַש באַשרייבט דעם איינצלעם ניט ווי ער געפינט זיך אין אַ באַשטימטן צושטאַנד. נאָר ווי ער ווערט געביטן, ווי ער ווערט אַנטוויקלט. זיינע האַפנונג-גען, זיינע מחשבות זיינען ניט שטענדיק די זעלביקע. זיי בייטן זיך אונטער דער ווירקונג פון די אומשטענדן און פון דעם אַרט וואָס ער פאַרנעמט אין דער געזעלשאַפט. זיינע טיפן זיינען דערפאַר ניט סטאַטיש. זיי ווערן איבער-געאַנדערשט, אפשר אַליין ניט וויסנדיק, אָז זיי זיינען שוין געוואָרן אַנדערש. אַש באַשרייבט ווי און פאַרוואָס זיי זיינען אַנדערש געוואָרן. 2)

4) זיין דינאַמישקייט גייט וויטער.

ניט נאָר זיינען זיינע טיפן ניט אַייסגעפורעמט אין פאַראויס, נאָר ער הויבט אָן לכתחילה באַווייזן פאַר וואָס זיי זיינען געוואָרן אַזוי און ניט אַנדערש. למשל, מאַטקעס גנב'ס ראַלע איז שוין באַשטימט נאָך איידער ער איז געבאָרן געוואָרן. זיין מוטער, אין אַ פאַל פון אייפּערזוכט, מאַכט זיין טאַטן בלינד נאָך פאַר מאַטקעס געבורט. ער ווערט געבאָרן אין שוידערלעכער אַרעמקייט. זיין לעבנסוועג איז שוין אַייסגעפלאַנט פאַר אים. אַש דרינגט אַריין אין די באַהאַלטענע ווינקלען פון זיינע כאַראַקטערן כדי צו געבן אונדז אַ באַגריף ווער זיי זיינען און פאַרוואָס זיי זיינען אַזוי.

5) אַש האָט ניט אין זיינע שילדערונגען קיינע ספּעציפישע העלדן וואָס זאָלן פאַרנעמען דעם אויבן אָן אין זיינע שילדערונגען. טאַקע דערפאַר וואָס ער שילדערט די גאַנצע געזעלשאַפט און ניט איינצלע אַפּגעזונדערטע טיפן, פאַרנעמען פילע פּערזאָנען וויכטיקע ערטער אין אַלע זיינע דערציילונג-גען. זיי אַלע צוזאַמען בילדן אויס אַ געוויסע סביבה און יעדן איינעם האַנדלונג איז אַ רעזולטאַט פון די געמיינשאַפטלעכע ווירקונגען און באַ-וועגונגען פון דעם גאַנצן אַרום. 3 און 4).

6) אַש איז אָן אַייסגעצייכנטער קינסטלער אין מאַלן די נאַטור. אירע שטורעמס, אירע שיינקייטן. זיין גרעסטע אויפּמערקזאַמקייט שיינקט אַבער

אש די פסיכאלאגישע ווירקונגען פון די געשעענישן אויף די האנדלונגען פון די טיפן, וואָס ער שילדערט. די פסיכאלאגישע געזעצן זיינען געבאָרן מיט אונדז. דער מענטש ווערט געטריבן צו געוויסע האנדלונגען נאָך דער ווירקונג פון באַשטימטע פסיכאלאגישע אינסטינקטן. זיין אריינבליק אין פסיכאלאגישע ווירקונגען פאַרנעמט ביי אַש'ן דעם אויבן-אַן אין זיינע בילדער. 5 און 7).

(7) אַש'ס התמדה אויספירלעכקייט.

ער באַנוגנט זיך ניט מיט אַ צופעליקן בליק. יעדער ווינקל ווערט ביי אים גענוי באַטראַכט און באַשריבן. ער גיט אונדז איבער, למשל, אַ שניידער-ווערקשטאַט (שאַפּ) פירט ער אונדז דורך אַלע זיינע טירן און פאַרטקעלעך. ער ווייזט אונדז די שטעפער (אַפּעריטאָרס), די פינישערס, צושניידער, קנעפלעך-נייער און די באַצויאונגען צווישן זיי. דאָס בילד איז דערגאַנצט. אַלץ זעט ער און אַלץ באַווייזט ער.

(8) באַוועגלעכקייט

אש באַגלייט דאָס יידישע פּאַלק אין זיינע וואַנדערונגען. ער פאַרקערפערט אין זיינע שילדערונגען פאַרשיידענע עפּאַכן אין דער יידישער געשיכטע און פאַרשיידענע וואַנדערונגען אין דער געגנוואָרט. ער איז ניט באַגרענעצט אין צייט און אָרט. (8)

ער הויבט אָן מיט דעם קליינעם שטעטל, גייט אַריבער צו גרעסערע צענטערס און וואַנדערט צוזאַמען מיטן יידישן פּאַלק קיין אַמעריקע און אַרץ ישראל. ער זעט די קאַמפּן אין די גרעסערע שטעט, באַשרייבט די פּאַר-צווייפלטע ביטערע אַרעמקייט אין יענע ערטער און זייערע גייע אידע. און גרופירונגען. ער מאַלט די אידעאלן סיי פון די פרומע, סיי פון די ניט פרומע. ער באַשרייבט די אַרבעטער אין די מיטעלע און גרעסערע שטעט מיט זייער אַרעמקייט, מיט זייער ביטערער לאַגע, ווי זיי ווערן אונטערדריקט און ווי זיי הייבן זיך אָן צו פאַראייניקן. ער שילדערט זייער מסירת-נפש און קאַמף פאַר סאַציאַלן יושר. ער זעט דעם גייעם אויפברויז צווישן רעליגיעזע און למדנישע שיכטן מיט זייערע ראַנגלענישן אין אַ נייער, פאַר זיי

וועלט מיט ספקות און שווערע געמיטן. ער זעט אונדזערע גבירים וואָס אַנטלויפן פון קליינעם שטעטל, וואָס דערווייטערן זיך פון יידישע פּראָבלעמען מיט זייער מאַדנער, אומנאַטירלעכער קאַמבינאַציע פון חסידים מיט אַסימי-לאַציע. ער דרינגט אַריין און שפּירט די ליידן פון די אויסגעוואַרצלטע יידן מיט זייערע שוועריקייטן אין צופאַסן זיך צו אַ נייעם סאַרט לעבן מיט נייע פּראָבלעמען.

אַש גייט אויך אַריבער צו שטורמישע צייטן אין דער יידישער גע-שיכטע, אין דער עפּאָכע פון רויםישער הערשאַפט איבער ישראל, די תקופה פון גלות בבל און דער אויפּלעבונג באַוועגונג, דער חסידות באַוועגונג, די ליידן פון יידן אין מיטלאַלטער א. א. ז. וו. אין קורצן, אַש נעמט אַרום פאַרשיידנאַרטיקע פּאַנאַראַמעס אין פאַר-שיידענע צייטן און אַלץ געשילדערט אויף אַ גרויסער קאַנווע. אויף אַ גרויסן פאַרנעם.

(9) זיינע טיפן זיינען ביי אים ניט כחומר ביד היוצר. ווי ביי אַן אמתן קינסטלער זיינען די טיפן געמאַסטן און געוואויגן. ער מאַנעוורירט ניט מיט זיי. אַש פּלאַנעוועט ניט אויס באַוועגונגען און פּאַסירונגען כדי אויסבויען לאַנגע און פאַרדרייטע געשיכטעס. ער באַשטייט ניט אַז זיין פּערזאָן זאָל אַזוי האַנדלען אַדער דענקען, נאָר ער איז געצוואונגען צו מאַלן זיין פּערזאָן ווי ער איז אין דער אמתן, ווי עס איז כאַראַקעריסטיש פאַר דער פּערזאָן. מערסטנס מאַלט ער געוויינלעכע פּאַסירונגען און געוויינלעכע פּערזאָנען. (אַזוי טוען אויך מענדעלע, פּרץ און שלום עליכם און אַלע גרויסע קינסטלער. עס זיינען אַבער דאָ אייניקע וואָס ווערן אפילו רעקלאַמירט אַלס קינסטלער און זיי האַבן בלויז פאַרדרייטע סיפור-העמעשה'ס).

10) אַש האַט רעספּעקט און ליבע פאַרן פשוטן אַמכאָ.

ער שילדערט גערן דעם האַרעפּאַשניק. דעם פישער, בעל-עגלה, דעם קרעמער, דעם לערער. דעם פאַרפרומטן אין די ווייסע זאַקן, דעם קאַצקער חסיד, די שטריימל מיט די לאַנגע ציצית דערמאַנט ער זעלטן. אַט, למשל, איז רחל לאה פיל העכער אַוועקגעשטעלט ווי פרוי. האַלפּערן (אין „די דריי

שטעט). דער פראסטאק שלמה, אויפגעהאדעוועט אין דחקות, האט שוין פארזוכט אלע שווערע ארבעטן. ער האלט אויס די שוועריקייטן אין אפרייניקן דעם עמק. דעד אינטעליגענט, צבי מארגאליס, דער פליסיק-ריידענדער העברעאיסט, ציוניסט בן ציוניסט. ער האלט ניט אויס און ציט זיך צוריק פון דער קבוצה (געזאנג פון טאל". זו. 14-15).

11) אש לאזט אויס ניט-נויטיקע דעקאראציע מאלערייען. בערל מאכט א הייראט-פארשלאג צו שרה'ן, די הארעפאשנע מיידל פון זיין קבוצה, אן קיינע שיינע רעדעס און אזוי שטיל נעמט עס שרה אויך אויף אן פייערדיקע דרשות ("געזאנג אין טאל"). פרוי דאוידאווסקי פארלאזט איר מאן אן גוואלדאוונע רעדעס, קומט צוריק, ווען ער ווערט קראנק אויך אין דער שטיל ("איסט ריווער").

12) אש זעט דעם טיפן אינסטינקטיוון צובונד פונעם יידישן יחיד צום כלל. ער דערשפירט אין דעם "בונד וואס אברהם האט געמאכט מיט'ן גייסט", וואס איז א בונד פאר אלע צייטן. דער בונד ווייזט זיך אלעמאל ארויס אפילו ביי די וואס זיינען דערווייטערט פון יידישן געטאלעכן.

13) י. ל. פרץ מיט זיינע שפריצנדיקע פונקען פון חכמה קאן ארויס-ברענגען זיינע געדאנקען אין אייניקע זייטלעך, דארטן וואו אש דארף פארנעמען א גאנצן בוך.

ביידע, סיי פרץ און סיי אש, נעמען אויף דעם זעלבן פראבלעם. די אורזאכן פון דער פארשפרייטונג פון חסידות צווישן יידן. י. ל. פרץ נעמט עס אויף מיט א קליינער דערציילונג "צווישן צוויי בערג", ש. אש פארנעמט וועגן דעם א גאנצן בוך דער "תהלים ייד". 9)

אגב, איז אבער פאראן א גרויסער חילוק אין זייער ליזן די פראבלעם. פרץ נעמט אן אז די סיבה פאר דער חסידות באוועגונג איז געווען די אפ-געפרעמדקייט צווישן די למדנישע יידן און דעם אלגעמיינעם פראסטן פאלק. ר' נח'קע קומט כדי אויפהויבן די מאראל פונעם פשוטן יידן, "וואס האט איר פארן פשוטן יידן?" — פרעגט ר' נח'קע ביים בריסקער גאון (אזוי זיינען אויך די דערקלערונגען פון דובנאו, צינבערג און אנדערע).

שלום אַש וואָרפט אָפּ דעם ענטפער. ער זוכט די פסיכאלאגישע מאַטיוון וואָס האָבן גורם געווען דעם אויפקום פון חסידים. ער ברענגט אַרויס די עקאָנאָמישע אומבאַהאַלפנקייט פונעם יידישן ישוב אין יענער צייט אין פוילן, די שרעקלעכע אַרעמקייט, די האַפנונגסלאָזיקייט, די ניט־זיכערקייט צו קאַנען מאַכן אַ שטיקל לעבן, זיין אָפּהענגטיקייט פונעם פריץ און פון זיינע ווילדע פאַרלאַנגען, האַרצלאָזיקייט. דער פריץ האָט געקאַנט טאָן מיטן יידן, וואָס אים האָט זיך געוואָלט. ניט געווען קיין געזעץ און באַשיצער. דערנאָך ווייזט אונדז אַש די גייסטיקע ליידן, דעם יאוש, וואָס האָט זיך פאַרשפרייט נאָכן דורכפאַל פון שבת־צבי און זיינע נאָכפאַלגער די פראַנקיסטן.

דאָס פאַלק איז אַריינגעפאַלן אין טרויער און יאוש. עס האָט פאַר זיך ניט געזען קיין אויסוועג. עס האָט געדאַרפט האָבן אַן אויסוועג, עפעס אַן אַנהאַלט. דאָס גלויבן אין הייליקע האָט דעם פאַלק געגעבן כוח זיך אַנצוהאַלטן אין לעבן. מיט די פסיכאלאגישע געזעצן פון עסקעפיזם, דער־קלערט אַש דעם דראַנג פון די געדריקטע יידן צו גלויבן אין הייליקע. די אַרעמע מאַסן צווינגען יחיאַלקען צו ווערן אַ רבי.

ביי פּרצן ברענגט ר' נח'קע די חסידות. ביי שלום אַש'ן איז די פאַרצווייפלטע לאַגע פון די מאַסן, דער כוח וואָס ברענגט צו חסידות. ווי טיף איז דער אונטערשייד!

אגב. ש. ניגער זאָגט: "חסידות האָט אויפגערודערט דעם רעליגיעזן געפיל וואָס האָט געהאַלטן ביים פאַרפריירן ווערן, עפענענדיק נייע קוואַלן און דער הויפט־מאָטיוו פונעם תהלים־ייד איז דער מאָטיוו פון גלויבן און בטחון".

איך האַלט, אַז זיינע ביידע באַהויפטונגען זיינען ניט ריכטיק. מיר ווייזט אויס, אַז אַש באַשטעטיקט קאַרל מאַרקס אויסטייטשונג פון געשיכטע: אַז עקאָנאָמישע באַדינגונגען, ליידן, פאַראורזאַכן גייסטיקע באַוועגונגען. דאָס וואָס מיר זעען אַלס גייסטיקע באַוועגונגען זיינען אין דער אמתן עקאָנאָמישע אין זייער הינטערגרונט. ווייל חסידות איז אַרויסגערופן געוואָרן אַלס קעגן מיטל צום יאוש, דערפאַר איז געווען נאָטירלעך, אַז חסידים האָבן שטאַרק געהאַלטן פון געזאַנג, טענץ און שמחה און אפילו פון אַ טרונק בראַנפן.

איך באַטראַכט אַשס מיינונג וועגן די סיבות וואָס האָבן געבראַכט צו דער

פארשפרייטונג פון חסידים אַלס מער וואַרשיינלעך. דער רבנישער קלאַס איז קיינמאָל ניט געווען ווייט פון פשוטן יידן. גאַנצע שיכטן תלמידי חכמים זיינען געוואָקסן אין דער אַרעמקייט. דעם רבס פּאַטער איז אָפט געווען אַן אַרעמער שניידער, און אויך זיינע ברידער און פעטערס. דער רב אַליין איז געווען אַן אַרעמאַן, אַ דלפן. חוץ דעם רב זיינען געווען מלמדים, חזנים, שוחטים און אַנדערע פאַרוועבט אין דער יידישער אַרעמקייט. אַזוי אַז אַ וויכטיקער טייל פון די תלמידי חכמים זיינען געווען קבצנים.

חוץ דעם איז אויסגעוואָקסן אַ גרויסע ליטעראַטור פון אגדות, פון פּאַעטישע שאַפונגען, וואָס האָבן געשפּייזט דעם ווייניק-געלערנטן יידן. אַזוי אַז די אַריסטאָקראַטיע פון די למדנים איז קיינמאָל ניט געווען קאַנטיק.

באמערקונגען

- (1) ביי שלום עליכמען מאַלט טוביה אַליין זיינע איבערלעבונגען, זיינע טראַגעדיעס, זיינע געדאַנקען, זיינע אָפּשאַצונגען פון דעם אַרום. אַזוי אויך ביי פּרצ'ן. דער מלמד אין 'צווישן צוויי בערג' דערציילט אַליין זיינע איינ-דרוקן און אַזוי ווייטער. אַש גיט אָבער אַ בילד פון דער געזעלשאַפט. ביי אַש'ן איז יעדער איינער אַ רינגעלע אין אַ גרויסער קייט.
 - (2) טוביה ביי שלום עליכמען איז דער זעלבער טוביה אין אַלע זיינע מעשות און אַזוי אויך מנחם מענדל אַדער „מאַטל פייסי דעם חזנס“. ביי אַש'ן איז משה וואָלף פריער אַ משכיל, כמעט אַן אַפיקורוס. מיט דער צייט ווערט ער פאַרוואַנדלט אין אַ פרומען חסיד (איסט ריווער). וויינישטאַק, דער פשוטער פאַרגרעבטער, אַמעריקאַניזירטער פאַרבער וועט דערנעענטערט צו דער שול און צו פרומקייט. זיין שיינע טאַכטער ראַכיל, רוי און פּוסט ווען זי איז כמעט די כלה פונעם יונגן דאָוידאָוסקי ווערט איבערגעביטן אונטער דער ווירקונג פון איר פאַרערער, דעם דייטש-יידישן סטודענט.
- ווען שלום עליכם אַדער פּרץ מאַלן זייערע בילדער, זיינען זייערע טיפן שוין פאַרטיקע, אויסגעפורעמטע. שלום אַש נעמט זיינע טיפן ווען זיי זיינען נאָך רוי. זיי ווערן אויסגעפורעמט ערשט אין דעם גאַנג פון דער דער-

ציילונג דורך פאַרשיידענע אומשטענדן, וואָס באַאיינפלוסן זייערע אייגענע פסיכאָלאָגישע אייגנשאַפטן.

3) טוביה ביי שלוםעליכמ'ען פאַרנעמט דעם אויבן אָן אין אַלע מעשיות פון טוביה'ן. אַזוי אויך מנחם מענדל, אַדער מאַטל פייסי דעם חזנ'ס. שווער צו זאָגן, ווער ס'איז דער הויפּט־העלד אין „איסט־רווער“, משה וואַלף דאָ ווידאוּסקי אַדער אוירווינג, אַדער דער פאַרקריפּלעך ברודער זיינער, אַדער אפשר גאָר מערי מעקאַרטי. אויך אין „אַנקל מאַזעס“ איז דער אַנקל ניט דער הויפּט־העלד.

4) מיט דעם איז אַש ענלעך צום גרויסן לעוו טאַלטאַי. טאַלסטאַי האָט אויך ניט קיין ספּעציעלע העלדן אין זיינע ראַמאַנען. טאַלסטאַי שילדערט אויך די גאַנצע געזעלשאַפט און ניט איינצלע באַזונדערע פּערזאָנען. טאַלסטאַי פאַרמאַגט אויך ניט דעם זשאַנר צו מאַלן די פאַרשיידענע ניואַנסן פון זיינע געשילדערטע פּערזאָנען. אַגב: דערפאַר איז ביידן גרינגער איבער־צוועצן אין אַנדערע שפּראַכן.

5) זאַכאַרי מירקין (דריי שטעט) איז אַ שוואַכלינג און אַ „פאַרשלאַסע־נער אין זיך“. דערפאַר וואָס אים האָט אויסגעפּעלט די דערציאונג פון אַ פאַטער און די צערטלעכקייט פון אַ מוטער. ער איז אויך אין ייד אין אַ פּראַוואַסלאָווער שול און אומגעבונג. ער וואַקסט דערפאַר אויס אַ קאַמ־פּליצירטע נאַטור. דאָס ווירקט אויך אויף זיינע שפּעטערדיקע האַנדלונגען.

6) דאָס בילד פונעם טייך ווייסל אין אַנהויב פּרילינג ווען דאָס איז הויבט אָן ברעכן מיטן גאַנצן מעכטיקן שטראָם, וואָס אַש ברענגט אַרויס איז אַזוי פּרעכטיק, אַז עס איז שווער צו באַשרייבן.

7) אין „דריי שטעט“, אין האַטעל מעטראַפּאָל. די קעלנערס (סאַרווערס) זייער איינקומפט איז מערסטנס באַשטאַנען פון „טרינק־געלט“ („טיפּס“). זיי ווייזן אַרויס אַפּענע סימפּאַטיע מיט די רייכע געשטראַנדטע געסט אין דער צייט, וואָס דער קאַמף פאַר דער רעוואַלוציע גייט אָן אין גאַס. זיי, די סאַרווערס, קוקן אַרויף מיט יראַת הכבוד צו די רייכע. דאַקעגן, די אַרבעטער

וואס טוען די שווארצע ארבעט אין האַטעל, וויין אַרויס אָן אַפענע שנאה צו אַט-די „אָפּגעפרעסענע“ געסט (זייער פּסיכאָלאָגיע איז אַנדערש אויס-געפורעמט געוואָרן).

אַז מירקין האָט שוין איינמאַל געהונגערט, איז ער שוין פאַררעכנט געוואָרן אין 'מיליטען רעסטאָראַן' ווי אָן אייגענער („דריי שטעט“).

„אַלץ וואָס איז דאָ אין אונדזער נאַריש וועלטל איז נאַריש, געמיינ און טאַלאַנטלאָז“. און קוקנדיג אויף אירע געפּוצטע נעגל, זוכט זי אַ דער-לייזונג פאַר איר טראַגישן איך אין אַ גרויסן וואָרט, אין אַ וואָרט, אין אַ נייעם וואָרט וואָס זאָל קומען און באַפרייען די וועלט פון איר טראַגישקייט“ (פּעטערבורג, זו. 127).

וועגן די כלומרשטע קונסט-טעניץ אין פּעטערבורג אַ כאַראַקטעריסטיק פון פּוסט און פּאַסניקעס. די דעקאָדעניץ פון פּוסטייט און אויסגעוואַרצלטייט, די פּערזענלעכע טראַגישקייט פון אַ ייִדישער טאַכטער וואָס האָט חתונה געהאַט מיט אַן עלטערן רייכן רוסישן באַאַמטן. פון איר אייגענער סביבה איז זי אַרויסגעריסן און אין אַן אַנדערע ווערט זי ניט אָנגענומען.

די נאַטירלעכע צוגעבונדנקייט צום ייִדישן שטאַם מאַכט אויך שווערער איר פּאַזיציע (אַש אונטערשטרייכט אומעטום אַט-דעם נאַטירלעכן צובונד).

נייטן דאָוידאַוסקי, דער האַפּנונגסלאָזער און פאַרקריפּלער („איסט ריווער“) פאַרלירט אינגאַנצן זיין מוט. ער קאָן אפילו ניט קעמפּן קעגן לעבן, ווען דאָס מיידל מעקאַרטי קומט און הויבט-אַן אים צו באַהאַנדלען און אים באַדינען, קליידן און שפּיזן, דערוועקט זיך אין אים די ליבע און עראַטישע פאַרלאַנגען. דאָס גיט אים שוין כוח צו וועלן שטאַרבן, כדי ער זאָל קריגן כוח צו וועלן לעבן דאַרף ער פריער ווערן רעליגיעז. ניט די רעליגיע ווי זיין פאַטער פאַרשטייט זי. זיין רעליגיע באַשטייט אין אַרבעטן פאַר דער מענטש-הייט. ס'איז דער גלויבן אין אַ העכערער אינסטאַנץ, דאָס געפינען אַ ציל אין לעבן גיט אים גענוג כוח ער זאָל וועלן, ער זאָל שטרעבן צום לעבן.

עס איז אויך כאַראַקטעריסטיש דער אונטערשייד פון דער באַציאָנונג פון משה וואָלפּן, זיין פאַטער און פון דער מוטער צום פאַרקריפּלען נייטען/ביים פאַטער, אַ טיף-גלויביקער, ווערט די ליבע צום זון שטאַרקער. משה וואָלף האָט אַן אומפאַרשטענדלעכן אַפּטימיזם, אַ האַפּנונג, אַ זיין זון וועט געזונט ווערן. די מוטער אָבער זעט אין נייטענען אַ שטער וואָס קאָן צעשטערן

די גאַנצע פאַמיליע. נייטן דערשפירט דעם אונטערשייד און פאַרלאַנגט אַז נאָר דער פּאָטער זאָל אים באַהאַנדלען („איסט ריווער“). אפילו אירוווינג דאָוידאָוסקיס פּינאַנציעלער דערפאַלג קומט דערפאַר וואָס אירוווינג פאַר-שטייט באַצייטנס די פּסיכאָלאָגישע ענדערונגען וואָס זיינען פאַרגעקומען ביי זיינע פּרויען-קויפּערנס און ער פּאַסט צו זיינע מאַדעלן צו זייער פאַרלאַנג. פּסיכאָלאָגישע פּאַקטאַרן (עסקעפּיזם) פאַרוואַנדלען משה וואַלפּן אין אַ פּרומען חסיד („איסט ריווער“).

פּון דעם טאַג-אָן ווען ער, זאַכאַרי, האָט באַזוכט העלענאַ סטעפּאַנאַוואַ (זיין פּאַטערס געליבטע), האָט ער, זאַכאַרי, דערפּילט אַ קאַלטקייט פּון זיין אייגענער אָם. זי „מאַריאַ איוואַנאַוואַ, זיין אָם, וואָס איז שטענדיק געווען אים געטריי ווי אַ מוטער זאָגט אים „ניט איך בין אייפּערזיכטיק, דיין מאַמע (וואָס איז שוין טויט) איז אייפּערזיכטיק“ („דריי שטעט“).

די געטריישאַפט צום אַנקל (פּון זיין פּלימעניק) איז ניט געווען חניפּה עס איז געווען פאַרגעטערונג צום מענטשן וואָס ער האָט גענומען אַלס פאַרבילד, אַלס אידעאַל צו וועמען ער זאָל אַמאַל אליין ענלעך זיין. אין דער פאַרגעטערונג פּון אַנקל און דער געטריישאַפט צו אים איז געלעגן די טריי-שאַפט צו זיך אליין און צו זיין אייגענער צוקונפּט ווען ער אליין וועט זיין דער אַנקל („אַנקל מאַזעס“, זו. 82).

די באַציאונג פּון מאַטקע גנב צו זיינע מיידלעך (וויסע שקלאַפּן) בייט זיך אַזוי גיך ווי ער באַשליסט אויפּגעבן דעם פּראַסטיטוציע-געשעפט. פּריער איז צווישן זיי אַ ברידערלעכקייט, שפּעטער — אַן אַפּגעפּרעמדקייט (מאַטקע). דער אַלטער מירקין קומט אליין איבערגעבן די נייעס זאַכאַרין, אַז זיין מוטער איז טויט. זאַכאַרי דערפּילט אַ ניט-אויפּריכטיקייט אין פּאַטערס טאָן „און דאָס האָט אים מער געווייטיקט ווי דאָס שרעקלעכע נייעס, וואָס דער פּאַטער האָט אים געבראַכט“ (פּעטערבורג זו. 89).

דער אַדוואַקאַט האַלפּערן האָט צוויי אַרויסהעלפּערס: דער רייכער מירקין אַנגעטאָן אַפּגעלאָזן, דער אַרעמער וויינשטיין זייער אַפּגעהיט. אויך איז ער זייער געהיט אין זיין שפּראַך, זי זאָל קלינגען גראַמאַטיקאַליש און אַז אַן אַקצענט. דאָס האָט אַריינגעבראַכט אַ הפּסקה אין זיין ריידן וואָס פּלעגט דערווידערן. פאַר רייכע מענטשן האָט דער געהילףגעהאַט אַ שוואַכקייט. יאַקאָוו שמועלעוויטש וויינשטיין האָט זיך באַליידיקט אַז מען האָט גאַר

געקענט דערוועגן זיך צו טראכטן וועגן דעם אָז ער פאַרשטייטט זשאַגאַן.

מיט אַלעקסאַנדער דעם דריטנס רדיפות הויבט אָן גבריאַל מירקין שענקען מער אויפּמערקזאַמקייט זיין אייגענער אמונה. „וואָס מער זיי האָבן אונדז פיינט, אַלץ מער הויב איך אָן פילן אונדזער אייגענעם ווערט“. ער האָט געשיקט געלט מיטן זון פאַר אַ וויכטיקן יידישן צוועק. גבריאַלס אויפּרעגונג, ווען זאַכאַרי דערוויסט זיך, דורך זיין אָם, אָז ער איז אַ ייד. אגב, דאָ ווייזט זיך אַרויס די אינעווייניקסטע צוגעבונדנקייט פון דעם יידישן יחיד צום אייגענעם שטאַם.

8) מענדעלע האָט געשילדערט נאָר פון זיין צייט און פון זיין סביבה, ריכטיקער פון זיינע ערשטע יאָרן.

דער גרויסער קינסטלער שלום-עליכם איז שוין שוואַכער ווען ער דאַרף מאַלן דעם נייעם דור, די נייע כתרילעווקע, דעם נייעם שטאַטישן לעבן, די נייע אויפּגעקומענע גברים, די נייע אַריסטאָקראַטיע. שלום עליכם האָט זיך מער אידענטיפיצירט, האָט מער סימפּאַטיע פאַר אַלט כתרילעווקע. אויסער ביי דעם יונגן רעוואָלוציאַנער געפינט שוין שלום עליכם ניט אַזויפיל אידעאַל, אַזויפיל מסירת-נפש, אַזויפיל אויסדויער און לעבנס-חכמה אין דעם נייעם גרויס שטאַטישן לעבן.

(עס איז אַבער מעגלעך, אַז די אַריסטאָקראַטישע אין ערשטן דור האָט זיך מער פאַרפרעמדט פון איר פאַלק ווי דער צווייטער דור. דאָס איז אַבער אַן ענין פאַר זיך אַליין).

י. ל. פּרץ שילדערט ווייניק פון זיין אייגענער צייט און זוכט אינס-פיראַציע אין אונדזערע לעגענדעס צו אַרויסבריינגען די גייסטרייכע פינאַ-נאַמיע פון יידישן פאַלק.

9) וועגן תהלים ייד :

„אַ סך הכל פון מאַטיוון צעשפּרייט איבער אַשׁם פּריעריקע ווערק. גלויבן איז דער תוך פון ראַמאַן, אַ העכערער גלויבן וואָס שטייט איבער פאַרם אַדער ריטואַל און נעמט אַרום אַלע מינים גלויביקע“ (לעקסיקאָן פון דער נייער יידישער ליטעראַטור פון „ציקאַ“).

דאָס איז ניט קיין ריכטיקע מיינונג. שלום אַש שילדערט די עפאָכע ניט דעם יחיד. דאָס וואָס ער מאַלט ר' יחיאל'קען ווי אַן אויסערגעוויינלעכן טיפּ פון גוט־האַרציקייט און בטחון, איז דאָס דערפאַר וואָס אַנדערש וואָלט דאָך דאָס פּאָלק ניט אויפגענומען אים אַלס הייליקן.

ש. ניגער וועגן תהלים ייד :

„שלום אַש האָט טיפער ווי אַנדערע געפילט און אויסגעדריקט דעם געראַנגל צווישן יעקב'ן און עשו'ן און ווייל ער האָט געפילט און אפּשר אַליין, אין זיך אַליין איבערגעלעבט די צעריסנקייט און די „צוויי־שטאַקיקייט“ פון מענטשלעכן לעבן, האָט ער געבענקט אַזוי שטאַרק נאָך גאַנציקייט, נאָך אַ גאַנצן יידן און גאַנצן מענטשן. . . און ווייל ער האָט אַזוי געבענקט נאָכדעם, איז אַשן געלונגען אויסצוחלומען די געשטאַלט פון „תהלים ייד“, די געשטאַלט פון אַ מענטשן, אין וועלכן הימל און ערד, שבת און וואָך זיינען אַיינס“.

דאָכט זיך, אַז דאָס איז פשוטע, פוסטע מליצה. „אַש קאָן מאַלן די די סטאַטיק, ניט די דינאַמיק פון דער נשמה, דאָס געוואָרענע ניט דאָס ווערנדיקע. אין מאַנאַלאָג איז ער דערפאַר שטענדיק פרייער און געטרייער זיך גופא ווי אין דיאַלאָג“. דאָ איז ש. ניגער אינגאַנצן פאַלש. אַש איז נאָר דינאַמיק. ער איז שטאַרקער אין זיינע שילדערונגען פון דער גאַנצער גע־זעלשאַפט און אין זייערע אַנטוויקלונגען. ער איז שוואַכער אין מאַנאַלאָג, דערפאַר מאַלט ער אַלעמאַל אין דריטן פעזאָן, און מיט דער גאַנצער סביבה דאָכט זיך, אַז אין זיינע דראַמען איז ער אויך דערפאַר שוואַכער. ס'איז אויך כדאי צו באַמערקן אַז ניגער איז פאַלש אין אַ סך פונקטן וועגן תהלים־ייד. אַש האָט ניט קיין „ויתרוצו“ צווישן יעקבן און עשו. אַש איז אַלעמאַל אוניווערסאַל, ער איז קיינמאַל ניט אבסוקוראַנטיש, קיינמאַל קיין „צוריק צום „געטאָ ייד“.

צווייטנס זוכט ניט אַש קיין גאַנצן ייד און גאַנצן מענטש. פילע פון זיינע טיפּן זיינען גאַנצע יידן און גאַנצע מענטשן. אַזוי איז ר' ברוך כאַמסקי

אין די 'דריי שטעט', דר. ליזער־אָוויטש אין „וועג צו זיך“, דר. כאַמאַוויטש.
משה וואָלף, די אונגאַרישע געליבטע פון וויינשטאַקן (אין „איסט ריווער“).
אַש זעט געטלעכקייט אין יעדן מענטש. דאָס מיינט גאַנצקייט אין יעדן
מענטשן. אַשס געטלעכקייט באַשטייט ניט אין תהלים זאַגן.

זיינע אידעאלן

איז אַש פראַגרעסיוו? איז ער קעמפּעריש? וועלכע געדאַנקען וויל ער אונז איבערגעבן מיט זיינע דערציילונגען?

(1) חשיבות פון מענטש.

דער הויפט-מאָטיוו וואָס אַש ברענגט אַרויס אין אַלע זיינע בילדער איז די חשיבות פון מענטש. דער מענטש איז דער „בחיר היצורים“. דער תּמציית פון זיינע דערציילונגען איז, אַז יעדער מענטש אָן אויסנאַם איז געבאַרן מיטן געפּיל פון גוטסקייט, ליבשאַפט, ליבע און רחמנות צום מענטש-לעכן מין. עס איז איינגעבאַרן אין אים „כי יצר לב האדם טוֹב מנעוריו“. עס איז גאָר ניטאָ קיין פאַרדאַרבענער מענטש. עס זיינען די אומשטענדן פון דעד געזעלשאַפט וואָס נעמען אים אַרויס פון זיינע נאַטירלעכע נייגונגען. אַרעמקייט, פאַרביטערטקייט, אומבאַגהענעצטע מאַכט פון יחידים ברענגען דעם מענטשן צו שלעכטע האַנדלונגען. אַלע זיינע בילדער זיינען פול מיט מענטשן וואָס פאַרמאָגן אידעאלן און מסירת-נפש און ס'איז ניטאָ קיין אונטער-שייד צווישן ייד און ניט ייד. (1)

דערפאַר וואָס אַלע זיינע דערציילונגען זיינען פון יידישן לעבן און ווייל אַלע זייע שילדערונגען זיינע קינסטלעריש ריכטיק, און איבערצייגנדיק דערפאַר ווערן מיר באקאנט מיט זייער פיל שיינע טיפן וואָס יידן פאַרמאָגן. (דורך איבערזעצונגען ווערן אויך אַנדערע מיט זיי באקאנט).

(2) אנויווערסאליזם.

די יידישע לאַנג דורותדיקע קולטור איז אַלעמאַל געווען אנויווערסאַל. אַלע יידישע וויכטיקע קינסטלער שילדערן דעם ניט-יידן אויפריכטיק, שלום אַש איז ניט קיין אויסנאַם. אַש, וואָס שפּרייט אויס זיין בילד אויף דער גאַנצער

סביבה האט דערפאר מער בילדער פון ניט יידן אין זיינע ראמאנען און זיי ווערן ארויסגעבראכט מיט השיבות און כבוד. (2)

(3) מענטשלעכקייט איז א נאטירלעכע נויטווענדיקייט העלפן דעם צווייטן איז פאר זיך אליין א צוועק פון לעבן. מיטארבעטן מיטן כלל ברענגט נחת רוח, צופרידנקייט מיטן לעבן. העלפן אנדערע איז א גוטער מיטל צו באפרידיקן זיך זעלבסט. „שכר מצוה — מצוה.“ (3)

(4) אש — דער פראגרעסיווער קעמפער ווי יעדער גרויסער קינסטלער האט אש א כוונה אין זיין שרייבן. מיט זיינע שילדערונגען ברענגט ער ארויס פאקטן, פארמען פון מענטשלעכן צוזאמענלעבן, כדי אונדז צו לערנען ארויסצוברענגען געוויסע געדאנקען, אונדז ווייזן די אומרעכטן און פאדערן אן אויסבעסערונג, אונדז געבן צו דערפילן זאכן, וואס מיר האבן אפשר גאר ניט געוואוסט. מיט איין ווארט: אש איז א פרעדיקער, א קעמפער.

ער רייסט אראפ די מאסקע פון אלץ וואס איז שלעכט און נידערטרעכטיק. ער ברענגט ארויס די חולאתין, די פעלערן פון אונדזער געזלשעאפט. דערקענען די קראנקהייט איז שוין פאר זיך אליין א האלבע רפואה. אש קעמפט קעגן עקספלאטאציע. „שוין דער פאקט אליין, וואס איין מענטש איז בכוח צו געבן פרנסה צו פילע אנדערע אדער לאזן זיי הונגערן“ באטראכט ער אלס אומרעכט און באקעמפט עס („אנקל מאזעס“). ער באקעמפט לענדלאַריום, הייזער מיט אומסאניטאָרע באַדינגונגען און פארפעסטעטע ווערקשטאטן. ער שילדערט דעם נאָענטן שייכות פון עקספלאטאציע מיט קארופציע. ער ברענגט ארויס די קראַנקהייטן, וואָס ווערן פאַראורזאַכט אַלס רעזולטאַט פון לענדלאַריום.

ער באקעמפט ארעמקייט, די שענדלעכע באהאנדלונג און באציאונג צו די פרויען, וואס זוכן ארבעט, באקעמפט די מעכאנישע און היפאקריטישע פרומקייט פונעם „טשיקענמאן“ מיט זיין רעוורענד און זייער גלייכן, אפילו די פארהארטעוועטקייט „דזשאב אנהאלטונג“ פון די אַנגעשטעלטע אין די פראפעסיאָנעלע פאראייניגן (טרעיד יוניאָנס) ווערט שוין פאראויסגעזאגט און קריטיקירט (אין „איסט ריווער“).

אַש באַקעמפּט קינדער-אַרבעט. ער קריטיקירט שטאַרק די יידישע רייכע פּאַבריקאַנטן פאַר נישט אַרײַננעמען יידישע אַרבעטער אין זייערע פאַבריקן (לאַדזש). ער קריטיקירט די קליינע אונטערנעמער וואָס ווילן רייך ווערן אויף די קליינע שכירות וואָס זיי צאָלן זייערע אַרבעטער און פאַר די אומסאַניטאַרע ווערקשטאַטן. אַש קעמפּט פאַר די אַרעמע מאַסן, פאַר אַרגאַניזירן זיי, פאַר אויסבעסערן די געזעצן, פאַר קאַאָפּעראַטיווער אַרבעט (ווי הויך ער שאַצט די קאַאָפּעראַטיווע אַרבעט אין עמק — „געזאַנג פון טאַל“). 4.

אַש איז אויך דער פּראָגרעסיװער קעמפּער מיט דעם וואָס ער האָט נישט קיין פּלאַץ פאַר אַבסקוראַנטיזם, פאַרן „צוריק צום געטאַ-רוף. ער האָט אויך נישט קיין לײַב-געזאַנגען פאַר דער „באַבעס טשיפעק“. ער שאַצט אַפּ פּרומע רעליגיעזע יידן מיט אידעאָלן פון מענטשן-ליבע און מענטשן ווירדע. ער באַפּוצט אַבער קיינמאַל דאָס אַפּהיטן די ריטואַלע דינים: טלית און תפילין, לולב, מקווה, און זייער גלייכן.

6 רעליגיע

בנוגע צו רעליגיע איז אַש ווידער ענלעך צו טאַלסטאַיען. אין תּוך איז אַש אַ רעליגיעזער מענטש. ער זעט אַ העכערע אינסטאַנץ וואָס באַהערשט די וועלט און וואָס האָט פון זיין הויכקייט אויך געשענקט דעם מענטשן. „ותחסרהו מעט מאלהים“. אַבער פונקט ווי טאַלסטאַיען איז אַש אַ קעגנער פון אַרגאַניזירטער רעליגיע, קירך, שול, א. א. וו. דינען גאַט, מיינט ביי אַשן דינען דעם מענטשן, העלפן דער מענטשהייט. 5 און 6.

ווען דער קריפּל נייטן דאָוידאָוסקי ווערט רעליגיעז, גייט ער נישט אין שול. ער גייט שטאַרקן דעם אונטערדריקטן קלאַס, „וואָס האָט יידישע אמונה און קריסטלעכע אמונה צו טאָן מיט גאַט? לאַזט אַש זאָגן נייטענען ער זאָגט דאָרט אויך „ריטואַל מאַכט אַ שקלאַף פון גאַט“ („איסט ריווער“). מיט אַ סך ליבע מאַלט אַש דעם פּרומען משה-וואָלף דאָוידאָוסקי און אויך אַזוי מאַלט ער מיט חשיבות דעם פּרומען ר' ברוך כאַמסקי פון טאַלשין (דריי שטעט). ער שטעלט זיך אַבער נאָר אַפּ אויף זייערע גוטע מידות

זייער גוטע באציאונג צו אנדערע מענטשן. אש באזינגט ערגעץ ניט זייערע ריטואלע פינקטלעכקייט, זייער דאוונען, זייערע מקוואות אדער די שטריימל מיט די ווייסע זאקן. אש דריקט אויס זיין סימפאטיע מיט די פרומע יידן, פילט טיף זייערע ליידן אין א נייער, פאר זיי, סביבה (אנקל מאזעס), זייער בענקען נאך זייער איינגעשטעלטן סדר אין זייער לעבן (איסט ריווער, קיין אמעריקע). אויף אזויפיל ווי ער איז פאזיטיוו צום רעליגיעזן געפיל, אויף אזויפיל איז ער געגאטיוו צו דער קירך. ער לאזט ניט דורך קיין געלעגנהייט צו אטאקירן די קירך.

ער פארטיידיקט די ארגאניזירונג פון ארבעטער יוניאנס און זאגט „די איר-לענדער איז שווערער צו ארגאניזירן ווייל זיי שטייען אונטער דער ווירקונג פון דער קירך“. דאס מיינט, די קירך זארגט זיך ניט פאר די ארבעטער. באקמפנדיק די קינדער-ארבעט און הויז-באנדלעך טאדלט ער די קירך גאנץ שטארק, די קירך שטערט דורכצופירן געזעצן וואס זאלן אפשאפן קינדער ארבעט און היים-באנדלעך. מיט כעס און איראניע זאגט ער „נאך דער קירך קומט אויס. אז אמעריקאנער עקאנאמיע וואלט אונטערגעגאנגען אויב מ'זאל אפשאפן קינדער-ארבעט. די אמעריקאנער עקאנאמיע קאן זיך האלטן נאר אויף דעם בלוט פון קליינע קינדער“ (איסט ריווער).

„די קאזאקן קוילען, מארדעווען יידן מיטן צלם אין די הענט“ (קדוש השם). דארטן זאגן אויך די יידישע פרנסים „מיט דער סוועטסקער מאכט, (די סעקולארע מלוכה) קאנען מיר ווי ס'איז אויסקומען, אויספועלן, נאר ניט מיט די גלחים און קירכע, זיי האבן מיר מורא אונצורירן, ווייל א גרויסע צרה קאן חלילה ארויסקומען פארן כלל“.

די גאנצע דערציילונג „די כשוף מאכערין פון קאסטיליע“ איז איין גרויסע אַנקלאַגע קעגן קירך און פאפ. מיט קראפט מאַלט ער אויס די גאַנצע באַפּוּצונג. די אויסערלעכע שיינקייט פון דער קירך און מיט קראַפט שילדערט ער די גאַנצע פאַרדאַרבנקייט, אכזריות, ברוטאליטעט וואָס קיין מענטש איז גאַר ניט פּעאיק צו טאָן ווערט דורכגעפירט ביי דער קירך. מיט דעם זאָגט אַש „אַט איז גאַט'ס דעפּיוטי“. אַש וואָס זעט אומעטום גוטסקייט אין יעדן מענטשן שטעלט אַנטקעגן די ברוטאליטעט פון דער קירך. אַש זעט אַ גאַט, אַ העכסטן אינסטאַנץ אין דער נאַטור און זעט דעם

מענטש אלס דער צוועק פון דער נאטור און זעט אין מענטש איינגעבאָרן אַ טייל פון געטלעכקייט, אָבער וועגן קירך אָדער שול האָט ער אַ נעגאַטיווע שטעלונג. 7 און 9)

7) לעבן איז דאָס וויכטיקסטע אין דער נאטור „זייט מציל די נפשות, זיי געהערן ניט צו אייך. זיי געהערן צו גאט, באַהאַלט אייער גבורה, גאָט וועט דאַרפן אייער גבורה אויף אַ העכערן ענין, זאָגט דער האַלב-לעגענדאַרער שניידערל אין „קידוש השם“. רחל לאה הורוויץ זאָגט כמעט דאָס זעלבע אין 'די דריי שטעט'. מיט יראת הכבוד שילדערט ער ווי „אַ מענטש ווערט געבאָרן. דערפאַר גלאַריי-פיצירט ער די מוטער וואָס איז די „אם כל חי“. אגב אַש דער רעאַליסט מוז דאָך אַרויסברענגען די מוטער ווי זי איז אין דער ווירקלעכקייט מיט אַלע אירע נאַטירלעכע אַטריבוטן. עס איז דערפאַר ניט ריכטיק סאַפּאָזשניקאָוס באַמערקונג, אַז „אַש האָט סובלימירט אַ גרויסן טייל אינפאַנטילע טענדענצן פון מוטער קאַמ-פלעקס“.

8) אַש'ס אויסדריקלעכער אוניווערסאַליזם שטערט אים ניט צו זיין העכסט נאַציאָנאַל.

אין פילע דערציילונגען ברענגט ער אַרויס דעם אייביקן בונד וואָס אברהם האָט געמאַכט מיטן „גייסט“ פאַר אַלע צוקונפטיקע דורות. די שטאַרקסטע נאַציאָנאַלע בענקשאַפט ווערט געשילדערט אין זיין „געזאַנג פון טאַל“.

ער פאַרגעסט ניט אויפּמערקזאַם מאַכן די נויטווענדיקייט פון יידישער דערציאונג און דעם יידישן דראַנג נאָך ארץ-ישראל 8).

באמערקונגען

1) אין אַלע זיינע ווערק ווערן מענטשן געשילדערט אַזוי אַז זייערע

גוטע באציאונגען צום מיט-מענטשן זאל זיך בולט ארויסווייזן.
 דער אלטער ר' ברוך האַמסקי וואָס קומט קיין פעטערבורג אָפּצו-
 ראַטעווען זיין שטעטל, דער אַדוואַקאַט וואָס באַקעמפט די צאַרישע גזירות,
 דער יונגער מירקין, זיין אַם מאַריאַ איוואַנאָוואַ, די קעמפער קעגן צאַריזם.
 די קעמפער פאַר דער באַלשעוויסטישער רעוואָלוציע, אפילו די פרוי, וואָס
 פירט אַן מיט אַ הייזל פון פּראַסטיטוציע, אויך זי האַלט אויס יידן אין איר
 וואוינונג. יידן וואָס האָבן ניט קיין וואוינרעכט אין פעטערבורג.
 די אַלע זיינען נאָר אַ קליינער טייל פון די פילע טיפּן אין „די דריי
 שטעטל“. דער שיינער טיפּ מענטש משה וואַלף, דער יונגער נייטן דאָווי-
 סקי, דער שניידער און סאַציאַליסט, דער געטרייער דאַקטאָר, אַ פריידענקער
 און אַנאַרכיסט, און אַנדערע פון „איסט ריווער“. אפילו אַזאַ נעגאַטיווער טיפּ
 ווי מאַטקע גנב פאַרמאָגט דאָך אַ מענטשלעכע נשמה. ער האָט ליב און
 בענקט נאָך זיין מוטער. חתונה האָבן וויל ער נאָר מיט אַן אַנשטענדיקער
 יידישער טאָכטער. ער האַפט אַרויסצוגיין פון דעם פּראַסטיטוציע-געשעפט
 און אַז ער דערווייט זיך אַז פּאַליציי זוכט אים וויל ער שוין ניט אַנטלויפן.
 זיין פאַרלאַנג צו באַפרייען זיך פון זיין אומווירדיקער פרנסה איז אַזוי גרויס,
 אַז ער האָט שוין ניט דעם כוח צו אַנטלויפן. ער לאָזט זיך בעסער אַריינפאַלן
 אין פּאַליצייאישע הענט.
 אַב, די וואָס וויל אים אַרויסראַטעווען איז טאַקע איינע פון זיינע ווייסע
 שקלאַפּינס.

דאָ איז וויכטיק צו ברענגען ש. ניגערס אַ באַמערקונג וועגן אַש'ס
 „מאַטקע גנב“: „מאַטקע גנב געשריבן מיט זיין לירישער וואַרעמקייט, סימ-
 פּאַטיע און הומאָר. אַבער דאָס קאָן מען נאָר זאָגן וועגן דעם ערשטן טייל
 פון ראַמאַן, וועגן מאַטקעס קינדהייט און אַרעמער סביבה, די איבעריקע
 טיילן זיינען, ניט געקוקט, אויף איינציקע און קינסטלערישע סביבה, ניט
 מער ווי טיילן פון אַ גאַנץ געוויינלעכער קרימינעלער געשיכטע“ (דער-
 ציילער און ראַמאַניסטן, זו. 357)

מיט מיין גאַנצן רעספעקט פאַר ש. ניגער'ן, בין איך אַבער אויך דאָ
 ניט איינשטימיק מיט אים. שלום אַש שילדערט אין „מאַטקע גנב“ דעם בוי
 פון דער געזלעשאַפט און די שייכות פון פאַרברעכן מיט דער פּאַליציי און

די רייכערע קלאסן אין דער געזעלשאַפט. אַש ברענגט אַרויס אַז די וואַרצלען פון פאַרברעכן זיינען אין דעם בוי פון כלל, ניט אין דעם פרט, דעם יחיד. עס איז כדאי צו פאַרגלייכן „מאַטקע גנב“ מיט „תּחית המתים“ (וואָס־קרעסעניאַ) פון לעוו טאַלסטאָי. זיי האָבן ביידע ענלעכע טעמעס. די אומשטענדן טרייבן קאַטיאָן צו פּראָסטיטוציע אין „תּחית המתים“. די אומשטענדן טרייבן אויך מאַטקען צו גנבה און פּראָסטיטוציע. אין תּפּיסה האָבן די אַרעסטאַנטן מער צוטרוי און סימפּאַטיע צו קאַטיען ווי די געזעלשאַפט פון די געשוואַרענע ריכטער. די וויסע שקלאַפּין העלפט מאַטקען אַרויסדרייען זיך פון די פּאַליציאישע הענט. די ברוטאַליטעט פון דער גאַנצער אויסבעסערונג־מאַשין, די יוסטיץ אין „תּחית המתים“, די פאַרדאַרבנקייט פון דער העכערער געזעלשאַפט מיט אירע אַרויסהעלפּער פּאַליציי אין „מאַטקע גנב“.

דער גאַנצער „בלאַק“ (די געגנט) אינטערעסירט זיך און העלפט אַרויס דער טובערקולאָזער פּאַמיליע (איסט ריווער). אַלע שכנים פּראָטעסטירן ווען דער פעדלער לייגט אַרויף צופיל משא אויף אַנטאַני דעם לאַנגן, זיין פּערד (איסט ריווער). דער קאַרגער וועלוול קאַלבאַס שלאַגט אליין פאַר אַרויסצו־העלפן דער אַרעמער פּרוי מיט פלייש (דריי שטעט). דער דאַקטאָר לייזע־ראַוויטש ארבעט עזערגישי צו היילן די אַרעמע אין האַמליער ראָו, דער דאַקטאָר אין „איסט־ריווער“ כמעט דאָס זעלבע. די יידישע מיידל, וואָס העלפט פּריער איר פּריינדין צו ראַטעווען זיך אינעם „טרייענגל פּייער“, און אליין ווערט זי טאַקע פאַרברענט. אַט אַזוי שילדעט אַש אַן אַ שיער טיפּן און כאַראַקטערן וואָס געפינען באַפּרידענקייט אין העלפן אַנדערע.

2) אַט מאַלט אַש אַ טיפּ רחל לאה הורוויץ אין „דריי שטעט“. זי איז אַ פּרוי מיט נאַטירלעכער אינטעליגענץ. טעטיק פאַר איר אייגענער פּאַמיליע און טעטיק אין אַרויסהעלפן אַנדערע מיט אַ נאַטירעלכן חוש פאַר פאַר־שטענדעניש

און אַט מאַלט ער אַן אַנדער טיפּ, אַ ניט יידישער, מאַריאַ איוואַנאָוואַ, זאַכאַרי מירקינס אַם, וואָס האָט אים געזויגן ווען זאַכאַרי איז אַן עופּעלע געווען און וואָס היט אים אַפּ און האלט טייער ווי אַן אייגן מוטער מיט ליבע און מיט פאַרשטענדעניש (דריי שטעט). אַן אַנדער ניט־יידישע פּרוי קלאַראַ, באַהאַנדלט וויינסטאַקס קליינע קינדער ווי אַן אמתע מוטער. אפילו שפעטער ווען זי ווייסט שוין אַז וויינסטאַק וועט מיט איר ניט חתונה האָבן איז זי אַלץ געטריי צו זיינע קינדער (איסט ריווער).

מערי מעקארטי אן אירלענדישע (איירישע) מיידל קומט ארויסהעלפן דעם פארקריפטן נייטן דאוידאוסקי מיט שפיזן, אנטאן און ארומוואשן. פון איר ערשטער פארדינסט קויפט זי גומענע זאקן פאר איר באבען און נאשערייען פאר אירע קליינע שוועסטערלעך. אפילו מעריס פאטער, דער אפיציעלער אַנטיסעמיט פון בלאַק האָט אױך זײן מענטשלעכקײט, דעם כבוד, װאָס ער גײט אָפּ זײן אַלטער מוטער, װען ער גײט זונטאָג מיט זײן פאַמיליע אין קירך, מאַלט אים אַש, װי ער װאָלט דענסטמאַל געהאַט אַ נשמה יתירה. פונקט װי ער מאַלט אַ יידן גײן שבת אין שול (איסט ריווער). דער פּאָליאַק סױטקאָוסקי איז ברוגז פאַרוואָס מען בעט בײ אים נײט קײן הילף פאַר די אומגליקלעכע, פאַר די אַרעמע אין צײט פון קריזיס (דריי שטעט) ער נעמט אַרײן אַן אַרײמען ישיבה בחור און גײט אים אומזיסט עסן און אַ װאַײנױנג.

שלום אַש מאַלט דעם יידן אין אַלגעמײן מענטשלעכע פאַרבן און אַזױ מאַלט ער אױך דעם נײט-יידן. אַלע מענטשן זײנען באַשאַפן בצלם אלהים.

(3) די חשיבות פון מענטש איז דער גרונטשטיין אין אַש'ס שאַפן. אין דעם פאַרלאַנג און מעגלעכקײט צו העלפן אַנדערע געפײנט דער קריפל נײטן דאוידאָוסקי דעם כוח זיך אָנהאַלטן ביים לעבן (איסט ריווער).

„יונגערמאַן רײסט זיך אַרױס פון די פּינצטערע חדרים פון אײער קליינעם פרט אין װעלכן איר האָט זיך אַרײנגעשטופט. װאָהין װעלן אײך די פּינצטערע חדרים דערפירן? צו אַ כּף הקלע. דאָס איז דאָך שרקעלעך! „איר זענט נאָך יונג. איר הױבט ערשט אַן, װאָס זינקט איר דאָרטן אין אײער אײגענעם אײך, איר נאַרעט זיך װי אַ װאַרעם אין כּרײן? אַרױס פון דאָרטן. איר װעט דערפילן דעם דופק פון דער װעלט. איר װעט אַנקניפן אײער געדאַנק מיטן גאַנצן כלל. איר װעט זיך דערפילן גאַר אַן אַנדערער, זאַגט מיר צו, יונגערמאַן! אַ שאַד, אַ שאַד אײער לעבן.“ אַזױ לאַזט אַש זאַגן דעם אַלטן ברך האַמסקי פון דער טאַלטשינער קהילה, דעם פאַרצװײפלטן יונגן זאַכאַרי מירקין (דריי שטעט).

„כשאני לעצמי — מה אני“

„אַ מענטש קאָן נאָר דעמאַלט װערן אױסגעלייזט“, לאַזט אַש זאַגן װעגן

אינעם פון זיינע העלדן, ״ווען ער ליזט זיך אויס אלס יחיד און שאפט זיך אין ווי א קליינער טייל פון כלל. ״דו וויסט אז דו געהערסט צו א כוח וואס שלעפט דיך און דו ביזט ניט הפקר, לויפסט ניט ארום אליין מיט דיין גאָ-קעטקייט״ (ווארשע זז. 139).

״ פון דער גאנצער פערזאן האָט געפלאָסן פרייד, דאָס איז געווען די פרייד וואָס קוועלט ביי מענטשן ווען זיי פארשטייען זייער ליבע צו זייער גאָט — צו זייער נאַטור. ווען דער מענטש איז איבערצייגט אז ער טוט די פליכט וואָס איז אַרױפגעלייגט געוואָרן פון דער נאַטור. די פליכט וואָס מאַכט דעם מענטשן גופאי — אַ שטיק ווירקנדיגע נאַטור״ (דער וועג צו זיך, זז. 99)

מערי אין ״דער וועג צו זיך״ געפינט איר רואיקייט נאָר דאָן, ווען זי באשליסט צו לערען די אַרומיקע. ד. ה. צו העלפן פאַרבעסערן דאָס לעבן פון אַנדערע.

3) אין זיינע אידעאלן איז אַש אויך ענלעך צום גרויסן לעוו טאַלסטאַי. ווי טאַלסטאַי איז אויך אַש׳ס הויפט־מאַטיוו הומאַניטעט און ווי טאַלסטאַי וואַרפט ער די שולד פונעם יחיד אויפן שלעכטן בוי פון דער געזעלשאַפט. אַש איז אָבער ניט תמיד ענלעך צו טאַלסטאַיען. זיי גייען זיך פאַנג אַנדער מיט דעם וואָס טאַלסטאַי פּרעדיקט געדולד און דאָס גלאַריפּיצירן דאָס ניט קעמפן קעגן שלעכטס.

טאַלסטאַי באַזינגט אפילו דעם טױט. אין ״מלחמה און פרידן״, ווען פיער טרעפט זיך מיטן פויער אין געפאַנגענשאַפט ביי די פּראַנצויזן און ווען דער יונגער באלקאָנסקי געפינט זיין פּריערדיקע געליבטע פאַרן טױט. אַש פּרעדיקט לעבן און קאַמף פאַרן לעבן. דער וועלט באשאַף איז נאָר פאַרן לעבן, ״לא לתוהו בראה״.

4) אַש באַקעמפט אַלץ וואָס איז עקלהאַפט. דאָס גאַנצע אומרעכט ווערט שאַרף און בולט אַרױסגעבראַכט אין זיינע דערציילונגען און ראַמאַנען. די טיפע באַליידיקונג וואָס די שיינע ראַכיל קומט אויס צו ליידן פון באַלעבאַס, פונעם פאַרמאַן און די אויפזעערס, ווען זי זוכט צו פאַרדינען ברויט פאַר זיך און אירע שוועסטערלעך (איסט ריווער), די גאַנצע הילפלאַזיקייט פון אַרבעטער אין שאַפ און פון אַרעמען שכן (טענענט) אין די פינצטערע, אַפּ-

געלאזענע טענעמענט-הייזער. דער טרייענגל-פייער, ווי א רעזולטאט פון געלט-גייציקייט, די פינצטערע קעלער, וואו די ווערקשטאטן ווערן איינגעארדנט און וואו ארעמקייט צווינגט מענטשן צו גיין דארטן ארבעטן כדי צו פארדיגען אויף א לעבן (אנקל מאזעס און איסט ריווער).

וועגן די שיינע הייזער וואס פוסטעווען, זאגט טשאַרלי: 'די הייזער זיינען דאך א באווייז פון דער אומגערעכטיקייט פון אונדזער אַרדנונג אין וועלכער מיר לעבן. מיר זעען עס טאג-טעגלעך' (אנקל מאזעס ז. 117). וועגן דעמאקראטיע וואס איז נאָר גוט פאַר די רייכע, זאגט טשאַרלי. 'די דעמאקראטיע איז, נאָך מיין מיינונג, דער גרעסטער פיינט וואָס איז אָנגעשטאַנען אויף דער מענטשהייט זינט די וועלט עקזיסטירט. וואָרעם די דעמאקראטי, אזוי ווי זי ווערט פאַרשטאַנען דאָ ביי אונדז אין אמעריקע, גיט אַ רעכט יעדן איינצלנעם וועלכער באַזיצט באַגאַנונג צו פאַרשקלאַפן פאַר זיין אייגנטום אומבאַגרענעצטע גיטער, סיי אין טויטן מאַטעריאַל, סיי אין לעבעדיקע ווילנס... ווער עס האָט נאָר און קאָן אַריינגעבן כּיטערקייט, פאַרברעכערישע פעאיקייט, דער קאָן אַנטייל נעמען אין דער וועלט' (אנקל מאזעס, ז. 118-119).

„און וואָס וועסטו געבן, טשאַרלי, אמעריקע? האָט מאַשע לאַכנדיק געפרעגט. — איך וועל געבן וואָס אַלע קינדער פון יידן וואָס קומען פון רוסלאַנד. מיר וועלן איר געבן דאָס וואָס די יידן האָבן געגעבן רוסלאַנד — אונדזער רעוואַלוציאַנערן גייסט, אונדזער אייביקן פּראָטעסט, אונדזער אומ-צופרידנקייט. אונדזערע עלטערן זיינען געקומען און זיינען געוואָרן שקלאַפן אין אמעריקע און מיר מוזן זיי באַפרייען. מיר אַלע זיינען קינדער פון שקלאַפן. זיינען אונדזערע עלטערן ניט געווען קיין שקלאַפן? מיין טאַטע דיין טאַטע, און האָט דיך ניט דיין טאַטע אוועקגעגעבן צו זיין ברויט-געבער ווי מען גיט אָפּ אַ שקלאַפן-קינד?“

טשאַרלי צו מאַשען אין „אנקל מאַזעס“ (ז. 126):

„מיר וואָלט לאַנסווייליק געווען צו זיין איינער אַ גליקלעכער, אָהער צו זיין בלוזי מיט גליקלעכע, מיט אויסדערווילטע וואָס האָבן די מעגלעכקייט צו האָבן פאַרגעניגן, פאַרגעניגן קאָן מען האָבן נאָר אַט דאָ אין קוני איילאַנד ווען מ'זעט די גרויסע ברייטע מאַסן האָבן פאַרגעניגן“ (דאָרט, ז. 125)

(5) דער פרומער למדן ברוך חאַמסקי זאָגט צו זאַכאַר'ן ווען ער, זאַכאַרי,

דערציילט אים אַז ער זוכט צו העלפן פראַלעטאַריזירן די יידישע מאַסן, וואָס מאַכט אויס ווי מ'דינט גאָט. יעדער דאַרף דינען גאָט מיט וואָס ער קאַן.

6) „דער מענטש נעמט מיט זיך אין דעם שוואַרצן וואַלד אַריין זיין מענטשלעכן אינסטינקט און דער דאָזיקער אינסטינקט וועט אים ראַטעווען. אָדער „איך האָב פאַרטרויען (צוטרויען) צום מענטשן. ער וועט אַרויס־שפּרייזן פון אַלע וועלדער און נעכט וואָס לייגן זיך אויף זיין וועג. ווי זיג־זאָגיש דאָס זאָל זיך ניט אויסווייזן, איז דאָ אַ לאַגיק אין זיין גאַנג און אַ ציל אין אין זיין וועג.

אַש זאָגט אויך דורך דעם יונגן מירקין „די וויסנשאַפט לייקנט ניט אַפּ די עקזיסטענץ פון גאָט פאַרקערט, די וויסנשאַפט איז אַ לאַמפּ וואָס באַלייכט די פאַרבאַרגענישן פון געטלעכן שאַפן וואָס מיר רופן נאַטור „אונטער רעליגיעזן אינהאַלט מיין איך, פאַרשטייט זיך, מענטשן־ליבע און מענטשלעכקייט, ווייל דאָס העכסטע דינסט פאַר גאָט איז דאָס דינסט פאַרן מענטש“ (אַש, לויט ש. ניגער, ש. אַש, זו. 232).

7) „די רעליגיע וואָס דורך דעם פרייען געדאַנק איז זי אַרויסגעטריבן געוואָרן פון קאַפּ, האָט זיך באַזעצט צו אים אין האַרצן אַריין אין דער גע־שטאַלט פון אַן אומענדלעכער ליבע צו אַלע אַרעמע און לייַדנדיקע“ (ש. ניגער דאַרט, זו. 112). ניגער איז דאָ פּלשטענדיק גערעכט.

8) „נאָך האָט זיך ניט אַויסגעטריקנט די אונטערשריפט אויף ענגלאַנד'ס הבטחות, און די ערשטע קרבנות זיינען שוין געפאַלן פון באַשיצן זיך קעגן אַראַבישע אָנפאַלן. דער יידישער הויך־קאַמיסאַר לייגט אַ חרם אויף דער יידישער עמיגראַציע. פון אומעטום יאוש אָדער, נאָך ערגער גלייכגילטיקייט צו די הבטחות.

„עס האָט זיך אָנגעזאַמלט אַ גרויסער נאַציאָנאַלער כוח און ער האָט ניט קיין פעלד אויף וועלכן זיין ענערגיע אויסנוצן. אָבער אַ וועג איז פאַראַן,

א וועג וואס די חברים האבן שוין אויסגעטראָטן און אויף אים אַנגעוויזן —
דער וועג פון קאַלעקטיווער אַרבעט“ (געזאַנג פון טאַל, זו. 51).

וועגן יידישער נאַציאָנאַלער דערציאונג

גאַרניט האָט ער געהאַט אין זיין קינדהייט ער זאָל ליבן, ניט די לערע...
ניט די אמונה פון וועלכער זיין פאָטער האָט זיינע קינדער אויסגעהיט
און נאָר פון פאַרמע וועגן האָט ער זיי געשיקט ראש השנה און יום כיפור
אין דער רעפּאַרמער שול אַריין. אַש האָט פאַראַכטונג פאַר דער מאַשינאַווער
רעליגיע צוליב אָנהאַלטן שטאַט.

9) מיט ליבע מאַלט אַש זיינע רעליגיעזע טיפּן ווי משה וואָלף דאַווי-
דאַוסקי אָדער ר' ברוך כאַמסקי, אָדער די פרומע אַרבעטער אין אַנקל
מאַזעס שאַפּ און מיט פאַראַכטונג קוקט ער אויף דער פאַרשטיינערטער
מעכאַנישער רעליגיע ווי דער טשיקן מאַנס רעוורענד אָדער די ווייסע
שקלאַפּינס אין קוואַסנעצאָוס הייזל וואו דער אויפזעער נעמט זיי אַלע
זונטאַג אין קלויסטער אַריין און זיי האַלטן זיך דאָרטן שטיל און אַנשטענדיק.

דריטער קאפיטל

היסטארישע נאוועלן; דער מאן פון נצרת; דער תהלים ייד, דער נביא

מיטן „נאזארין“ נעמט זך אַש אונטער אַריינברענגען זיינע לייענער אין דער אַטמאָספּערע פֿון יענער שטורמישער עפּאָכע אין דער ייִדישער געשיכטע, אַן ערד צוויי טויזנט יאָר צוריק, ווען ארץ ישראל איז געטראָטן געוואָרן פֿון די רוימישע לעגיאָנען. דאָס ייִדישע פּאָלק האָט געפּלאַקערט מיט שנאה קעגן די רוימער. אין יענער צייט איז צווישן די יידן אַרויסגע־וואַקסן אַ קוים באַמערקבאַרע סעקטע וואָס פֿון איר איז צוליב פּאַרשיידענע היסטאָרישע סיבות אַרויסגעקומען דער איצטיקער קריסטלעכער גלויבן.

ש. אַש פּאַרשט אויס יענע עפּאָכע. ער זוכט די וואַרצלען פֿון יענער סעקטע און די סיבות וואָס האָבן פּאַראַורזאָכט יענע באַוועגונג. ווי זיין שטייגער, זוכט ער די סיבות קודם כל אין די עקאָנאָמישע באַדינגונגען אין יענער צייט און אין דעם גייסטיקן מצב וואָס יענע אומשטענדן האָבן אַרויס־געבראַכט

אין קלאַרע בילדער מאַלט ער דעם רוימישן אימפּעריאַליזם מיט זיין אַרויסקוועטשן יעדן טראָפּן בלוט פֿון זיינע אונטערטעניקע. ער ברייטערט אויס זיינע שילדערונגען פֿון דער גוואַלדיקער אונטערדריקונג וואָס די ייִדישע באַפעלקערונג פילט ביי יעדן צוזאַמענטרעף מיט די רוימער. זיי די רוימער, לאָזן פילן זייער מאַכט ביי יעדער געלעגנהייט. מיט ווילדקייט, מיט נידערטרעכטיקייט, מיט פּאַראַכטונג באַהאַנדלען זיי די אונטערדריקטע פעלקער, איבערהויפט דאָס ייִדישע פּאָלק.

די אונטערדריקונג, די אַרעמקייט רופט אַרויס, פֿון איין זייט, אַ שטאַרקע רעוואַלוציאָנערע באַוועגונג, פֿון דער אַנדער זייט אַ טייל, וואָס איז האַפּנונגסלאָז אַנטוישט, וואָס זעט ניט קיין אויסוועג, וואָס גלויבט ניט אין יעדע מעגלעכקייט צו באַפּרייען זיך פֿון די שטאַרקע רוימישע חיילות. אַט־די פּאַרצווייפלטע ווערן פּאַר'חלומ'ט אין דער האַפּנונג פֿון אַן איבער־נאַטירלעכן אויסלייזער.

שלום אש באשרייבט ווי פון דעם ווערט אַ סעקסטע וואָס נעמט ניט קיין אַנטייל אין דעם רעוואָלוציאָנערן אויפברויז, נאָר עס פאַרטיפט זיך אין תפילות, טבילות און פאַנטאַזיעס.

כדי צו האָבן אַ באַגריף פון יענער צייט באַקענט אונדז אַש מיט די עקאָנאָמישע פאַרהעלטעניסן פון דער עפאַכע. די פויערימשאַפט איז שרעק- לעך אויסגעפרעסט מיט פאַרשיידענע צינזן. די צינזן אויפמאַנער און די עטלעכע רייכע ווערן נאָך רייכער. די אַרעמע מאַסן זיינען שרעקלעך אויפגעברויזט קעגן רוים. אויסער זייער פאַראַרעמקייט קאַנען זיי אויך ניט פאַרליידן די געצענדיגערישע ווילדקייט און די אוממאַראַלישע אויפפירונג פון די רוימישע לעגיאָנען און זייערע באַאַמטע. די רוימישע הערשער זיינען אויך די באַלעבאַטים איבערן הייליקן טעמפל און זיי באַשטימען דעם כהן גדול ניט לויט זיינע פאַרדינסטן אָדער זיין פרומקייט.

די יידישע אַריסטאָקראַטיע, די רייכע, זיי ווערן נאָך רייכער. זיי אימיטירן די רוימער אין זייער אויפפירעכץ און אפילו אין זייער אַרט- דענקען. די רייכע אַנטוויקלען אין זיך אַ גייסטיקע פאַרשקלאָפונג צו די רוימער, אַ מינדערוויכטיקייט קאַמפלעקס. אין ארץ-ישראל ווערן באַשאַפן דריי פאַרשיידענע גרופירונגען. די מערהייט פון פּאַלק, דער רוב מנין און רוב בנין זיינער ווערט נאָך פרימער. ביי זיי ווערט דער בית המקדש נאָך טייערער. ער ווערט דער איינציקער סימבאָל פון זייער אידענטיטעט פון זייער זעלבסטשטענדיקייט, זייער אינדיווידואַליטעט. זייער פאַרערונג פון די תלמידי חכמים, די פרושים ווערט פאַרגרעסערט. די פרושים, זיי זיינען די אויסטייטשער פון דער תורה, די לערער פון שיינע מידות, די פּרעדיקער וואָס האַלטן אויף דעם גייסטיקן גלייכגעוויכט מיט זייערע לעגענדאַרישע אַריינטייטשונגען אין דער תורה. די צווייטע גרופע, אַ גאָר קליינע אין צאָל אָבער שטאַרק אין מאַכט, וואָס האַלט זיך אויפן כוח פון רוים, די גרופע האָט מורא פאַר אַ בונט קעגן רוים. זייער שטאַרקייט, זייער רייכקייט שטייט אין געפאַר. זיי זיינען די שטילע שותפים פון דער רוימישער הערשאַפט. זיי דאַרפן דעם „סטאַטוס קוואַ“. אַ דריטע גרופע וואַקסט אַרויס פון די גאָר פאַרפרומטע וואָס פון פאַרצווייפלונג ווערן זיי נאָך פרימער. די איינציקע האַפנונג פאַר דערלייזונג זעען זיי נאָר אין איבערנאַטירלעכע נסים. זיי דאַרפן האָבן אַן אויסוועג, אַן אַנשפאַרונג, ווערן זיי באַווירקט און ווירקן אויפן פאַרפרומטן ישׁו׳ן. ביז ער ווערט אַליין איינגעגלויבט, אַז ער אַליין

איז דער געוואונטשענער משיח, דער אויסלייזער פון יידישן פאלק ניט מיט כוח, נאָר מיט געטלעכע איבערנאַטירלעכע נסים. (2)

כדי דאָס בילד זאָל זיין דערגאַנצט, מאַלט אַש פאַר אונדז אַ בילד פון דעם גאַנצן אַרום, דעם גוואַלדיקן צאָרן קעגן די רוימער, די אַנגער-שטרענגט גייסטיקע אַטמאָספּערע און זייער ווירקונג אויף די יידישע מאַסן. ער ווייזט שוין אויך די באַציאונגען צווישן פאַרשיידענע שיכטן פון פאַלק, צוליב ספּעציפישע יידישע דינים, דינים פון טהרה און טומאה, ווערט דער המון עם, דער פשוטער האַרעפאַשנער ייד אַפּגעטריבן פון פאַרשיידענע ערטער. למשל, ניט זייענדיק אַפּגעהיט פון טומאה לאַזט מען אים ניט צו נאַענט צו די פאַרקויפער פון וויין און בוימאיייל. זיי זיינען טמא (אומריין) דערפאַר וואָס זיי פאַרמאַקן ניט צו באַצאָלן פאַר אַ באַשפּרייזונג מיט די וואַסער פון דער פּרוח אדומה. אַזוי פילן זיך די אַרעמע מאַסן פּילמאַל באַליידיקט.

מאַלנדיק דעם אַמאַליקן רוימישן אימפּעריאַליזם קוקט ער אינעם שפיגל פון היינטיקן אימפּעריאַליזם. ער קוקט זיך אַריין, למשל, אין דער שותפות פון די עפּענדיס (אַראַבישע פּריצים) מיטן הערשנדיקן אימפּעריאַליסטישן לאַנד, אפילו מיט זייערע אַסימילאַטאָרישע טענדענצן און נאָך דעם שילדערט ער דל דעמאַלטיקע עפאַכע די רייכע, די אַריסטאָקראַטיע, די צדוקים, סימפּאַטיזירן מיט די רוימער און פאַראַכטן די יידישע פאַלקס־מאַסן. פאַקטיש זיינען זיי שטיצער פון רויים.

כדי בולטער אַרויסברענגען יענע צייט שילדערט אַש ווי ער טרעפט זיך מיט איינעם, וואָס איז דאָן אַליין געווען אַנוועזנד און וואָס איז אַליין אַ אַנהענגער פון ישׁו'ן און וואָס גיט איבער ווי אַלץ איז דאָן פאַרגעקומען און ער שילדערט דעם טיפּן קאַמף צווישן די יידן און די רוימער. וואָס שייך דעם קריסטלעכן גלויבן איז ערשטנס אש, ווי פריער באַוויזן, אַלעמאַל נעגאַטיוו צו יעדער אַראַגאַניזירטער רעליגיע, צווייטנס מאַלט ער ניט דעם אינהאַלט אַדער די דאַגמעס פון דעם קריסטלעכן גלויבן, דריטנס איז ביי אַשן די דערשיינונג פון ישו ניט קיין נביאישע התגלות. עס איז ניט געקומען „בקולות וברקים“, אַדער מיט ענדערונגען אין דער נאַטור. ניטאָ ביי אים קיין „הרים ירקדו כאלים“. ביי אַשן איז עס ניט קיין געטלעכע

אינספירירטע באוועגונג, נאָר אַ באַוועגונג, וואָס אירע וואַרצלען ליגן טיף אין דער מענטשלעכער שוואַכקייט און מענטשלעכער פאַרצווייפלונג, און עסקעפיזם, אַ מין „אַז מען טרינקט זיך כאַפט מען זיך אָן אַן אַ שטרוי“, אַ געזעץ פון מענטשלעכער פסיכאלאָגיע, וואָס זאָגט אַז דער מענטש שאַפט זיך אילוזיעס, וואָס מאַכט אים זען אַן אויסוועג וואו קיין אויסוועג איז ניטאָ. וואָס מאַכט דעם מענטשן זען ניסים דערפאַר וואָס אים ווילט זיך זען ניסים. ס'איז פשוט אַ מענטשלעכע איינריידעניש. דערפאַר שפּרייט זיך אַש אויס מיט דער שילדערונג פון רוימישער אויבערהערשאַפט אויף אַ ברייטער קאַנווע כּדי אונטערשטרייכן די אונטערדריקונג אַלס די סיבה פון דער פאַנטאַזיע.

פּערטנס „דער מאַן פון נצרת“ איז גאָר אַ באַשולדיקונג-אַקט קעגן דער קריסטלעכער קירך. בשעת די קריסטלעכע קירך באַשולדיקט די פרושים און דעם כלל ישראל אין דער קרייצקונג פון ישׁו, איבערצייגט אונדז אַש אַז עס איז געווען דער פאַרלאַנג פון די רוימישע הערשער וואָס האָט גע-בראַכט די קרייצקונג. נאָכן דין פון די פרושים איז ישׁו ניט געווען קיין חייב מיתה, אים איז ניט געקומען קיין טויט-שטראַף לויטן יידישן דין. דער בית דין האָט ניט געטאַרט משפטן ביינאַכט און ניט יום טוב. בעלי מופתים זיינען אין יענע צייטן פון פרומקייט און פאַנטאַזיע געווען אַסך, און אַז די סנהדרין (דער העכסטער יידישער געריכט), איז געווען מער פון די רוימיש-געשטימטע ווי פון די פרושים. די סיבה פון דער קרייצקונג איז געווען ווייל די רוימער האָבן זיך געשראַקן פאַר יעדער פאַלקס-באַוועגונג זי זאָל ניט אַריבערגיין אין אַ רעוואָלט. בפרט אַז זיינע נאַכפאַלגער האָבן אים אָנגענומען אַלס משיח וואָס עס מיינט אַ דערלייזער פון פרעמדער יאָר, אַ יידישער קעניג. טאַקע דערפאַר האָבן זיי אים אָנגעטאַן אַ קרוין פון דערנער אויף זיין קאַפּ און אַ שילד האָבן זיי אויף אים אָנגעהאַנגען „דער קעניג פון די יידן“. דאָס מיינט אַז די רוימער האָבן געזען אין דער באַוועגונג אַ מעגלעכקייט פון רעוואָלוציאַ-ערער טעטיקייט. מיט דעם ברענגט אַש אַרויס, אַז ניט די פרושים האָבן פאַרמשפט ישׁו, נאָר די רוימער מיט דער הילף פון די צדוקים. די באַשולדיקונג ווייזט קלאַר אַז די קירך האָט געפּעלשט די געשיכטע צוליב אייגענע נוצן. (1)

כדי נאָכמער באַפעסטיקן זיין אַנקלאַגע קעגן קירך גיט אַש אַ גוטע שילדערונג פון די רייכע, די צדוקים און די משפחה פונעם כהן גדול און זייערע באַציאונגען מיט די רוימישע אויפזעער. זיי, די רייכע, האָבן אויך מורא פאַר רעוואָלוציע. זיי האָבן ניט קיין געמיינשאַפטלעכעס מיטן פּאַלק. זייער כוח האָט זיך אָנגעשפּאַרט אויף די רוימישע לעגיאָנען. דערפאַר קומט אַש מיטן בילד ווי די רוימישע באַלעבאַטים פון לאַנד זיינען צווישן די געסט פון כהן גדול. א. א. וו. 5)

שלום אַש גייט ניט אַריין אין דער פּראַגע וואָס איז קריסטנטום. וואָס ער גיט אונדז איז אַן אַריינבליק אין יענער שטורמישער עפּאָכע, וואָס האָט געגעבן וואַרצלען דער באַשטימטער סעקטע.

דאָס גאַנצע בילד וואָס אַש מאַלט פאַר אונדז איז נאָך דער אויס-פאַרשונג פון פּראַפעסאָר יוסף קלויזנער אין זיין זויכטיקן ווערק "ישו הנצרי". יוסף קלויזנער גיט אונדז אַן אַפּהאַנדלונג, שלום אַש גיט עס אין דער פּאַרם פון שיינע ליטעראַטור, פון קונסט. 2)

ס'איז אינטערעסאַנט —

אַלס גילגול פאַרשטייער פון די צייטן פון קריסטוסן קלייבט אַש אויס אַ פאַרביסענעם אַנטיסעמיט, אַ מאַדנע דערשיינונג. אַ פאַרהערער פונעם נוצרי און אַ שונאָ פון דעם פּאַלק פון מאַן פון נצרת.

דאָס איז אפשר אַן אַנצוהערעניש און אַ באַשולדיקונג אויף דער קריסטלעכער אַנטיסעמיטישער באַציאונג צום יידישן פּאַלק.

כדאי צו באַמערקן אַז נאָך פּראַפעסאָר קלויזנער, איז דער נוצרי אפילו קיין סאַציאַל-רעפּאַרמער ניט געווען. ער האָט נאָר צוגעזאָגט אַ חלק אין דער "מלכות השמים" אויף יענער וועלט. 3)

ניט געקוקט אויף דעם וואָס שלום אַש'ס מיינונג וועגן קריסטנטום האָט ניט צו טאָן מיט אונדזער טעמע, ווילט זיך דאָך באַטראַכטן דעם ענין. אַש איז ניט קיין פּילאָסאָף פון רעליגיע. ער פאַרנעמט זיך ניט מיט דעם, דאָך קאָן מען אַרויסקריגן אַ געוויסן ענטפער פון זיין בוך "משה".

אַש שילדערט דאָרט ווי משה באַטראַכט דעם אונטערשייד פון דעם גאָט פון אברהם און די מצרישע געטער. ער זאָגט: "אַבער דער גייסט (גאָט) וויל אויפהאַלטן דעם אייביקן בונד מיט אברהם'ען ניט אין צוזאַמענגיסן זיך מיט אים אין יחידות, דורך טויט, נאָר דורך לעבן" (משה, זו. 43).

אָדער : „מיטאַמאַל האָט משה דערזען דעם גאַנצן חילוק צווישן דעם גייסט פון אברהם און די געטער פון מצרים. ניין, דער גייסט וואָס האָט זיך באַוווּזן צו אברהם'ען איז ניט קיין גייסט פון טויט, ער איז ניט קיין אזיריס, דער גאָט פון אייביקער נאַכט. ער איז דער גאָט פון אייביקן זיין, פון באַשאַף, פון ווערן, פון לעבן און איין גרויסער דאָ איז אין אים אין אַלע וועלטן, וואָרים אַלץ וואָס איז דאָ איז אַ טייל פון באַשאַף און אין אים איז פאַרקניפט דער פאַר וועמען דער באַשאַף איז געוואָרן באַשטימט — דער מענטש. און דורך דעם בונד וואָס אברהם האָט געשלאָסן מיט דעם גייסט זיינען אַלע זיינע אָפּשטאַמנדיקע פאַרבונדן צווישן זיך, כדי צו דינען דעם גייסט (גאָט) ניט דורך זייער טויט, נאָר דורך לעבן“ (דאַרט, זו. 43).

אויב מיר געדענקען אַז אַש נעמט אָן די מיינונג פון פראַפּ. קליוונער, אַז ישו הנוצרי האָט זיך ניט געקיימערט וועגן דער געזעלשאַפט, וועגן סדר העולם, ער האָט נאָר געזוכט זיך באַהעפטן מיטן „פאַטער אין הימל“ אויף יענער וועלט, ווערט דעמאָלט קלאָר, אַז אין אַש'ס באַשרייבונג פון די געטער פון מצרים ברענגט ער דאָרטן אַרויס זיין מיינונג וועגן קריסטנטום, וואָס טראַכט נאָר פון יענער וועלט און ניט פון תיקון העולם, בפרט אַז מיר האָבן געזען אַז תיקון העולם איז דער פונדאַמענט פון אַש'ס אידעאָלן. (4 ש. ניגער איז פולקאָם גערעכט ווען ער שרייבט, „דער עיקר פון „מאָן פון נצרת“ איז דער קאַלעקטיווער העלד, דאָס יידישע פאַלק און דאָס יידישע לאַנד אין יענע צייטן (ש. ניגער, שלום אַש, זו. 85).

„די כישוף מאַכערין פון קאַסטיליען“.

די יידישע צרות אינעם מיטלאַלטער ווערן געשילדערט אין זיין דערציילונג „די כישוף מאַכערין פון קאַסטיליע“. דער צוועק איז אַבער ניט אזוי אויסצומאַלן דעם יידישן אויסדויער און כוח אין אַריבער טראַגן די אַלע רדיפות, נאָר אַ באַוווּזן פון דער פאַרדאַרבנקייט פון דער רוימישער קריסטלעכער קירך.

שילדערט פאַר אונדז אַש די גאַנצע אויסערלעכע שיינקייט, די רייכקייט די גרויסע קונסט־ווערק, וואָס זיינען אויפגעזאַמלט און פאַרערט אין דער קירך. אין דער זעלבער צייט, די אינערלעכע צעפּוילטקייט, פאַרדאַרבנקייט.

די אכזריות, ברוטאליטעט, וואָס געוויינלעכע מענטשן זיינען גאַרניט פעאיק דערצו. די האַנדלונגען פון די „פרינצן פון דער קירך“ זיינען מעשים פון ווילדע חיות. די קירך ווערט רייך פון די מתנות פון די זונות וואָס האָבן זייערע פלעצער אָפן, בפרהסיא. זייערע מתנות ווערן גערן אַנגענומען אין דער קירך (אין דער תורה איז אתנן זונה פאַרבאָטן). די רוימישע יידן ליידן אין די ערגסטע באַדינגונגען פון שוידערלעכער אונטערדריקונג. עס איז רעכט געווען ביים דעמאָליטיקן פויפסט ניט אַרויסלאָזן די גאַנצע יידישע געמיינדע פון דער געטאָ, וואָס איז געווען אין דעם נידעריקסטן געמיינעם אָרט. ביים טייך טיבער און לאָזן זיי אַלע דערטרונקען ווערן. עס איז נאָר דורך דער באַמיאונג פון איין קאַרדינאַל וואָס דער פויפסט האָט דערלויבט די יידן אַרויסצופאַרן אויף שיפלעך ביז די וואַסערן וועלן אָפּפאַלן.

אין דעם בוך איז אַש אויסן אַרויסברענגען קלאָר און דיילעך זיין באַשולדיקונגס-אַקט קעגן דער קירך וואָס רעדט כלומרשט אין גאַטס נאָמען. מיט דעם איז ער, ווי שוין פריער דערמאָנט אַ פאַרגייער פון דעם „דעפּיוטי“ פון האַכהוטן. אַש, דער שרייבער, וואָס זעט נאָר גוטס אינעם מענטשן, זעט נאָר שלעכטס אין דער קירך. ווי ער אַליין זאָגט אין זיין פאַררעדע צום בוך. זיין אַנקלאַגע ווערט נאָך שטאַרקער, ווייל זי איז געבויט אויף היסטאָ-רישע פאַקטן. עס איז די צייט פון דעם פויפסט פאַול דער פערטער, געמאַלן דורך דער קינסטלערישער האַנט פון שלום אַש. 6)

קלאָר, אַז שלום אַש האָט ניט קיין געמיינזאַמעס מיטן קריסטלעכן גלויבן אַלס אַזעלכן. זיין גאַנצע וועלט-אַנשוואונג, זיין גאַנצער קוק אויפן מענטש-לעכן אידעאַל גייט להיפוך דעם קריסטלעכן געדאַנקען-גאַנג. אַש'ס צוגאַנג צו דער קירך איז אויסשליסלעך אַ קריטישער, אפילו אַ פיינטלעכער. די באַשולדיקונג וואָס איז געמאַכט געוואָרן קעגן אַש'ן, אַז ער האָט גלאַריפּי-צירט דאָס קריסטנטום איז געקומען אַדער פון עס-האַרצות, אַדער פון בייד-ווילקייט און מערסטנס פון ביידע זאַכן צוזאַמען. 5)

דער אפאסטאָל

דער אַפאסטאָל האָט ניט קיין דירעקטע שייכות מיט דער יידישער געשיכטע. אין דעם בוך וויל אונדז אַש געבן אַ באַגריף פון די כוונות, וואָס האָבן זיך אַנגעזאַמלט אין יענע צייטן צווישן די פעלקער, וואָס זיינען נאָענט

צו ארץ ישראל. די אומשטענדן וואָס האָט זיי רייף געמאַכט אָנצונעמען דעם יידישן געדאַנקען-גאַנג אין אַ מאַדיפּיצירטער פּאַרם. די שייכות צו דער יידישער געשיכטע האָט עס נאָר אויף וויפּיל די יידישע אָנוועזנהייט, זייערע מנהגים און געדאַנקען האָבן געהאַט אַ ווירקונג אויף אַ צאָל ניט-ייִדן וואָס האָט זיי דערווייטערט פון געצנדינעריי.

אַש שילדערט די גייסטיקע פּאַרדאָרבנקייט פון געצנדינעריי, זייער ווילדע אויפפירונג, זייערע מיאוסע מנהגים. זיי האָבן פּראַקטיצירט פשוטן זנות אַלט אַ פּאַרם פון גאַטעסדינסט. דער אַלגעמיינער גייסטיקער צושטאַנד האָט זיך שוין אין יענער צייט אַזוי אַנטוויקלט, אַז די געצענדינעריי מיט אירע אָבערגלויבנס און מיט מיאוסער אויפפירונג האָט שוין פּאַרלירן איר איינפלוס אויף די נייע דורות. די באַרירונג פון די מער-פּאַרגעשרי-טענע אין יענע ערטער מיט יידישע איינוואוינער האָט פאַר זיי געעפנט נייע האַריזאָנטן. שלום אַש פּאַרגעסט קיינמאַל ניט אַריינקוקן אין די עקאָנאָמישע באַדינגונגען פון יענער עפּאָכע. ער מאַלט די האַרן און שקלאַפן סיסטעם. די שרעקלעכע באַהאַנדלונג פון שקלאַפן אָן קיינע אויסזיכטן אויסגעלייזט צו ווערן. ער שילדערט אויך די שרעקלעכע לאַגע פון די אַרעמע מאַסן. וואָס זיינען ניט קיין שקלאַפן און וואָס זייער עקאָנאָמישער מצב איז אויך געווען אומדערטרעגלעך. זיי האָבן זיך גענויטיקט אין עפּעס אַ האַפנונג. דער נייער גלויבן איז פאַר זיין געווען אַן „עסקעיפּיזם“. דער גלויבן אין יענער וועלט איז דאָך אַ שטיקל טרייסט.

די פּילע יידישע פּאַרבאַטן, די פּילע יידישע נאַציאָנאַלע דינים שטערט זיי אָנצונעמען די יידישע אמונה. ווען שאול פון תרשיש האָט פאַר זיי אָפּ-געשאַפט די יידישע פּאַרבאַטן איז דאָס פעלד פריי געוואָרן פאַרן קריסטנטום. ווי זיין שטייגער דרינגט אַש אַריין אין אַלע ווינקלען פון יענער צייט. די צעשפּאַלטונג וואָס איז אַריינגעדּרונגען אין די יידישע קהילות אין יענע לענדער. פּילע געמיינדעס האָבן שוין דעמאַלט געהאַט אַ סך גרים, אַנדערע זיינען שוין גרייט געווען אָנצונעמען יידישקייט. אונטער דער ווירקונג פון שאולס לערע האָבן זיך אַ סך צוריקגעצויגן און אָנגענומען דעם קריסטלעכן גלויבן. אַש פּאַרגעסט ניט צו מאַלן די באַציאונג פון די פריסטער, קינסטלער און מעכאַניקער וואָס זייער פרנסה איז געווען פאַרבונדן מיט געצנדינעריי אין זייערע טעמפלען. די קינסטלער באַוואונדערער פון די פּילע קונסט-

ווערק אין די טעמפעלס אין דער צייט וואָס די נייע קריסטלעכע רעליגיע האָט אַזוינס נאָך ניט פאַרגעשטעלט. די צעטומלעניש, כאַאַס, דעבאַטן און קריגערייען צווישן די דענקענדיקע, מער אינטעליגענטע, וואָס האָבן שלום געמאַכט מיט דער אַלטער איינגעשטעלטער געצנדינעריי און וועמען עס איז אויסגעקומען זיך צו שטעלן קעגן די נייע געדאַנקען.

אין דעם „אַפּאָסטאָל“ גיט אונדז אַש אַ ברייטע פּאַנאָראַמע פון יענעם וועלט־טייל וואו קריסטנטום האָט זיך אָנגעהויבן פאַרשפּרייטן און די אומ־שטענדן וואָס האָבן מיטגעהאַלפּן.

וועגן מער'ן, ישׂר'ס מוטער איז פאַראַן ווינציקער וואָס צו זאָגן. אַש זוכט אַ פּסיכאָלאָגישע דערקלערונג פון אַזאַ צושטאַנד, ווען איינער קאָן „זען זעאונגען“ אָדער זיך אַריינזאָרפן אין אַ וועלט פון פּאַנטאַזיע. די פּאַנטאַזיע זאָל פאַר אים אויסקוקן ווי די ווירקלעכקייט. דאָס גאַנצע בילד איז נאָר גוט פאַר פּסיכאָנאָליטיקער. זיין גאַנצע פאַרשטעלונגס־קראַפּט נוצט אַש אויס צו שילדערן דעם הינטערגרונט פון פּאַנאַטישער פרומקייט אין יענער באַגרענעצטער סביבה וואָס זאָל מעגלעך מאַכן אַזוינע פּאַלן. יעדנ־פּאַלס איז עס אַ בוך פון ניט גרויס וויכטיקייט.

דער תהלים־ייד

אין דעם בוך זוכט שלום אַש צו דערקלערן די עקאָנאָמישע באַדינ־גונגען וואָס האָבן פאַראורזאַכט די פאַרשפּרייטונג פון חסידות אינעם 18־טן יאָרהונדערט.

די מאַטעריעלע אַרעמקייט, די פּאָליטיש־יורדישע געזעצלאָזיקייט און אומ־באַהאַלפּנקייט, די גייסטיקע געפּאַלנקייט, אַלץ צוזאַמען ברענגט אַ נויט־ווענדיקייט צו זוכן מיסטישע, איברנאַטירלעכע אויסלייזער פונקט ווי דער יאיש האָט אַרויסגערופן אַ קריסטוס־באַוועגונג, אָדער אַ שבת־צבי און אַנדערע משיח־שקר באַוועגונגען אין פאַרשיידענע צייטן פונעם גלות. דער־פאַר איז דאָ זייער אַ שטאַרקע ענלעכקייט צווישן דעם „תהלים ייד“ און דעם „מאָן פון נצרת“. ווי מיר האָבן גערעדט אין ערשטן קאַפיטל. (7)

„קידוש השם“.

„אין קידוש השם“ גיט אונדז ש. אַש אַ בילד פונעם כוח, וואָס איז פאַרבאָרגן אַדער איינגעבאָרן אין יידישן פאַלק און זיינע פשוטע קינדער. עס איז אַ פּראָסטער ייד ניט קיין תלמיד חכם, ניט קיין גביר, וואָס דורך זיין מי, זיין מסירת נפש, ווערט אַ יידישע קהילה אויפגעבויט. אין די שווערסטע ליידן בלייבן זיי איבערגעגבן זייער אמונה, זייער רייניקייט. זיי זיינען מקריב זייער לעבן און בלייבן יידן. יידישע טעכטער שפּרינגען צום טויט אין טיך אַרײַן, לאָזן זיך דערשיסן אום ניט צו בלייבן אין די קאַזאַקישע געצעלטן. שלום אַש איז באַגייסטערט פון דעם פאַרבאָרגענעם כוח וואָס ליגט אין דעם עם הנצח, דאָס אייביקע פאַלק.

דער נביא

אין דעם „נביא“ קומט אַש אויך צו דעם כוח וואָס בינדט דעם יידן צו זיין פאַלק. די שטורמישע צייט אין בבל, וואו זיי האַלטן אָן זייער אינדיווידוּ-דואַליטעט, זייער אַנדערשקייט פון די אַרומיקע פעלקער, ער שילדערט באַזונדערס די גרויסע נאַציאָנאַלע אויפּלעבונג, וואָס שטורעמט אויף דאָס יידישע לעבן מיט כורשים דערלויבעניש אַרופּצוגיין און אויפבויען זייער ארץ ישראל. ווי געוויינלעך פאַר אַש'ן באַנוגנט ער זיך ניט מיט דעם אַליין ער באַשרייבט זייערע עקאָנאָמישע באַדינגונגען, די פּאָליטישע לאַגע אין פּרס און בבל, זייערע פאַרמען פון געצנדינעריי און די פאַרבינדונג פון דער הערשנדער מאַכט מיט די פּריסטער וואָס גאַראַנטירן פאַר זיי די שטיצע פון די געטער. אויך אין דעם בוך שיינט אַרויס אַש'ס באַגייסטערונג פאַרן יידישן כוח צום לעבן.

באמערקונגען

(1) אפשר דערפאַר וואָס רוים איז געוואָרן די הייליקע שטאָט, די אייביקע שטאָט און די רוימישע מלוכה איז געוואָרן די באַשיצערין פון קריסטנטום. אפשר דערפאַר, וואָס די פּאַטערס פון דער קירך איז ניט געפעלן געוואָרן

וואָס דווקא דאָס הייליקע פּאַלק פּון וועמען דער נוצרי קומט אַרויס, זאָל ניט אנערקענען זיין הייליקטום, און געוויס דערפאַר, וואָס עס האָט זיך געפּאָדערט אַ שיעור לעזאזל כדי אויפהאַלטן דעם פעאַדאַליזם, וואָס די קירך איז געוואָרן זיין אָפיציעלע באַשיצערין. אפשר צוליב נאָך סיבות.

2) עס איז וויכטיק צוצוגעבן פּראָפּעסאָר יוסף קלויזנערס ווערטער אין זיין „ישו הנוצרי“. „הכל היה מדוכא. הכל היו שרוים בפחד. מצב כזה מוליד תמיד המון אנשים מתרגשים ביותר. החוקים שבהם נעשו קנאים גדולים... הבינונים והמתונים שבהם נעשו „יושבי אוהלים“ ועוסקים בתורה שאין להם יחס ישר אל החיים המדיניים, החלשים והמדוכאים ביותר שבהם נעשו בעלי רזין ובעלי מסתורין שמתרחקים מחיי ארץ ומתמכרים כולם לחיי שמים ומכאן הכתות השונות שהיו בארץ־ישראל בימי ישו. בלתי מרוצות במציאות המדינית היו כולם, מלבד אולי כת הצדוקים שנתפשרו עם המציאות פחות או יותר, ראשית מפני שהיו „פוליטיים ריאליים“ וראו שאין עצה נגד שלטון רומי, ושנית מפני שהיו עשירים ונתיראו מפני שינוי ותמורה. כל ארץ שבאה תחת עול הברזל של רומי נאנחה מן השיעבוד הקשה אבל שבעתיים נאנקו היהודים תחתיו. לא היו בין העמים המשועבדים לרומי עם משונה מכל העמים, עם יוצא מן הכלל, עם יחיד במינו, כעם היהודים. (ישו הנוצרי, עמ. 166).

3) ובאמת אָנו רואים את הפרושים מרשים לישו לדרוש בבתי־כנסיותיהם וקוראים אותו אל משתותיהם ואף הוא מהלל את ההשקפות הדתיות של אחד מהם. על מה איפה היו הפרושים הללו לדון אותו למיתה? ואמנם בסנהדרין לא היו הפרושים המכריעים כלל... יראים היו מפני שלא הבינו את הרוחניות של תורתו שמא מורד וקושר הוא בתור משיח (בשם חוואלסאן, עמ. 112).

4) לא היה בכל תורתו שום דבר מקיים את המדינה ועושה סדרים בארץ כמו שהוא. בזה אין שום ספק. (שם, עמ. 423). היהדות הפרושית צריכה היתה לקבוע על ידי פירושי התורה את כל דרכי החיים של האדם, מפני שכך דרשה שמירת הקיום הלאומי. ואולם

ישו שדאג רק לחיים הדתיים של הפרט לא שם לב... לזה.

(5) עס איז מעגלעך, אז מיט זיין בוך „דער מאן פון נצרת“ האָט אַש פיל מיטגעווירקט אַז די קאַטוילישע קירך זאָל אָנהויבן רעווידירן די באַ- שולדיקונג אַז יידן זיינען שולדיק אין דער קרייצצוקונג, ווייל דאָס בוך איז דאָך איבערזעצט אין פיל שפראַכן.

(6) דער סוזשעט, דער סיפור-המעשה פון „די כישוף-מאכערין פון קאָסטי- יליען“ קומט פאַר אַזוי:

אַן אַלטער ייד, אַן אַנטלאָפענער פון שפּאַניע וואוינט מיט זיין אייניקל, א יונג מיידל אין איינער פון די פינצטערע הייזער פון דער יידישער געטאָ אין רוים. עס קומט אַריין צום יידן אַ שפּאַנישער קינסטלער זוכן צו קויפן געוויסע זיידן שטאָף און באַמערקט דאָס יונגע מיידל, זי געפעלט אים אַלס מאָדעל צו מאַלן אַ בילד פון דער הייליקער מאַדאָנאַ. עס גיט זיך אים איין און זי פּאָזירט פאַר אים און ער מאַלט אים אַ פּרעכטיק בילד וואָס ער גיט עס איבער דער קירך.

ווען די יידן זיינען געצוואונגען געוואָרן צו פאַרן אין שיפלעך זיך צו ראַטעווען פון דער פאַרפלייצטער געטאָ, באַמערקן רוימער אַז די מאַדאָנאַ, אַ לעבעדיקע, פאַרט אויף אַ שיפל מיט די יידן, זי ווערט אַרעסטירט אַלס מכשפה און נאָך פילע פיניקונגען ווערט זי עפענטלעך פאַרברענט.

דער קינסטלער קומט דעמאָלט אַריין אין קירך מיט גרויס צאָרן און מיט אַ קינזשאַל צערייסט ער זיין קינסטלעריש בילד.

אין זיין פאַררעדע זאָגט אַש, צווישן אַנדערן, „אַזוי ווי עס איז אַ היסטאָרישער פאַקט אַז דער פאַבסט (פאול דער פערטער) האָט געהייסן פאַרברענען די געטאָ פון רוים און נאָר דורך דעם קאַרדינאַל אַלעקסאַנדער פירנאַסע איז דער דאָזיקער באַפעל אָפּגעהאַלטן געוואָרן, אַזוי איז אַיך צו גלויבן, אַז דער זעלבער פאַבסט וואָס האָט איינגעשלאָסן די יידן אין דער געטאָ האָט מיט אַ כיוון זיי דאַרטן געהאַלטן. כדי זיי זאָלן דאַרטן דער- טרונקען ווערן אין דער פאַרפלייצונג.

איך האָב מיט אַ כיוון איבערגעטראָגן די אַלע גרויזאַמקייטן פון דער אינקוויזיציע, די פּרוכט פון דער קריסטלעכער קולטור נאָך רוים, ווייל דער שטעל-פאַרטערטער פון יעזוס קריסטוס אין וועמענס נאָמען די גרויזאַמ- קייטן זיינען באַגאַנגען געוואָרן איז דער פאַראַנטוואָרטלעכער פאַר דער קריסטלעכער מאַראַל און קולטור.“ (ש. אַש, אַפּריל 16, 1921).

„די כישוף מאכערין פון קאסטיליען אַ בוך וואָס שילדערט יידיש מאָרטירערטום“ (וועגן ש. אש „דער לעקסיקאָן פון דער נייער יידישער לי-טעראַטור ביים יידישן קולטור קאָנגרעס, ציקאַ).

דאָס איז אַ פּאַלשע מיינונג. די אַנקלאַגע קעגן דער קירך איז דער הויפט-צוועק פון בוך. דאָס זעט זיך שטאַרק אָן און אַש אַליין שרייבט אַזוי אין זיין פאַררעדע.

„די כישוף מאכערין פון קאסטיליע איז אַ דערציילונג פון יידישן מסירת נפש אין 16טן יאָרהונדערט אין דער צייט פון פאַבסט פּאָול דעם פערטן אין רוים. די צייט און דער אָרט זיינען פאַרשיידן. דער תוך איז דער זעלביקער (פון כישוף מאכערין און קידוש השם). די מלחמה פון צוויי וועלטן, דער האַלב-פּאַגאַניסטישער און דער יידישער. דער פיזישער נצחון פון דער ערשטער און דער גייסטיקער פון דער צווייטער. „קידוש השם“ גיט זיך מער אָפּ מיט דער יידישער זייט פון אונדזער מסירת נפש. די כישוף מאכערין גיט דעם הויפט-פּלאַץ אָפּ דער דרויסנדיקער וועלט“. עד כאַן ש. זיגער. זאָל ער מיר מוחל זיין. דאכט זיך, אַז עס איז פשוטער פּוסטער פּלפּול.

„דער בוצרי איז געשילדערט ווי אַ גאַטס-פאַרכטיקער און אַפּגעזעהיטער „רבי פון גליל“ און אַן עכט יידישער מענש, וואָס דערמאַנט אין אַ סך שטעלן דעם „תהלים ייד“ (סאַפּאָזשניקאָוו, פון די טיפּעניש. 148).

(7) „דער תהלים ייד“, דער ריינסטער אויסדרוק פון עטיש-יידישער שלימות, די העכסטע דערגרייכונג פון אַש'ס קינסטלערישע געשטאַלטן מאכט אַפט דעם איינדרוקן פון אַ קריסטלעכן הייליקן“ (סאַפּאָזשניקאָוו).

סאַפּאָזשניקאָוו איז גערעכט אין דעם אַז עס איז דאָ אַן ענלעכקייט צווישן די ביידע טיפּן, דערפאַר וואָס ביידע פאַרנעמען די זעלבע פּאָזיציע אין זייערע געזעלשאַפטן' ס'איז אַבער איבערטריבן מיט דעם, וואָס אַש שטעלט קיינמאַל ניט אַרויס דעם פאַרפרומטן אַלס סימבאָל פון שלמות. ביי אַש'ן איז מסתם רחל לאה הורוויץ אין 'די דריי שטעט' מער סימבאָל פון שלימות. אַש דאַרף אַבער אַ פאַרפרומטן גאַנצן יידן צו שפּילן די ראַל פון אַן אויסלייזער אין די צייטן פון רוים'ס אונטערדריקונג אַדער דעם יאָש אין 18טן יאָרהונדערט. נאָר אַן אויסערגעוויינלעכן פרומען און גאַנצן יידן האָבן זיי געקאַנט אויפנעמען אַלס דערלייזער.

אַגב אַש רעכנט ניט עטישע שלימות אַלס יידישער מאָנאָפּאַל. „דער „מאַן פון נצרת“ איז מער ווי אַ המשך פון דעם „תהלים ייד“. אין אייניקע

פרטים זיינען זיי פשוט ענלעך איינס צום אנדערן. אזוי ענלעך, אז ניט געקוקט אויף דעם גרויסן אונטערשייד פון צייט און אַרט קאָן מען זיי אין געוויסע שטעלן גאַרניט אַפטיילן איינס פון דאָס אַנדערע" (ש. ניגער, זו. 208).

'אַש דער ראָמאַנטיקער האָט ליב לעגענדעס" (ש. ניגער, זו. 278). מיט דעם וויל ניגער דערקלערן די לעגענדעס וועגן ישׁוֹן וואָס אַש ברענגט.

ניט דאָס איז די סיבה. אַש וויל פאַר אונדז קלאָר מאַכן די סיבות וואָס האָבן געבראַכט אַז אַ גרופע יידן זאָלן אָנהויבן גלויבן אין דער איבערנאַטיר- לעכער קראַפט פון ישׁוֹן. פאַרשטייט זיך, אַז זיי מוזן אומבאַוואוסטערהייט שפּינען לעגענדעס וועגן זיין קראַפט און עס צעשפּרייטן צווישן נאָך אַזעלכע האָפנונגסלאָזע יידן. דאָס זעלבע וועגן די ניסים אין תהלים ייד. אַן די לעגענדעס וואָלטן די בילדער געווען ניט רעאַליסטיש.

(8) עס איז דאָ אַן אונטערשייד אין דעם גראַד פון באַשולדיקונג. האַכ- הוט אין זיין "דעפּיוטי" באַשולדיקט דעם פּויפּסט אין פאַסיווער שטעלונג. און פאַרשווייגן. ניט דורכפירן זיין פליכט "אל תעמוד על דם רעך". שלום אַש באַשולדיקט דעם פּויפּסט און די קירך אין אַן אַקטיוון אַנטייל אין מאַרד און פּייניקונג.

די דריי שמעט, די רוסישע רעוואלוציע

נאך אן אויבערפלעכלעכן אריינקוק אין די „דריי שמעט“ דאכט זיך, אז שלום אָש איז פיינטלעך צו דער סאָציאַלער רעוואַלוציע אין רוסלאַנד. לענינען שילדערט ער ווי „דער מענטש מיטן פליך און מיט קאַלמי-קישע אויגן“. צום אָנהויב פונעם קאַמף איז לענין ניט זיכער מיטן קומענדיקן דערפאַלג. ער מאַלט אויך קאַמיסאַרן וואָס שעדיקן די רעוואַלוציאַ-נערע כוחות, באַגייען אומרעכטן, פאַרטרייבן נוצלעכע עלעמענטן פון וויכטיקע אויפגאַבן און נוצן אפילו צופיל טעראַר, א. א. וו.

טראַכט מען זיך אָבער אַריין אין זיינע שילדערונגען. באַקומט זיך אַ גאַנץ אַנדער בילד. ער ווייזט אונדז אומשטענדן פֿון פריער באַשאַפענע, וואָס דערקלערן אונדז אַז אַנדערש האָט גאַרניט געקאַנט זיין.

ווער זיינען די אַקטיווע און פאַסיווע קעמפער פֿון דער רעוואַלוציע? אַש מאַלט פֿאַר אונדז וואָס עס קומט פֿאַר אין האַטעל מעטראַפּאָל. דאָרטן זיינען געשטראַנדעט אַ סך רייכע לייט. אין גאַס קאַנען זיי ניט אַרויס. שיסערייען קומען פֿאַר אין אַלע גאַסן. אינעם האַטעל געפינען זיך פילע אַרבעטער, וואָס טוען דאָרט שטענדיק די שווערע און שמוציקע אַרבעט אין די קעלערס, אין קיך, וואַשן, פּוּצן, א. א. וו. פריער האָבן זיי זיך ניט געטאַרט מישן מיט די געסט. היינט מישן זיי זיך יא און ווייזן אַרויס אַפּענע שנאה צו די „אַפּגעפרעסענע“ גבירים. די פּויערים געדענקען גוט זייערע געוועזענע פּריצים, און אַש דערציילט אונדז פֿאַר וואָס. דער פּריץ וואָסיל אַנדערעוויטש באַקלאַגט זיך אויף די נייע צייטן, אַז אפילו די „באַבעס“ (פרויען) בונטעווען זיך אויך. „אין די גוטע צאַרישע צייטן“, באַקלאַגט זיך וואָסיל, אַז אַ באַבע האָט געבונטעוועט האָבן מיינע יונגען זי אַריינגעשלעפט אין שטאַל, פֿאַר-הויבן איר ספּאָדניצע (אונטערקליידל) און איך, וואָסיל אַליין, האָב מיט מין שפּריץ-רוט אַריינגעשמיסן אין סאַמע נאַקעטן הינטער-חלק, אַזש בלוט איז

גערונען. „דער אוראדניק איז געווען מיינער, וואָרים איך האָב אים צוגעשיקט אַ האַלבן וואָגן קאַרטאָפּליעס“.

שלום אַש שילדערט פאַר אונדז דאָס בילד און דערציילט אונדז, אַז נאָכדעם ווי די באַלשעוויקעס נעמען איבער די מאַכט, ווערט וואַסיל אַנדערע־עוויטש איבעריק אפילו פאַר זיין מעטרעסע, די מוטער פון זיינע קינדער. ער וואַלט גערן געוואַלט ווערן אַ פשוטער אַנגעשטעלטער אין זיין געוועזענער „אימעניע“ (גוט-באַזיץ), אָבער אַזוי גיך ווי די דאַרפס־פּויערים דערשפּירן זיין אַנקומען, יאָגן זיי זיך נאָך אים אַרויס מיט ביקסן און שפּיר־הינט, וואַסיל מיט נאָך אַזעלכע געוועזענע פּריצים באַהאַלטן זיך אין די וועלדער. עס דער־מאַנט אין ביאָליקס — „אין זאַת כי רבת צררתנו, אם לחיתו טרף הפכתנו“ (משירי בר כוכבא).

מיט זיינע פּריערדיקע צוויי ביכער „פעטערסבורג“ און „וואַרשע־לאָדזש“ גיט אונדז אַש אַ גענויעם באַגריף פון דעם אַלגעמיינעם הינטערגרונט פון דער רעוואָלוציע. ס'איז אַ בילד פון דער עקאָנאָמישער און פּאָליטישער לאַגע און פון די סאָציאַלע פאַרהעלטניסן אין לאַנד פאַר דער רעוואָלוציע. ער שילדערט טאַקע פאַר אונדז די איבערגעבנקייט, דעם מסירת־נפש פון די פּויערים, די פאַבריק־אַרבעטער און די אַרעמע מאַסן אין אַלגעמיין, מיט זייער צוטרוי און פאַרערונג פאַר זייערע פּירער.

ווער זיינען עס די קעגנער פון דער רעוואָלוציע?

מיט די מערסטע קעגנער הויבט ער אָן נאָך פאַר דער רעוואָלוציע. ער שילדערט ווער און וואָס זיי זיינען געווען אין די צייטן פון ניקאָלאַי'ס רעזשים.

מיר באַטראַכטן דעם גרויסן אַדוואָקאַט סאַלאַמאַן אַסיפּאָוויטש האַלפּערן, אַ קעמפּער קעגן די צאַרישע פאַראַרדנונגען און אַ גרויסער רודף אחרי כבוד. האָט מען אים עפּעס פּוגע בכבוד געווען, טאָר מען שוין פאַר אים ניט דערמאַנען דעם בייליס פּראָצעס. אָט דער גרויסער אַדוואָקאַט איז אַ פּראָזש־שיסער, וואָס פאַרטומלט זיך אַליין מיט זיינע פּראָזן. זיין פּערזענלעכער כבוד איז ביי אים טייערער פון אַלץ. האַלפּערני'ס שייכות צו דער רעוואָלוציע ברענגט אַש אַרויס אין דער סצענע ווען אייניקע יידישע מאַגנאַטן ווערן אין געהיים איינגעלאָדן צו אים אין הויז פאַר דער רעוואָלוציע (אין די

צארישע צייטן). האלפערן טרעט דארטן ארויס מיט זיין דרשה «מיר גייען
מיט אייך צוזאמען (מיט די רעוואלוציאנערן). מיר נוצן אויס אייער רעוואַ-
לוציאנערן טעמפעראַמענט, אייערע אַפּפּערונגס־פּעאַיקייטן. דערנאָך וועלן מיר
זעען וואָס מיר קאַנען טאָן מיט אייך, ביז דאָן קאַנען מיר אַלע צוזאַמען גיין
אין שפּאַן און שלעפּן דעם וואָגן. און אַט איז אַ מוסטער־רעדע פּונעם זעלבן
פּראָזשן־שיסער. «רוסלאַנד — אַלס וועלט־אידעע. רוסן זיין — הייסט צו האָבן
אין זיך דעם שטענדיק וואַכענדיקן געוויסן. דאָס פאַרמאָגט ניט קיין אַנדער
נאַציע אַ חוץ אונדזערע רוסן». אַן אייגנאַרטיקע «אתה בחרתנו».
אַש זאָגט אייך וועגן האַלפּערן, אַז ער איז «איינער וואָס קאָן ניט פאַר-
געסן אַז די וועלט און ער אַליין איז זיך שולדיק כבוד». ניט זייער סימפּאַטיש.
אין האַטעל מעטראָפּאָל וואו האַלפּערן איז געשטראַנדעט מיט אַ פאַר
מאַנגאַטן האָבן זיי צוזאַמען אויסגעפלאַנירט צו עטאַבלירן אַן אַקציאָן־
געזעלשאַפט צו פאַרנעמען און צו קאַנטראָלירן די רוסישע רייכטימער און
רייך ווערן אויפן חשבון פון פאַלק. (געוויס איז אַ מצווה אויסצולייזן רוסישע
איין־אַרץ מינען פון ענגלישע הענט). ווען זייערע פּלענער ווערן אויסגעבלאַזן
ווערט האַלפּערן פאַרוואַנדלט אין אַ געפּערלעכן שונא פון דער רעוואַלוציע.
אַן אַנדער טיפּ: מישקע מאַלאַדעץ. ער איז געווען רייך און האָט פאַר-
לאָרן זיין געלט; ער איז אַ מעקלער, אַ דרייער, זוכט פאַרבינדונגען מיטן
באַוואוסטן מאַגנאַט מירקין. ער רייסט זיך אפילו אַריין, ניט געבעטענרהייט,
צו מירקינס משפּחה־פּייערונג מיט אַ בוקעט בלומען. מירקין פאַרשטויסט
אים פון זיך. ער האָט ניט קיין צוטרוי צו אים. מישקאָ איז אויך געשטראַנדעט
אין דעם זעלבן האַטעל, ער חנפּה'ט זיך צו די רייכע געסט. ער ברענגט זיי
אַלע טאַג ספּעציעלע ידיעות, אַז די באַלשעוויקעס פאַרלירן. אָבער ווי נאָר
די באַלשעוויקעס זיגן, ווערט מישקע גלייך פאַרוואַנדלט אין אַ טרייען רע-
וואַלוציאַנער. די רעוואַלוציע, פאַרשטייט זיך, גייט אים ניט אָן. ער ווערט
באַשטימט פאַר אַ קאַמיסאַר, ווייל ער האָט דאָך געהאַט דערפאַרונג
אין האַנדל. מישקאָ דערווייטערט דעם אַלטן מירקין פון זיין נוצלעכער אַר-
בעט, פאַרמסרט אים און דערפירט אפילו צו מירקינס טויט.
אַסיפּ מאַרקאוויטש, אַ יוגנט־פּריינט פון מישענקאַס (האַלפּערן), אַ קינד
פון אַרעמע עלטערן, וואָס האָבן געהאַט נאָר איין אַמביציע אין לעבן, זייער
קינד זאָל רייך ווערן. קומענדיק אין מישענקאַ האַלפּערניס הויז, זוכט ער

נאכקוקן אלע רייכע צימערן און זייער אויסשטאטונג. מיט פארבאהאלטענער שטאה און פארבארגענער קנאה שפירט ער נאך די רייכע און זייערע פירעכצן. זיין אמביציע איז רייכטום.

גלייך נאך דעם באלשעוויסטישן זיג געפינט ער זיך שוין אין די רעוואלוציע-אנערע רייען און ווערט אויך באשטימט אלס קאמיסאר. די ערשטע זאך, וואס ער טוט איז פארנעמען האלפערנס וואוינונג.

די באלשעוויקעס צאלן א הויכן פרייז דערפאר וואס רוסלאנד איז אפ-געשטאנען. און זיי פארמאגן ווייניק אינטעליגענטע אדער געבילדעטע מענטשן אין זייערע רייען. דער פראנץ-שיסער, דער אדוואקאט האלפערן, לאזט זיך ארויס פון האטעל מיטהעלפן דעם קאמף קעגן דער רעוואלוציע. ער ראטעוועט זיך קיים מיטן לעבן. אלע קעגנער פון דער רעוואלוציע זיינען כולגאנעס, געוועזענע צארישע באאמטע, געוועזענע פריצים מיט זייערע שלעגער. שלאגן יידן איז א טייל פון זייער פראגראם. שפעטער גייט האלפערן מיט זיין זון צו די וויסע גווארדייער. „די חשובע זין פון רוסלאנד“, ווי האלפערן רופט זיי. זיי דערהרגענען האלפערנינען, זיין זון געלינגט צו אנט-לויפן און ער גייט אריבער אין די רייען פון די באלשעוויקעס.

וואו זיינען די רוסישע קאפיטאליסטן, די אינדוסטריאליסטן ? אש זאגט: „באלד איז געווארן באוואוסט, אז רוסישע קאפיטאליסטן זאמלען זייערע קאפיטאלן אין אויסלענדישע געשעפטן, אין אויסלענדישע בענק. אין די רוסישע פינאנציעלע קרייזן האט זיך אנגעהויבן א פאניק. עס האט זיך געגרינדעט א געזלעשאפט, וואס האט, אין דער שטיל, אריינגעקראגן דעם גרויסן אייזן-באסעין אין מיכאילאוקע, וואס איז עקספלאזירט געווארן פון אן ענגלישער פירמע. עס האט זיך אנגעהויבן א באיקאט קעגן דעם נייעם רעזשים. די לאגע האבן אויסגענוצט די צווייפלהאפטע עלעמענטן.“

ניט ראזמארין, דער טיי-מאגנאט, ניט דער צוקער-מאגנאט, ניט דער נאפט סוחר גאלדשטיין, ניט קיין אנדערע פון די רייכע ווילן מיטארבעטן מיט דער נייער מאכט, דער אלטער מירקין איז דער איינציקער אויסנאם. די רייכערע און מיטלע קרייזן. די גוט-באזיצער און זייערע משרתים פירן א קאמף קעגן דער רעוואלוציע. „ווי קאן מען זיין רואיק“, שרייט אויס אדוואקאט האלפערן, קומען מענטשן אריינגעשמוגלט קיין רוסלאנד אין דייטשע וואגאנען און מאכן א תל פון אלע דערגרייכונגען. דאס איז דאך מיט דייטשע געלט גע-

מאַכט ! און זיי רופן זיך רעוואָלוציאָנערן ! זוי קאָן מען דאָס רואיק באַטראַכטן ?
און וואו זיינען די סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערן ? די אידעאָליסטן ?
שלום אַש זאָגט : „אין יאַראַסלאָוו באַלעבאַטעווען די ווייס־גוואַרדייעס
מיט דער הילף פון די עס־ערן (זייט 365). די לינקע עלעמענטן אין קאָמיטעט
(צו ראַטעווען מאַסקווע פון די באַלשעוויקעס) שרעקן זיך אלע מאָל מער פאַר
די רעכטע אָפיצערן, וואָס זיינען אָפּענע קאַרנילאָוועס“. עס הויבט זיך אָן
אַ קריגעניש. דער גייסט ביי די יונקערס פאַלט אויך (דער קאַמף אין מאַסקווע,
זייט 190). „די אַרעמע און יידישע עלעמענטן צווישן די יונקערס דער־
מאַנען זיך אָן זייער אָפּשטאַם, באַהאַלטן זיך אויס און לויפן אַריבער צו
די רויטע“ (דאַרטן).

אַט אַזוי גיט אונדז אַש צו פאַרשטיין דעם מאַטעריאַל פון די קעגנער
וואָס אַלע זיינען זיי מאַנאַרכיסטן, אַנטיסעמיטן, רייכע באַלעבאַטים מיט
זייערע געדונגענע משרתים, בויאַנעס און שלעגער.
ער פאַרגעסט אויך ניט קערענסקין. די קערענסקי־אָפּענסיווע האָט
פאַרטריבן די ברידערלעכקייט פון דייטשע סאַלדאַטן, וואָס האָבן אַנגעהויבן
זיך פילן נאַענט צו דער רעוואָלוציע (מאַסקווע, ז. 125) 1).

אַש זעט אין דער רעוואָלוציע ניט נאָר אַ קאַמף פאַר עקאָנאָמישער
פאַרבעסערונג. ער זעט אויך אַ גייסטיקע דערהויבונג, אַ דערלייזונג
פאַר דער גאַנצער וועלט. אָפּשאַפן צער און פיין, אויס מיט עקס־
פּלאַטאַציע. אַט וואָס ער לאָזט זאָגן זאַשקע האַראַוויץ : „דו פאַרשטייסט,
זאַכאַרי, צו וואָס מיר האָבן דערגרייכט ? מיר האָבן דאָך אויפגעפּנט די טיר,
מיר זיינען דאָך אַנגעקומען צום ציל.. מיר וועלן טאָן אַלצדינג, מיר וועלן
אָוועקשטעלן אַן אַרדענונג וואו עס וועלן ניט זיין קיין שוואַכע און קיין
שטאַרקע, קיין אונטערדריקונג דו פאַרשטייסט ? דעם חלום נאָך וועלכן ס'האָבן
געבענקט דורות ! משיחס צייטן ! געוויס, געוויס וועלן מיר איינשאַפּען די
וויסנשאַפט אין אונדזער וואָפּן, אַז זי זאָל אונדז דינען, ניט צו פאַרשפּרייטן
צער און פיין ווי זי טוט עס איצט ביי דער קאַפיטאַליסטישער אַרדנונג, וואו
די ראַציאָנאַליזאַציע וואַרפט אַרויס טאַג־טעגלעך צענדליקער טויזנטער
אַרבעטער אויף דער גאַס, צעפירט היימען, מאַכט אומגליקלעך פאַמיליעס,
הונגערט אויס קליינע קינדער און דער גאַנצער פּראָפּיט גייט פאַר די באַלע־

באָטים ביי אונדז וועט די ראַציאָנאַליזאַציע אַנשטאַט וואָס זי איז אַ קללה פאַרוואַנדלט ווערן אין אַ ברכה.

„מיר וועלן גאַרניט דאַרפן אַריבערפירן די וועלט צום קאַמוניזם דורך שווערד און אייזן די וועלט וועט אליין קומען צו אונדז און זיך בעטן מען זאל זיי שיקן אַפּאָסטאַלן איינפירן דעם נייעם גלויבן“ (מאַסקווע).

אַזוי אַרום גיט אונדז אַש אַ בילד פון די סאַציאַלע באַדינגונגען פאַר דער רעוואַלוציע, פון די כוחות וואָס פראַדוצירן די רעוואַלוציע און פון די קעגנער וואָס זוכן אַנהאַלטן דעם סטאַטוס-קוואַ.

ער שילדערט די שוועריקייטן, וואָס זיי באַגעגענען און דעם הויכן פרייז וואָס דאָס לאַנד צאָלט זייענדיק הינטערשטעליק אין אינטעליגענטישע כוחות און נידעריק אין אינדוסטריע. ער מאַלט זיין גלויבן אין מענטשן און איז איבערצייגט אין דעם כוח פון קאַלעקטיוו. אַבער שלום אַש דער מענטש פון פרידן בלייבט ניט אינגאַנצן צופרידן. מיטן געדאַנק פאַרשטייט ער די רע-וואַלוציע אַלס אַ גור פון דער געשיכטע. מיטן האַרצן בלייבט ער אין ספקות. אומרעכטן, בלוט-פאַרגיסונג באַגלייטן דעם רעוואַלוציאָנערן וועג. (2).

אויך מ. שאַלאַכאָו און אַלעקסיי טאַלסטאָי האָבן געשילדערט די רו-סישע סאַציאַלע רעוואַלוציע. יעדער מאַלט אוודאי פון אַן אַנדער אויסקוק. עס איז דאָ אין אַלגעמיין אַן אונטערשייד. שאַלאַכאָו און טאַלסטאָי שילדערן ווי פון איבערווייניק, ווי אַנטיילנעמער, שלום אַש — ווי פון דרויסן, ווי אַ זייטיקער צושייער.

אַש איז אויך באַגאַנגען אַ פעלער ווען ער האָט ניט אַריינגענומען די אַלע קאַפיטאַליסטישע רעגירונגען, וואָס האָבן אויסגעפלאַנירט און באַזאָרגט די קעגנער מיט קאַפיטאַל און מיט געווער און זיינען אין אמתן געווען די ריכטיקע קאַנטראַר-רעוואַלוציאָנערן.

עס איז כדאי צו וויסן, אַז אַש שילדערט רעוואַלוציאָנערן מיט אַ באַזונדער ליבשאַפט. אַזוי מאַלט ער טשאַרלין אין „אַנקל מאַזעס“, וואָס ער באַטראַכט אונדזער יידישע אויפגאַבע צו זיין רעוואַלוציאָנער, צו ברענגען אונדזער פראַטעסט און אונדזער אַנטייל אינעם אַמעריקאַנער לעבן. דאָרטן

זאגט אונדז אויך אַש מיט טשאַרליס ווערטער, אַז די דעמאָקראַטיע וואו
איינער קאָן לעבן פון צווייטנס פראַצע איז די גרעסטע אומרעכט. דאָס אַלץ
באָווייזט אַז ש. אַש מיט זיין ספּעציעלער וועלט-אַנשוואונג האָט געקענט זיין
נאָר אַ פריינט פון דער סאָוועטישער רעוואָלוציע. (3)

מיט ליבע מאַלט ער אין די „דריי שטעט“ רחל לאה'ס יינגסטן זון, וואָס
ווערט געפייניקט אין אַ צאָרישער טורמע און טראַגט עס איבער שטאַלץ און
דערציילט עס אפילו ניט זיין פּאַטער, וואָס איז פאַרשפּאַרט אינעם זעלבן
אַסטראַג און דערציילט אפילו ניט דעמאַלט ווען מען נעמט אים צו דער
הינריכטונג. ער שטייט אויך אויף דער זייט פון דער רעוואָלוציע, ווען ער
מאַלט דעם קרויזס אין „לאַדזש“, ווען דער קליינער פאַבריקאַנט ווערט אומ-
געריכט הינטערשטעליק און קאָן ניט צאָלן די שכירות זיינע אַרבעטער.
מיטאַמאַל, אָן קיינע אורזאַכן, בלייבן אַלע רעדער שטיל.

מיטן מאַלן דעם רוימישן אימפעריאַליזם און די אונטערדריקונג אין
ישׂראל. אַזוי אַז אַש'ס שילדערונגען זיינען אַ באָווייז פון זיין פּאַזיטיוון
קוק און זיין פריינטלעכער שטעלונג צו דער סאַציאַלער רעוואָלוציע.

מיט דעם האָבן מיר נאָך ניט אויסגעשעפט אַלץ וועגן שלום אַש'ן.
ערשטנס האָט ער זייער אַ סך געשריבן. מיר האָבן פילע פון זיינע
ווערק ניט באַרירט. ווי למשל, די צוויי ווערק פון ספּעציעלן ראַמאַנטיזם:
„דאָס שטעטל“ און „שלמה נגיד“ אידייליעס וואו ער באַזינגט
דעם איינגעפונדעוועטן שטייגער לעבן.

אויסער דעם זיינע פילע דראַמען, די קליינע דערציילונגען און אויך
די גרעסערע ווערק ווי „דער אַפּגרונט“ און אַנדערע.

מיין אויפגאַבע איז צו געבן די הויפט־שטריכן פון שלום אַש'ס שאַפן,
פון זיין אידעאָלאָגיע און די כאַראַקטער שטריכן, וואָס פון זיי דרינגט אַרויס
דער גרויסער קינסטלער. איך גלויב אַז דער אַנאַליז וועט געבן אַ בעסערע
פאַרשטענדעניש פון דעם מייסטער און וועט אויך העלפן אַפרייניקן די לופט
פון אַלע פאַרלוימדונגען, וואָס מען האָט געמאַכט אויף דעם חשובן קינסטלער.
איך וויל זיך ניט פאַרנעמען מיט דער פראַגע פון השפּעות. מיר דאַכט,
אַז די גרעסטע השפּעה אויף אַש'ן האָט געהאַט די יידישע לאַנג־יאַריקע
טראַדיציע, די גייסטרייך־עטישע, די נביאים, תלמוד און אגדה. ווי אויך

די השפעה פון לעוו טאָלסטאָי. וואָס איז אויך באַווירקט פון די זעלבע עטישע טראַדיציעס. עס איז אגב, פאַראַן אַ גרויסער אונטערשייד צווישן אַשן און טאָלסטאָיען. טאָלסטאָי האָט געלעבט צווישן רייכע גוט-באַזיצער און הויכע טשינאָוויקעס. ער שרייבט מערסטנס פון זייער לעבן. אַש שרייבט וועגן די מיטעלע און אַרעמע שיכטן אין יידישן לעבן. דערביי איז אינטערעסאַנט. וואָס אַש לאָזט זאָגן מישאַן אין זיין „מערי, דער וועג צו זיך“:

‘אזעלכע דערוואַקסענע מענטשן לעבן ביי טאָסטאָי, וואָט, אַ גרויסער אַפיצער, אַ רייכער פאַמעסטשיק, אַ הויכער טשינאָוויק. דאָס זיינען אזעלכע אַלע פאַרטיקע מענטשן. זיי קאַנען שוין לעבן אַבער גאַר, קיין סטודענטן זיינען גאַר ניטאָ ביי אים (מערי, זו. 54).

באמערקונגען

1) אַש דערציילט אונדז פאַרוואָס די קערענסקיס האָבן געוואָלט אַנ-גיין מיטן קריג. וועגן דער נויטווענדיקייט אַנצוהויבן די רעוואָלוציע זאָגט לענין: „איינס פון די ביידע וועט געשען, אָדער דער קריג וועט די רעוואָ-לווציע אומברענגען, אָז ניט מוז די רעוואָלוציע דעם קריג טויטן. שוין! גלייך אויפן אָרט, ניט וואַרטן! דאָס קאָן טאָן נאָר איין כוח דער פּראַלעטאַר-יאָט (מאַסקווע זו. 136). און דורך די זוערטער פון חברטע סאַפּיא-זאַשאַק האַראַוויץ מאַכט עס אַש נאָך קלאַרער:

„און דערנאָך“, האָט חברטע סאַפּיא-זאַשאַק האַראַוויץ געזאָגט. „אָז איר וועט שוין האָבן געוואונען די מלחמה וואָס וועט איר האָבן געוואונען? דעם צאָר צוריק! אייער קנעכטשאַפט וועט איר האָבן געוואונען. ווער וועט קומען נאָכן זיג? די רעוואָלוציע? ניין! די גענעראַלן וועלן קומען. די קאַר-נילאָוס, די רוסקיס. זיי וועלן דעם צאָר צוריק אַרויפזעצן אויפן טראָן. זעט ווי זיי באַהאַלטן אים אויס, ווי זיי פּיעסטשען זיך מיט אים“. און נאָכדעם זאָגט זי: „זיי ווילן אייער יונג לעבן אונטערברענגען, כדי אַזוי אַרום פון אייך פטור ווערן“. .. אַלע די קאָדעטן, די עס-ערן, די מענשעוויקעס, די אַלע באַדאַרפן די מלחמה, כדי אין איר דערשטיקן די רעוואָלוציע“ דאַרט. זו. 181).

2) אַש'ס שטעלונג צו דער רוסישער רעוואָלוציע קומט אַרויס אין

„געזאנג פון טאל“. אזוי שרייבט ער דאָרט: „אָנגעשטעקט מיט די רעוואַ-
לוציאָנערע אויסלייזונגס-אידעען, מיט וועלכע די האַניק-חדשים פון דער
רוסישער רעוואַלוציע האָט זיי באַפֿרוכפערט, קומט מען קיין אַרץ-ישראל
אויפצובויען דאָס לאַנד אויף נייע יסודות פון סאָציאַלער גערעכטיקייט, מיט
משיחישן שוואונג און דערלייזונגס-דראַנג איז מען גרייט אויף הערצאָאישע
מעשים כדי די משיחישע צייט צו דערנענטערן“.

אַט אזוי לאָזט אַש טשאַרלין אין „אַנקל מאָזעס“ זאָגן: „די דעמאָ-
קראַטיע איז נאָך מיין מיינונג נאָך, דער גרעסטער פיינט וואָס איז אָגעשטאַנען
אויף דער מענטשהייט זינט די וועלט עקזיסטירט. וואָרים די דעמאָקראַטיע,
אזוי ווי זי ווערט פאַרשטאַנען דאָ אין אַמעריקע, גיט אַ רעכט יעדן איינעם
וועלכער באַזיצט באַגאַבונג צו פאַרשקלאַפֿן, פאַר זיין אייגנטום, גיטער סיי
אין טייטן מאַטעריאַל, סיי אין לעבעדיקע ווילנס... ווער עס האָט נאָר און
קאָן אַריינגעבן כּיטרעקייט, פאַרברעכערישע פעאַיקייט, דער קאָן אַנטייל
נעמען אין דער וועלט“ (אַנקל מאָזעס, זו. 118-119).

און אַט וואָס אַש לאָזט שרייבן חאַימאַוויטשן אין „געזאנג פון טאל“:
„דעם מענטשנס האַרץ איז גוט פון דער נאַטור. דער מענטש האָט ליב
די אַרבעט. מען האָט נאָר די אַרבעט פאַרמיאוסט און קליין געמאַכט דורך
דעם אַרעמען און עגאַאיסטישן געווינס. גיט דער אַרבעט אַ העכערן מיינ,
ברענגט אַריין אין הער אַרבעט דעם משיחישן אידעאַל פון אויסלייזן אַ פּאָלק
און אויפבויען אַ לאַנד, הויבט אויף די אַרבעט צו אַ געטלעכער דינסט פאַר
דער באַפֿרייאונג פון מענטש, און זי וועט וואונדער שאַפֿן. זי וועט אַלע
שטיינער פון וועג אַפֿראַמען, מדבריות אין ישובים פאַרוואַנדלען, וועגן דורך
זומפן דורכפירן. דאָס דאָזיקע וואונדער קאָן נאָר שאַפֿן די חכמה און דער
כוח פון קאַלעקטיוו“.

פון די געבראַכטע ציטאַטן זעט זיך אַש'ס גלויבן אין קאַלעקטיוו, גלויבן
אין מענטשלעכן צוזאַמענלעבן און אין באַשולדיקן דעם פראַפיטן-סיסטעם
אין די אַלע פעלערן פון דער געזעלשאַפט, אפילו דעמאָקראַטיע אַליין איז אַ
דורכפאַל צוליב די זעלבע אורזאַכן.
וועגן אייניקע קריטיקער

„אַ קווערשניט פון דער באַלשעוויסטישער רעוואַלוציע. אין דעם

ערשטן בוך פעטערבורג און אין דריטן מאַסקווע לאָזן זיך שטאַרק פילן פרעמ-
דע השפעות. דערפאַר איז „וואַרשע“ גראַדיעז ווי מיט דער פילזייטיקער לעבנס
שטייגער שילדערונג אזוי אויך מיט די איינצלנע געשטאַלטן „לעקסיקאָן
פון דער נייער אידישער ליטעראַטור, ציקאַ).“

דאָס איז אַ פאַלשע מיינונג, שלום אַשׁ׳ס שטענדיקער קרעדאַ איז די
גלאַרפיקאַציע פון קאַלעקטיוו. דער יחיד איז אַ טייל פונעם כלל און אַז
דער יחיד קאָן נאָר לעבן אַלס אַ טייל פון כלל. אין דעם און אין זיין באַקעמפן
עקספּלאַטאַציע, אומעטום זעט מען ניט קיינע פרעמדע השפעות. אין זיין
שילדערן די רעוואַלוציע איז אַשׁ פּוּל שׁט ע נ ד י ק ביי זיך אין דער היים.

ש. ניגער: „פאַרן מבול“ (די דריי שטעט) ווייזט אונדז וואָס אַשׁ האָט
נאָך זיינע ערשטע יוגנטלעכע נצחונות פאַרלאָרן און וואָס ער האָט געוואונען.
די נאַאיווע פּרישקייט, דער יוגנטלעכער חן, די צאַרטקייט, דער ליריזם פון
די ערשטע שאַפּנגען אַשׁ׳ס, דאָס אַלץ וואָס האָט געמאַכט מיר זאָלן זיין
אַנטציקטע פון דעם שמיכל אויף דעם געזיכט אפילו דאָן ווען דאָס געזיכט
אַליין האָט אונדז געלאָזן קאַלט, איז אין דער טרילאָגיע ניטאַ“.

ניגער זאָגט אונדז ניט וואָס אַשׁ האָט געוואונען. אַשׁ דער קינסטלער
האַט דאָך אַנדערש ניט געקאַנט און ניט געטאַרט זיין. ער וואָלט דאָך געווען
פאַלש און פאַלשע נביאים קאַנען קיין קינסטלער ניט זיין. קונסט ווירקט
נאָר ווען עס איז אמת.

דאָס יידישע לעבן האָט זיך אויסגעשפּרייט; עס האָט איבערגעוואַנדערט
פון שטעטל אין שטאָט אַריין און איז אַוועק מעבר לים. פון דעם איינגע-
פונדעוועטן איינגעשטעלטן שטילן ישוב איז דאָס לעבן אַוועק אין דער
וועלט פון גרויזאַמער דחקות, עקספּלאַטאַציע און שטורמישע קאַמפּן.
אַשׁ מאַלט ניט נאָר דאָס ערדישע וואָס זינגט נאָר אויך און מערסטנס
דאָס ערדישע וואָס קעמפט, דאָס שטורמישע, ניט דאָס רואיקע און זיכערע
אין די שטורמישע צייטן האָט אַשׁ ניט געקאַנט און ניט געטאַרט מאַלן מיט
די זעלבע פאַרבן ווי אין „שטעטל“.

ענלעך צו זאַשאַס ווערטער אין באַמערקונג איינס, לאַזט אַשׁ זאָגן

אין זיין "דער וועג צו זיד". יאשא און די חברים רעוואלוציאָנערן אין פוילן
ענטפערן דעם "ראבין" וואָס איז קעגן טעראָריסטישע אָנפאלן: "וואָס ווילט
איר מיר זאָלן מאַכן אַ רעוואָלוציע פאַרן בורזשואַ? יא, די בורזשואַזיע וואָלט
דאָס געוואָלט, מיר זאָלן פון אונדז געבן קרבנות, מיר זאָלן פון זייערטוועגן
בלוט פאַרגיסן און דערנאָך וועלן זיי קומען צום גרייטן און ווידער אונדז
באַהערשן. כאַפט אים דער שוואַרצער יאָר. זאָל ער אויך באַצאָלן." (ז. 101).

די וויכטיקייט פון דער נאוועלע

פאלשע פארלוימדונגען זיינען א פארברעכן. עס איז אונדזער פליכט דאָס ניט צו דערלאָזן. „אל תעמוד על דם רעך“. בפרט ווען עס האַנדלט זיך וועגן אַזאַ גיגאַנטישער קראַפט, אַ חד בדורו, וואָס איז אַ כבוד פאַרן יידישן פּאָלק.

איך האָב געפילט דעם חוב אַרויסצוברענגען די פּאַלשקייט פון די אַלע אַטאַקעס. „במקום שאין אנשים השתדל להיות איש“, האָבן די חכמים אונדז אָנגעזאָגט.

דער פאַרברעכן ווערט נאָך גרעסער מיט דעם וואָס די אויסגעטראַכטע בילבולים ברענגען אומגעווענע גרויס שאַדן אונדזער יידישן פּאָלק.

אַ דערציילונג, אויב געשריבן מיט אַ קינסטלער האַנט, גיט אונדז די מעגלעכקייט זיך צו באַקענען מיט אונדז אַליין. די וויכטיקסטע פון אַלע וויסנשאַפטן איז די באַקאנטשאַפט מיטן מענטשן, דערגרונטעווען זיך צו זיינע אימפולסן, אינסטינקטן, זיין צוזאַמענלעבן זיך אין דער געזעלשאַפט, זיינע ווירקונגען, זיינע האַנדלונגען אונטער פאַרשיידענע אומשטענדן, זיין חלק אין דער געזעלשאַפט און זיין השפעה אויף זיין סביבה.

וואָס גרעסער דער קינסטלער אַלץ וויכטיקער זיינע שילדערונגען. מיר הויבן אָן בעסער פאַרשטיין דעם מענטשן. אונדזערע אַרזיאַנטן ווערן טיפער און ברייטער.

מיר האָבן הנאה פון אַ קינסטלעריש געמאַלן בילד און פון אַ בוך, וואָס איז קינסטלעריש געשילדערט.

דער קינסטלער מוז האָבן די פייאיקייט אַריינצודרינגען אין די כאַ-ראַקטערן פון זיינע טיפן. אויב דער קינסטלער איז פּאַלש גיט ער אונדז איבער פּאַלשע באַגריפן פון אונדזער אַרום.

אַט למשל איין יידישער שרייבער, טאַקע אַ באַוואוסטער, מאַלט אַז דעם פּוילישן סטודענט האָט מען אָנגערופן „ייד“. דערפאַר וואָס ער שיכורט ניט און איז אַרבעטזאַם, לערנט מיט התמדה. דאָס מיינט אַז יענער „באַ-וואוסטער“ שרייבער איז זייער קורצזיכטיק. ער וואַלט מסתם געפונען אַ היבש ביסל פאַרשענדע געלערנטע ביי די אומות העולם.

אן אַנדער יידישער שרייבער, אן אויסגעצייכנטער שילדערער, פאַרמאָגט
ניט קיין איין סימפּאַטישן טיפּ אין זיין גאַנצער נאַוועלע. זאָל אונדז גאָט
שומר ומציל זיין פון אַזאַ סביבה. דאָס מיינט אַז דער שרייבער פאַרמאָגט ניט
קיין בעאַבאַכטונגס־קראַפּט. ער וואָלט געפונען גענוג מענטשלעכע שטריכן
אין יענער סביבה: ליבע, גוטסקייט, רחמנות, אפילו מסירת־נפש פאַרן
יושר, ווען זיין מוח וואָלט געווען קלאַרער.

שלום אַש גיט אונדז אַזוינע בילדער, אַזוי ריכטיק, אַזוי אמת־דיק. זיי
שטייען פשוט לעבעדיקע פאַר אונדזערע אויגן. אַלע זיינע בילדער זיינען
נאַטירלעכע. ער האָט גאַרניט אַזוינע נסים, אַז עס האָט פּונקט געטראָפּן
און „רענדלאַך זיינען געפאלן פון הימל“.

ברייטע האַרזאָנטן, פאַרשיידענע סיטואַציעס, פאַרשיידענע געזעל־
שאַפטן, תּלמודישע געלערנטע; אַרבעטער גרופּן, אַסימילירטע חסידים,
פויליש־אַסימילירטע רעוואָלוציאַנערן. אין אַלעמען דערקאַנט ער זייערע
אמתע פּיאַנאַמיעס. איר הויבט זיך אָן אַליין דערקאַנען אָבער איר קריגט
ניט קיין איבער־וויכטיקייט קאַמפלעקס, קיין אַת־בַּחֲרַתְנוּ געפּיל. דערפֿאַר
וואָס ער מאַלט דעם ניט ייד אויך מיט מענטשלעכע אייגנשאַפטן. דער גוי
ווערט ניט געמאַלן ווי אַ גנב, שיכור און שלעגער.

שלום אַש איז דער אמתער חד בדורו. עס ווילט זיך דערביי מאַכן אַ
פאַרגלייך מיטן געניאַלן שלום עליכם. מיט שלום עליכם'ס טיפּן ווערן מיר
גיכער אינטים, האַרציק־נאַענט; שלום אַש'ס טיפּן פאַרשטייען מיר טיפּער.
זיי זיינען אויסגעברייטערט. זיינע בילדער זיינען מער אויסגעשפּרייט
אין אַרט און צייט.

עס איז טאַקע צו באַוואַנדערן ווי אַזוי ער האָט געהאַט צייט און
מעגלעכקייט אַרומצוטראַכטן די אַלע טיפּן און סיטואַציעס וואָס ער שילדערט
אַזוי פרעכטיק. ער דערמאַנט אונדז די ווערטער פון ענגלישן דיכטער פון
צוויי הונדערט יאָר צוריק אַליווער גאַלדסמיט: „די באַוואַנדערונג ווערט
נאָך גרעסער, אַז איין קליין קאַפּ זאָל טראַגן אין זיך אַלץ וואָס ער האָט
געוואוסט“.

האַט ער מסתּם טאַקע געהאַט ווייניק צייט צו פאַרברענגען אין די
„קיבעצאַרניעס“ מיט קאַלעגן שרייבער. אפשר איז דאָס איינע פון די אורזאַכן
וואָס האָט געווירקט אַז זיי זאָלן צולייגן אַ האַנט אין די פאַרלוימדונגען.

דער גרעסטער שולד ליגט אויף יענער קליקע, די „אבי אבות הטומאה“, וואָס האָט ניט געקאָנט פֿאַרטראַגן ניט קיין אמתע קינסטלער און ניט קיין אמתע דענקער. זיי האָבן אויך פֿאַרביטערט די עלטער פון דעם חשובן דר. חיים זשיטלאָוסקי. איך געדענק, אַז אני הקטן באלפי ישראל פלעג פֿאַרן פון בראַזוויל אין בראַנקס צו הערן זשיטלאָוסקיס אַ לעקציע. די שרייבער אַנפֿאַלער זיינען, ווייזט אויס, ניט געגאַנגען צו זיינע לעקציעס. זיי האָבן ניט געדאַרפט לערנען. צו שרייבן פֿאַר די „מוישעס“ דאַרף מען ניט וויסן, גענוג אַז מען קאָן האַלטן אַ פען אין דער האַנט. פֿאַר טאַנדענטע אַרבעט איז בעסער אַ באלמעלאַכע אַ קאַליקע.

צוריק צו דער וויכטיקייט פון שלום אש. —

עס איז גאָר ניט מעגלעך אַפצושאַצן די וויכטיקייט פון באַקענען אונדזערע ניט יידישע שכנים מיט דער פיזאַנאַמיע פון דער יידישער באַפעלקערונג אין אונדזער קאַמף קעגן אַנטיסעמיטיזם.

דער ליענער קריג אַ באַגריף וועגן יידן. ער זעט שוין ניט אין דעם יידן דעם שווינדלער, דעם האַרצלאַזן לענדלאַרד, דעם פֿאַראַזיט וואָס וויל ניט אַרבעטן. ער דערפילט די יידישע האַרעפֿאַשנע מאַסע, דעם יידישן קעמ־פער פֿאַר גערעכטיקייט. זיינע אידעאַלן, זיינע שוועריקייטן. באַקאַנטשאַפט מיטן אַלזייטיקן יידישן לעבן איז אַ בעסערע סגולה קעגן אַנטיסעמיטיזם ווי די רעדעס פון רבנים און, להבדיל, גלחים.

פון דער איבערזעצונג פון אַש'ס ווערק קריגן די אומות העולם אַ נאַענטקייט צו זייערע יידישע מיט־מענטשן. איז וואָס מער אַש'ס הכנסה איז פֿאַרגרעסערט געוואָרן דורך זיינע איבערזעצונגען, אַלץ גרעסער איז די טובה פֿאַר אונדזער פֿאַלק.

מיר דאַכט, אַז ביי אַ גרויסן טייל פון אַש'ס פֿאַרלוימדער איז די שנהא פסיכאָלאָגיש. אַ גרויסע צאָל פון זיי זיינען „געוועזענע“ גע־וועזענע סאַציאַליסטן, געוועזענע קאַמוניסטן, געוועזענע אַנאַרכיסטן. זיי קאַנען ניט פֿאַרטראַגן אַש'ס שרייבן קעגן לענדלאַריזם, קעגן צוריקער צו דער געטאָ. איר וועט ניט גפינען ביי אַש'ן קיין אַשמדאי, קיין שד'ל אפילו אויף אַ רפואה. דער עיקר זיינען זיי קעגן זיין באַזינגען קאַלעקטיוויזם. פֿאַר „געוועזענע“ איז אַש'ס ריינער אַריינקוק ניט צום האַרצן.

פאשיום און זיינע ווארצלען

מדינת ישראל

איר אויסערליכע דיפלאמאטיע

איר זיכערקייט

פאשיזם און זיינע ווארצלען

ווען מיר באטראכטן די סיבות פונעם פאשיזם און היטלערזיזם קומט אויף די ערשטע און וויכטיקע פראבלעם צי דער פאשיזם איז נאר א צו-פעליקע דערשיינונג, א פארבייגייענדיקער עפיזאד. אדער ער איז א רעזולטאט פון א צוגעגרייטער פלאנירונג? די צווייטע פראגע איז: אויב עס זיינען געווען כוחות, וואס האבן פלאצירט און אויפגעבויט אט-די טייוולאגישע מאשין, ווער זיינען זיי? וואס האבן זיי געוואלט דערגרייכן מיט די בלוטיקע מעשים. מיר דארפן האבן א באגריף וועגן אונזערע שונאים. די דריטע פראגע איז, זיינען די כוחות און די סיבות פון היטלערס אויפקום כאך דא אדער יענע סיבות זיינען שוין א זאך פון דער פארגאנגענהייט, און מיר מעגן שוין פארגעסן און ניט טראכטן וועגן א נייער וועלט-שריפה? מיר דארפן שטודירן און אויסגעפינען די פלאנירער און זייערע מאטיוו, וואס זיי האבן דערווארט און וואס האבן זיי געוואלט באקומען, ניט נאר כדי צו שטודירן געשיכטע, נאר כדי אפהיטן אונזער צוקונפט פון א נייער בלוט-פארגיסונג.

פון די געבראכטע באווייזן (1-10) איז צו זען, אז דער הויפט-כוח הינטער היטלערן זיינען געווען די פינאנץ-מאגנאטן, די קארטעלן וואס האבן אים פינאנסירט, אים געגעבן א גינסטיקע פרעסע, גינסטיקע ריכטער אין די געריכטן און גלחים, וואס האבן אים געהאלפן אין דער זעלבער צייט, וואס היטלער האט, כלומרשט, אטאקירט די גרויסע געלט מאגנאטן אין דער עפענטלעכקייט, האט ער שטילערהייט, בסודי סודות, פארהאנדלט מיט זיי און זיי האבן געוואוסט אז זיין צוועק איז אפצושאפן די ארבעטער פאראיינען, באגרענעצן די פאליטישע רעכט פון די מאסן און פארזיכערן די פינאנסירן אז זיי וועלן בלייבן די אייגנטימער פון זייער רייכטום און אומגעשטערט אין קאנטראל פון זייערע געשעפטן. עס זיינען אויך דא גענוג באווייזן (11-22), אז די הערשנדיקע שיכטן פון ענגלאנד און פראנקרייך מיט דער צושטימונג און דער ברכה פון די הערשנדיקע כוחות פון אנדערע לענדער, האבן צוגעטראגן א גרויסן חלק אין דעם פראיעקט פון אויפבויען די היטלער-מאשין. גרויס-בריטאניע

וואס האָט געהאַט אַ לאַנג־יאַריקע געשיכטע פון מאַנעוורירן, ניט דערלאָזן אַז אַנדערע פעלקער זאָלן ווערן שטאַרקער (ווי למשל ניט צולאָזן רוסלאַנד צו די דאַרדאַנעלן), וואָס האָט לאַנגע דערפאַרונגען, געניטקייט אין דיפּלאַ- מאַטישע פאַרהאַנדלונגען און קאָמבינאַציעס איז ניט געוואָרן מיט אַמאָל אַזוי נאַריש און שוואַך, זי זאָל פאַרנאַכלעסיקן איר אייגענע באַשיצונג אום איינ- צושטילן (אַפּיזן) דעם „ווילדן יונג“. ענגלאַנד האָט געוואוסט היטלערס שוואַכ- קייט, ווען זי האָט אים דערלויבט בילדן אַן אַרמיי, אַ פּלאַטע, מיליטאַריזירן דעם רהיינלאַנד, איבערנעמען, אַנעקסירן עסטרייך, אין דער צייט, ווען ער, היטלער, האָט נאָך קיין סך אייגענע כוחות ניט פאַרמאַגט.

איז די פּראַגע, צוליב וואָס האָבן די גרויסע פעלקער געזוכט אויפצו- בויען אַ נאַצי־דייטשלאַנד? וואָס האָבן די אינדוסטריאַליסטן דערוואַרט פון היטלערס מאַכט? די פּראַגע איז נאָך שטאַרקער, צוליב וואָס האָט די נאַצי־מאַשין געדאַרפט פאַרלירן אַזויפיל צייט אויף פאַנאַנדערבלאָזן די פּראַפּאַגאַנדע פון ראַסע און בלוט, און צוליב וואָס האָבן זיי געדאַרפט אויס- מאַרדן זעקס מיליאָן יידן און אַזויפיל מענטשן פון אַנדערע פעלקער? זיי האָבן דאָך אַליין געדאַרפט אויף דעם פאַרנוצן אַ סך מענטשלעכע ענערגיע אין דעם געיעג נאָך זייערע קרבנות? די דאָזיקע ענערגיע האָבן זיי דאָך געקאָנט נוצן פאַר זייערע אייגענע באַדערפענישן, ווי בויען דעם מלחמה- אַפּאַראַט. די אויסגעמאַרדעטע מענטשן האָבן דאָך אויך פאַרמאַגט אַ סך אַרבעט־פּעאַקייטן, וואָס איז אַליין אַ וויכטיקער קרן אין אַזאַ מלחמה.

ס'איז ניט גענוג דאָס אַלץ צו דערקלערן מיט היטלערס משוגענער יידן־שנאה. היטלער איז בלויז געווען דער אַנפירער. דער קלאַס, וואָס האָט אַלץ אויסגעפלאַצירט איז געווען שטאַרקער פון אים. יעדע אַנטיסעמיטישע אַקציע איז אַ רעזולטאַט פון אַ באַדערפעניש פון אַ געוויסן שיכט. אַנטיסעמיטיזם, פאַרשטייט זיך, נוצן זיי צוליב זייערע אייגענע אומריינע צוועקן. די פּראַגע ווערט נאָך טיפּער: פאַרוואָס האָבן די באַקעמפער פון היטלערן ניט אינפאַרמירט די יידן וואָס עס דערוואַרט זיי אין די היטלערישע לאַגערס?

היטלערס שונאים האָבן געהאַט גענוג מיטלען ווי צו קריגן אינ- פאַרמאַציע וועגן היטלערס מעשים. זיי האָבן געהאַט שפּיאַנען אין די נייטראַלע לענדער, גייסטלעכע וואָס האָבן קאָמוניקאַציעס מיט זייערע בישאָפּס און די בישאָפּס מיטן וואַטיקאַן. זיי האָבן געהאַט מיטלען ווי צו אינפאַרמירן

די יידן וואָס זיי דערוואָרט דורך דער ראַדיאָ אָדער דורך אַראַפּוואָרפּן פּלוג-בלעטער און א. וו.

זעקס מיליאָן מענטשן זיינען אַ ריזיקע קראַפט. בפרט ווען די דאָזיקע מיליאָנען זיינען פאַרביטערט און זעען ניט קיין אויסוועג. זיי וואָלטן דאָך געזאָגט תּמות נפּשי עם פּלישתים און וואָלטן מיטגעהאַלפּן צו באַקעמפּן היטלערן? זיי האָבן דאָס ניט געטאָן. וואָס איז די סיבה?

דעם ענטפּער אויף דעם דאָרף מען זוכן אין די עקאָנאָמישע באַדינגונגען וואָס האָבן זיך געשאַפּן אויף דער הויך-אַנטוויקלטער שטופּע פון די פּראָ-דוציר-מיטלען און אין דער קאַנצענטראַציע פון וועלט-קאָפיטאַל. לאַמיר פּרואוון אַנטוויקלען דעם געדאַנק.

דער אָנהויב פון קאָפיטאַליזם

קאָפיטאַליזם איז אַ רעזולטאַט פון נייע פאַקטאָרן, וואָס האָבן דער-מעגלעכט אַן אומגעווענע פאַרגרעסערטע מאַסן-פּראָדוקציע. פריער פאַרע נאָך דעם עלקעטריציטעט מיט צוגעפאַסטע מאַשינען האָבן דערמעגלעכט אַ מאַסן-פּראָדוקציע. איינצלנע מענטשן, אונטערנעמער, האָבן געקאָנט דינגען אַרבעטער און פון זייער פּראַצע אַנזאַמלען גרויסע פאַרמעגנס. דער קאָפיטאַל האָט געבויט אַלץ גרסערע און בעסערע מאַשינען און דורכדעם אַרויסגעשטופּט קאָנקורענטן, די קלענערע אונטערנעמער. אַזוי איז ביסלעכווייז קאַנצענטרירט געוואָרן גרויסע פאַרמעגנס אין ווייניק הענט. די קאַנצענטראַציע פון אַרבעטזאַמען קאָפיטאַל (קאָפיטאַל, וואָס איז אינוועסטירט אין מאַשינען, ווערקשטאַטן א. א. וו.) איז געוואָרן אַזוי גרויס, אַז די וועלט האָט פריער וועגן דעם אפילו ניט געחלומט.

די מאַסן פּראָדוקציע האָט דאָן אָנגעהויבן אַרויסוואָרפּן מענטשן פון זייערע טאַג-טעגלעכע באַשעפּטיקונגען. האַנט-אַרבעט קאָן ניט קאָנקורירן מיט מאַשין אַרבעט, ווי באַלעגאַלעס קאָנען ניט קאָנקורירן מיט אייזנבאַנען. פונדעסטוועגן האָט עס זיך, אין אַנפאַנג ניט געפילט זייער שטאַרק אין זייערע אייגענע לענדער.

דאָס בויען נייע מאַשינען און דאָס טרייבן די מאַשינען האָט געפאַדערט אַ סך אַרבעטער. פיל פּראָדוקטן זיינען געוואָרן מער צו-טריטלעך פאַרן דורכשניטלעכן קויפּער און זייער געברויך איז שטאַרק

געוואקסן. סוף כל סוף איז דאך דער געברויך אין די אייגענע לענדער באגרענעצט. האָבן די קאָפיטאָליסטישע לענדער אָנגעהויבן פאַרכאַפּן און באַהערשן פרעמדע לענדער, ניט אַנטוויקלטע, וואָס זיינען צו שוואַך אַרויסצו שטעלן אַ ווידערשטאַנד. אין די קליינע לענדער האָבן זיי באַלד געבראַכט חורבן, רואינע. ס'האַט צעשטערט זייער סאַציאַל-עקאָנאָמישן גלייכגעוויכט. עס איז דאָרט אַנטשטאַנען אַ שרעקלעכע אַרעמקייט מיט אַלע אירע ביטערע קאַנסעקווענצן.

ווי ביליק די מענטשלעכע פּראַצע איז דאָרט געווען, ווי ביליק זיי האָבן געוואַלט פאַרקויפּן זייער, צום ביישפּיל, האַנט-געמאַכטן טאָפּ אָדער שניט-צייג, האָבן זיי ניט געקאַנט קאַנקורירן מיטן מאַשין-געמאַכטן אימ-פאַרטירטן פּראָדוקט. אין דער זעלבער צייט איז אויך די הכנסה פון זייערע פּויערים געפאַלן. פילע פּויערים זיינען געוואָרן ערדלאָז. אויסער דעם מערן זיך מענטשן אָבער ניט ערד. די פּריצים האָבן אויסגענוצט די לאַגע און געהעכערט די רענט אויפן לאַנד. דאָס האָט געבראַכט אומרוען אין די אַפּ-געשטאַנענע קאָלאָניאַלע לענדער.

די פאַרכאַפּער פון יענע לענדער, די אימפּעריאַליסטישע הערשער האָבן גלייכצייטיק זיך אַליין דערקלערט פאַר די הערשער פון די ניט-אַנטוויקלטע לענדער און דורכדעם ניט דערלאָזן קיין אַנדערע לענדער קאַנקורירן מיט זיי. כדי אָנהאַלטן זייער מאַנאָפּאָלי-רעכט איבער די אָפּגעשטאַנענע לענדער האָבן זיי דאָרטן אויפגעהאַלטן אַרמיען און אויפגעזוכט אַרטיקע איינזואוינער וואָס העלפּן זיי אַרויס.

יענע לענדער לעבן נאָך אין אַ פּעאַדאַלן צושטאַנד. די ערד באַלאַנגט צו פּריצים. די פּריצים זיינען ניט זיכער מיט זייער מאַכט. מיטן וואַקס פון די שטעט, מיט דער אַנטוויקלונג פון דער אַרבעטערשאַפט וואַלטן די פּויערים געקראָגן דעם געדאַנק צו קאַנפּיסקירן די ערד און וואַלטן אויך געהאַט די מאַכט דאָס צו רעאַליזירן. דערפאַר זיינען זיי אַזוי גרייט אַנצונעמען די אויבערהערשאַפט פון די אימפּעריאַליסטישע לענדער, וואָס גאַראַנטירן פאַר זיי זייער אייגנטום און זייערע פּריווילעגיעס. אַזוי וואַקסט אַרויס די שותפות צווישן דער פרעמדער הערשנדיקער מאַכט און די פּריצים. געוועזענע הערשער פון די אָפּגעשטאַנענע לענדער, קעגן דער גרויסער מאַסע אַרעמקייט אין זייערע לענדער. די אימפּעריאַליסטן בלייבן די הערשער מיטן

כוח פון שווערד. די אַרעמקייט ווערט טיפער און די אומצופרידנקייט — גרעסער.

אויך אין די שטאַרק־אַנטוויקלטע אימפעריאַליסטישע לענדער האָט אַנגעהויבן גיין פון שלעכטס צו ערגער. די קאַנצענטראַציע פון דער פּראָ-דוקציע איז שנעל געוואָקסן. די מעגלעכקייט צו פּראָדוצירן האָט זיך שנעל פאַרגרעסערט אָבער די קויף־קראַפט איז געבליבן הינטערשטעליק.

מאַנפאַל האָט אָפּגעשאַפט קאַנקורענץ.

גרויסע, ריזיקע אונטער־עמונגען האָבן פאַקטיש קאַנטראַלירט לענדער און קאַנטינענטן. די פּרייזן פון פּראָדוקטן זיינען ניט געפאַלן מיט דעם פאַרקלענערטן קאַסט פון פּראָדוצירן. די קויף־קראַפט האָט ניט געקאַנט אויפנעמען דעם סכום פון די אויסגעאַרבעטע פּראָדוקטן. אויף וויפל דער חלק פון פּראָפּיט, אין פאַרגלייך מיט דער גאַנצער פּראָדוקציע איז געוואָקסן, אויף אַזויפיל איז קלענער געוואָרן דער סכום פון דער גאַנצער קויף־קראַפט. למשל, אויב דער ריינער פּראָפּיט באַטרעפט 15 פּראָצענט פונעם פּרייז פון דער גאַנצער פּראָדוקציע קאָן דאָס פאַלק קויפן נאָר 85 פּראָצענט פון די אויסגעאַרבעטע פּראָדוקטן. דאָס גאַנצע פאַלק קאָן קויפן נאָר פאַר דעם געלט וואָס עס האָט באַקומען. זיי האָבן דאָך געקראָגן נאָר אַ חלק פון דעם פּרייז וואָס די פּראָדוקטן האָבן אַריינגעבראַכט. דער חלק פון פּראָפּיט (אין אונדזער ביי-שפּיל 15 פּראָצענט) וואָס איז אויך געקומען אין דער פאַרם פון פּראָדוקטן האָט ניט געקאַנט געקויפט ווערן. האָבן זיך אַנגעקליבן פיל ניט פאַרקויפטע פּראָדוקטן. זיינען די אַרבעטער געוואָרן אינגאַנצן אַרבעטלאָז און זיינען אַריי-געטריבן געוואָרן אין אַרעמקייט.

די אַרעמקייט, ביי די נייע באַדינגונגען, מוז דערשיינען דווקא דערפאַר וואָס מיר האָבן אַן איבער פּראָדוקציע. אַרעמקייט מוז ברענגען אומרוי און רעוואָלט. די פּראָבלעם ווי אַזוי צו פאַרקויפן די אַנגעזאַמלטע סחורות האָט זיך צום אָנהויב ניט געפילט שטאַרק. וואָס מער דער קאַפיטאַל האָט זיך קאַנצענטרירט אַלץ מער זיינען אויפגעקומען נייערע, בעסערע מאַשינען און אַלץ מער מענטשן זיינען פאַרנומען ביים מאַכן די מאַשינען, און ביים אָפּע-רירן מיט זיי. אָבער וואָס־ווייטער דאַרף מען שוין ווייניקער מענטשן און עס קומט דער פּונקט פון אַנזעטיקונג, ווען עס ווערט אוממעגלעך זיך ווייטער אויסצושפּרייטן.

פֿאַר אַ קאַפיטאַל וואָס קאָן זיך מער ניט אויסשפּרייטן אין זיינע אייגענע לענדער (און וואָס איז, אגב, שטאַקער פון זיינע אייגענע מלוכות). זיינען די מאָנאָפּאָלי־קאָלאָניעס אַ לעבנס־פּראָגע. ענגלאַנד, וואָס איז די ערשטע געקומען אויפן פּראָדוקציע־מאַרק, האָט אין יענער צייט שוין פּאַר־מאַגט די גרעסטע צאָל קאָלאָניעס. שטיל אָבער אומבירחמנות־דיק האָט זי עקספּלואַטירט אַרום דריי פּערטל פון דער מענטשהייט. זי איז געוואָרן שטאַרק באַזאָרגט ווען נייע לענדער, באַזונדערס דייטשלאַנד, און ביז אַ גע׳וויסן גראַד אויך יאַפּאַן האָבן זיך אָנגעהויבן אַנטוויקלען אינדוסטריעל. זיי זיינען געוואָרן שטאַרק קאָנקורענטן פּאַר די נייע מערק. דאָס איז אין קורצן געווען די סיבה פון דער ערשטער וועלט־מלחמה.

די סיבות פון דער ערשטער וועלט־מלחמה זיינען געווען עקאָנאָמישע. קאַפיטאַל האָט זיך מער ניט געקאָנט אויסשפּרייטן אין זיינע אייגענע לענדער. באַזירט אויפן פּראָפּיט־סיסטעם האָבן די לענדער ניט געקאָנט פּאַרקויפן זייער גאַנצע פּראָדוקציע ביי זיך אין דער היים. דער שנעל־וואַקסענדיקער קאָנצענטרירטער קאַפיטאַל האָט געבראַכט אַ שטענדיקן וואַוקס פון מאַשינען און אויטאָמאָציע. קאַפיטאַל איז געוואָרן מאָנאָפּאָליזירט די קאָסט פון פּראָדוצירן איז קלענער געוואָרן, די פּרייזן זיינען געבליבן הויך, דער סכום פון די פּראָדוקטן האָט זיך פּאַרגרעסערט, אָבער ניט די קויף־קראַפט. מאָנאָפּאָלי־קאַפיטאַל האָט ווייניקער קאָנקורענץ איז זיין פּראָפּיט גרעסער, די איבער־פּראָדוקציע ברענגט אָבער אַרבעטלאָזיקייט, דערפאַר זיינען די קאָלאָניעס ביי די הערשער פון קאַפיטאַל געוואָרן דער איינציקער מיטל צו פאַרמיידן אַרבעטלאָזיקייט און רעוואַלט פון די מאַסן.

דערווייל זיינען צוגעקומען נייע קאָנקורענטן אויפן וועלט־מאַרק. דייטש־לאַנד האָט זיך שטאַרק אינדוסטריאַליזירט. זי איז געוואָרן אַ שטער און אַ געפערלעכער קאָנקורענט, האָבן די מאָנאָפּאָליסטן געהאַפט אַז די מלחמה וועט צעשטערן די אינדוסטריעלע קראַפט פון דייטשלאַנד און אַזוי אַרום זי פאַרטרייבן פון וועלט־מאַרק.

די ערשטע וועלט־מלחמה האָט דעם אימפעריאַליזם ניט געבראַכט דאָ געוואונטשטע רעזולטאַטן. די מלחמה האָט געגעבן אַ טויט־קלאַפּ דעם גאַנצן קאָלאָניאַלן סיסטעם. די צאַרישע מאַכט אין רוסלאַנד איז אָפּגעווישט געוואָרן. די פּויערים וועמענס עקזיסטענץ איז אָפהענגיק פון ערד־באַזיץ,

האָבן פאַרלוירן דעם צוטרוי צו די פּריצים. די מאַכט-האַבער און די פאַר-
מעגלעכע קלאַסן. זיי האָבן באַלד אַרגאַניזירט סאַלדאַטן (פּויערים) און
אַרבעטער-פאַראיינען און האָבן איבערגענומען די פּאַקטישע מאַכט פון
דער רעגירונג. כאַטש זיי האָבן אָפּגעוואַרט מיטן איבערנעמען די יורדישע
מאַכט. ווען די פּריצים האָבן געפרוּווט איינפירן אַ דיקטאַטור (די קאַרנילאָוי
געשיכטע) האָבן זיך שוין די פּויערים און די אַרבעטער געאיילט און אויך
איבערגענומען די יורדישע מאַכט. מיט דער קאַנפּסיקאַציע פון די ערד-
שטחים. די וועלדער און אינווענטאַר זיינען אויך די קאַמערציעלע בענק
געוואָרן מאַכטלאָז. אַ סך אימעניעס זיינען געווען פאַרמשכונ'ט אין די
בענק. דאָס לעבן האָט שוין געטריבן איבערנעמען די זאַוואַדן (פאַבריקן).

די מלחמה און די אינטערווענץ אין סאָוועטישן לעבן האָבן אויסגע-
מאַטערט די גרויס-קאַפיטאַליסטישע לענדער און זיי האָבן שוין מער ניט
געקאַנט אָנהאַלטן זייער הערשאַפט איבער אַנדערע אונטערדריקטע לענדער.
דאָס לעבן אין די אָפּגעשטאַנענע לענדער איז דערווייל געוואָרן שווערער
און די מאַסן האָבן אַלץ מער אָנגעהויבן רעוואַלטירן. לענדער האָבן זיך
דערקלערט אומאָפהענגיק, פריי. די מאַנאָפּאָלי-מאַכט איבער זיי איז אָפּ-
געשאַפט געוואָרן. די באַפרייטע נאָר נאָך-ניט אַנטוויקלטע לענדער
זיינען טאַקע אַליין ניט געווען ביכולת צו לייגן די פונדאַמענטן
פאַר אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען. זיי האָבן ניט געהאַט די
ריזיקע קאַפיטאַלן וואָס זיינען נויטיק פאַר אינדוסטריאַליזאַציע. די קאַפי-
טאַליסטישע לענדער האָבן נאָך אַלץ געהאַט מעגלעכקייטן אָנצוגיין מיט
זייער געשעפטלעכע באַציאונג און זיי פאַרקויפן אַ סך מאַטעריאַלן. פּראָדוקטן
און מאַשינען. גרויס קאַפיטאַל האָט זיך אָבער אָפּגעהאַלטן און ניט געוואָלט
שאַפן נייע אינדוסטריעלע קאַנקורענטן. ניט געוואָלט אינוועסטירן דאָרטן
קיין קאַפיטאַל. זיי האָבן דורך אָפענע און באַהאַלטענע מיטלען געשטערט
די אַנטוויקלונג פון ניי-אויפגעקומענע לענדער.

די נייע לענדער זיינען געצוואונגען געוואָרן אַליין פלאַצירן זייער
אויפבוי אויף סאַציאַלע יסודות. זייערע רעגירונגען האָבן אָנגעהויבן בויען
פאַלקס-אוטנערנעמונגען. דאָס האָט נאָך מער באַגרענעצט דעם מאַנאָפּאָלי-
קאַפיטאַל.

דער וועלט-מאַרק איז איינגעשרומפן געוואָרן. דער סאָוועטן-

פארבאנד איז אינגאנצן ארויס פון דעם געשעפט־קרייז. אינדיע און כינע, כמעט א העלפט פון דער מענטשהייט זיינען אויך מער ניט געווען קיין קאָלאָניעס. וויפל מען האָט זיי ניט געגעבן קיין פּיאָנציעלע און טעכנישע הילף זיינען זיי שוין מער ניט געווען צוגעבונדן צו דעם אָדער יענעם לאַנד און עס האָט אויסגעזען אַז עס וועט שוין ניט נעמען לאַנג און זיי וועלן אויך קומען אויפן וועלט־מאַרק ווי גלייכע.

דער איבערפּלוס פון פּאַרטיקע פּראָדוקטן איז גרעסער געוואָרן. מיטן וואַקס פון אַרבעטלאָזיקייט, וועלן די אַרבעטער ביים שטימ־קאַסטן, האָט עס אויסגעזען, באַלד אויסקעמפּן פאַר זיך אַ גרעסערן חלק פונעם „לאַבן ברויט“ און אפשר אויך דורך אַ רעוואָלוציע אַלץ איבערנעמען. גרויס־קאַפיטאַל איז שוין אַריינגעפּאַלן אין אַ פּאַניק.

דער מאַנאָפּאַל־קאַפיטאַל האָט זיך שוין איצט פּאַרמאַסטן אָפּצו־שאַפן דעמאָקראַטיע אינגאנצן, סיי ביי זיך און סיי אין אַנדערע לענדער כדי אינגאנצן זיך פּאַרזיכערן מיט זייער אייגנטום און מאַכט. דאָס בילד פון דעם סאָוועטן פּאַרבאַנד האָט שטענדיק געשוועבט פאַר זייערע אויגן. זיי האָבן געזען איין אויסוועג פון דער לאַגע: צונעמען „דורך אַלע מיטלען“ די פּאָליטישע מאַכט ביי די מאַסן.

„אויף אַ פּאַרזאַמלונג דעם 20־טן פעברואַר, 1933, אין הויז פון הער גערינג אינעם פּאַלאַץ פון פּרעזידענט פון רייכסטאָג, האָט היטלער גע־האַלטן אַ לאַנגע רעדע פאַר די אינדוסטריאַליסטן פון דייטשלאַנד. ער האָט געזאָגט „פּריוואַט אייגנטום קאָן ניט אָנגעהאַלטן ווערן אין אַן עפּאַכע פון דעמאָקראַטיע. עס איז נאָר מעגלעך ווען דאָס פּאַלק איז שטאַרק איינגע־גלויבט אין אויטאָריטעט און פּערזענלעכקייט. אַלץ וואָס מיר פּאַרמאַגן איז דער רעזולטאַט פון אויסדערוויילטע פּערזענלעכקייטן“ (ווייליאַם שירער, „דער אויפקום און דאָס פּאַלן פון דריטן רייך“, ענגליש, ז.ז. 190) 2-4.

עס פּאַרשטייט זיך, אַז די אינדוסטריאַליסטן האָבן דאָס אַליין פּריער גוט געוואוסט נאָר אויף יענער פּאַרזאַמלונג האָט זיי היטלער פּאַרזיכערט, אַז זיי וועלן פּאַרבלייבן די אייגנטימער פון די גרויסע קאַרטעלן און זיי וועלן אַריינקריגן מער מאַכט. אַלץ וואָס זיי דאַרפן טאָן איז אָפּמאַרן די באַפעלקערונג כדי אַוועקנעמען ביי זיי די שטימערעכט און איבערנעמען די פּראָפּעסיאָנעלע פּאַראַיינען (יוניאָנס). אָנגעהויבן האָבן די דייטשע מאַגנאַטן

מיט דער הילף פון די יונקערס. באַלד זיינען צוגעשטאַנען די אינדוסטרי-
 אַליסטן פון אַנדערע לענדער, איבערהויפט פון ענגלאַנד און פראַנקרייך.
 דער שרעק פאַר דער וואַקסנדיקער אַרבעטלאַזיקייט און דער אויסזיכט, אַז
 די באַפעלקערונג וועט מאַכן אַן אויפשטאַנד איז געווען פאַר זייערע אויגן.
 זייער פלאַן איז איצט געווען צו צעשטערן דעם סאָוועטן-פאַרבאַנד, צע-
 ברעכן די פראַפעסיאָנעלע פאַראיינען, אויסראַטן די אינטעליגענץ, אַפשאַפן
 די פרייהייט און איינפירן פעאַדאַליזם אונטער אַ נייעם נאָמען. „די זעלבע
 כלה גאָר אַנדערש געשלייערט“.

די זעלבע לענדער וואָס זיינען געווען זייער שטרענג צו דער „וואַיאַר
 רעפובליק“ זיינען גלייך מילד געוואָרן מיטן היטלער רעזשים. מיט דער
 פינאַנציעלער שטיצע פון די סטינעס, די קרופס, די שקאַדאַ פון טשע-
 חאַסלאַוואַקיע און די שניידערס פון פראַנקרייך, זיינען פריוואַטע אַרמעען
 פון געדונגענע שלעגער, און כוליאַגעס אויסגעהאַלטן געוואָרן נאָך איידער
 ער האָט באַקומען רעגירונגס-מאַכט.

די עגלישע רעגירונג אָנגעפירט פון אירע באַנקירן איז אויך באַלד
 צוגעשטאַנען און געהאַלפן אויפבויען די היטלער מאַשין. אָפנעמען דאָס
 שטימערעכט פון דער באַפעלקערונג דאָס איז ניט אַזוי גרינג אפילו אַפשאַפן-
 די אַרבעטלאַזיקייט צו אַ הויכן גראַד, אפילו מיט אויפהייבן דעם פּרעסטיזש
 פון דער רעגירונג דורך ווייזן היטלערס דערפאַלגן אין צעברעכן דעם
 ווערסאַילער אָפמאַך איז נאָך אַלק שווער אַפצוריידין די מאַסן פון זייערע
 נאַטירלעכע רעכט, עס האָט זיך נאָר געפאַדערט אַן אַזוי-גערופענע
 „מאַראַליש“ פּלאַטפאָרם. מען האָט דעריבער צוגעטראַכט אַ ראַסן-טעאָריע
 כדי אינריידין די דייטשע מאַסן, אַז זיי זיינען אַן „עהרן-ראַסע“, העכערע
 באַשעפענישן און אַנדערע ראַסן זיינען בלויז נעבאָדיקע ברואים. עס האָט
 זיך געפאַדערט אַ שטאַרקע פראַפאַגאַנדע וועגן דער כלומרשטער נויטוועג-
 דיקייט פון ראַסן-רייניקייט און דערפאַר האָט מען אויסגענוצט דעם אַלטן
 שער לעזאַזל — דאָס יידישע פאַלק. ווען די צאַרישע מאַנאַרכיסטישע
 גרופן האָבן געוואַלט אָפּווענדן די פּויערים פון די באַלשעוויסטישע אידעען
 כדי צוריקברענגען צאַריום, איז געווען גענוג די מאַטאַ: „שלאַג
 דעם זשיד און ראַטעווע רוסלאַנד!“ מאַכן פאַרגאַמען אויף יידן איז ביי זיי
 געווען אַ ריכטיק שלאַג-וואָרט. כדי אָבער צו מאַכן אַ גאַנצע פאַליטיש-

עקאנאמישע איבערקערעניש, צעשטערן די פראפעסיאנעלע פאראיינען און אוועקנעמען ביי די מאסן אלע פרייהייטן, איז שוין נויטיק געווען צו ברוטאליזירן, אויפבלאזן אין די מאסן אנדערע שטרעבונגען. די בלוטיקע ראסן מארדן האט געדינט אלס פארשלעפערונגס-מיטל, אויסצוראסן אלע יידן, פארניכטן די גרעסטע צאל פון די סלאווישע פעלקער, באזונדערס זייערע געלערנטע. דאס איז געווען א וויכטיקער טייל פון דעם גאנצן פלאן.

דאס הייסט אז היטלער אליין אדער די דייטשע קארטעלן זיינען געווען ניט די איינציקע שולדיקע אין אלע פארברעכנס. די ענגלישע, די פראנצויזישע און א גרויסער טייל פון דער אמעריקאנער פינאנץ-אליגארכיע זיינען געווען שותפים פון דעם נידערטרעכטיקן פראיעקט. (23-27)

זייער טיזולאגישער פלאן האט אויך פארלאנגט מען זאל פארניכטן אנדערע פעלקער וואס האבן געהאט דעמאקראטישע טראדיציעס און אויסראטן זייער אינדוסטריעלע קאפאציטעט ווי די קליינע נאר אנטוויקלטע לענדער: האלאנד, בעלגיע, נארוועגיע און לוקסעמבורג.

דאס איז געווען א גראנדיעזער פארווהן צו ברענגען א „נייעם מילעניום“ פאר דער מענטשהייט.

די 2-טע וועלט-מלחמה איז געווען א רעזולטאט פון דעם וואס מאנאפאל-קאפיטאל האט זיך דערשראקן פאר דער ארגאניזירטער פאליטישער מאכט פון די מאסן. דער פראפיט-סיסטעם פירט צו אן עקאנאמישן צוזאמענברוך וואס ברענגט מיט זיך מאסן ארבעטלאזיקייט און דאס קאן צווינגען די באפעלקערונג זאל אנהויבן אויסנוצן די פאליטישע מאכט און איבערנעמען די עקאנאמיע. דאס איז דער הינטערגרונט פון דער צווייטער וועלט מלחמה און דאס זיינען די סיבות פון די וואקלענישן און די שטערונגען אין דעם קריג קעגן היטלערן, וואס די מערב-פעלקער האבן ביי דעם פון אנהויב-אן ארויסגעוויזן א צוויי-פנימ'דיקייט.

זייער פלאן צו איינשטעלן צוריק פעאדאליזם האט אבער זיט געקאנט דורכגעפירט ווערן. דער ענגלישער קאפיטאל, וואס האט אין געהיים, אויסגעארבעט די פלענער פארן היטלעריזם, און אים אוועקגעגעבן דעם רהיין לאנד, עסטרייך, דערלויבט א גרויסן פלאט און סאבמארינען, אים איבערגעגעבן שפאניע, צעבראכן די פעלקער-ליגע און איבערגעגעבן טשעכא-סלאוואקיע. — דאס אלץ האט היטלערן ניט געהאלפן ווען ער איז אריין

קיין פוילן. פוילן איז פאַר אים געווען אַ וועג צום סאַוועטן פאַרבאַנד. דאָס
 זעלבע איז געשען מיט די פראַנצויזישע מאַכט-האַבער. זיי האָבן צעבראַכן
 דעם קליינעם „אַנטאַט“, וואָס איז פאַר זיי געווען אַ שוין-וואַנט כּדי וואַרפֿן די
 באַלקאַנישע לענדער אונטער דער נאַצי-הערשאַפט. זיי האָבן אָפּגעגעבן
 טשעכאָסלאָוואַקיע און דערמיט אונטערגעגראָבן זייער אייגענע זיכערקייט.
 זיי האָבן צעריסן זייער אייגענעם זיכערקייט-אַפּמאַך מיטן סאַוועטן פאַרבאַנד
 און האָבן פאַרראַטן זייער אייגן לאַנד. אָבער קיין ממשות'דיקע הילף האָבן זיי
 אים ניט געקאַנט געבן. מער ווי דאָס: ווען היטלער איז באַפֿאַלן דעם סאַוועטן
 פאַרבאַנד האָט דער אַמעריקאַנער קאַפיטאַליזם געכאַפט אַן אמתן ציטער...
 פריער דער אַמעריקאַנער קאַפיטאַל און נאַכדעם דער ענגלישער האָבן
 פאַר זיך דערזען אַ מעגלעכקייט אינגאַנצן אָפּגעווישט ווערן און אַרויסגע-
 טריבן ווערן פון וועלט-מאַרק. וואָלט דער סאַוועטן-פאַרבאַנד צעשטערט גע-
 וואָרן וואָלט שוין מער ניט געווען קיין „באַלאַנס פון כּוחות“. פאַר אַ זיגרייכע
 דייטשלאַנד וואָס באַהערשט אַזויפיל נאַטירלעכע אוצרות און אַ ריזיקן מענטשן
 מאַטעריאַל, מיט דער הילף פון יאַפּאַן וואָלט געווען גרינג צו פאַרמאַכן אַלע
 וועגן פאַר האַנדל פאַר אַמעריקאַנער און ענגלישן קאַפיטאַל, די גאַנצע
 אַמעריקאַנער אינדוסטריע וואָלט געשטעלט געוואָרן פאַר דער געפאַר פון
 אונטערגאַנג. אַלע גרעסערע און קלענערע קאַלאָניאַלע לענדער וואָלטן דאָן
 פאַרשלאָסן געוואָרן פאַרן אַמעריקאַנער האַנדל און אַמעריקע וואָלט פאַרלאָרן
 אירע מערק וואו אָפּגעצן אירע סחורות און וואו צו קריגן רוי-מאַטעריאַלן
 פאַר דער אינדוסטריע, מיט איין וואָרט: זיי האָבן געזען אַז דאָס איז אַ
 שפּיל פאַרן טייול.

אַמעריקע האָט צוליב אירע אייגענע אינטערעסן זיך געמוזט אַריינוואַרפֿן
 צוואַמען מיטן סאַוועטן-פאַרבאַנד אין קאַמף קעגן פאַשיזם.
 ווען ניט דער אַליאירטער קאַמף וואָלט זי אַליין געדאַרפט קעמפֿן
 קעגן אַ שטאַרקערן שונא. דער פאַרזוך פון גרויס קאַפיטאַל אָפּצושאַפֿן דע-
 מאַקראַטיע האָט זיך אים ניט איינגעגעבן.

נעאַ-קאַלאָניאַליזם

די פראַבלעם פון איבער פראַדוקציע איז אָבער געבליבן. דער סיסטעם

פון קאנצענטרירטן קאפיטאל, וואס דערמעגלעכט פאָרגרעסערטע מעכאַני-
זאַציע און אַטאָמאַציע פון מאַשינען, מאַסן פּראָדוקציע און די פּראָצע פון
געפינען נייע מערק פאַר סחורות כדי אויסמיידן אַרבעטלאָזיקייט און אומרוען,
איז ווייטער געבליבן און אַנגענומען נאָך שאַרפּערע פּאַרמען. נייע געלעגן-
הייטן צו מאַנאַפּאָליזירן די שוואַכערע לענדער פאַרן אייגענעם מאַרק זיינען
פאַקטיש אויסגעשלאָסן. האָבן זיי אַנגעהויבן זוכן נייע וועגן פאַרן אַלטן
אימפעריאַליזם..

דער לעצטער נוסח איז אימפעריאַליזם „ביי פּראַקסי“, אַ מין אימ-
פעריאַליזם „פון הינטער די קוליסן“.

זיי פּלאַנירן, פינאַנסירן, זעצן אַרויף אַ דיקטאַטאָר אין אַן אומאַנטוויקלט
לאַנד. זיין אויפגאַבע איז ניט צו דערלאָזן קיין אינדוסטריעלע אַנטוויקלונג,
מיט דעם אַליין וואָס ער דערלאָזט ניט אַריינפליסן קיין אַנדער קאָפיטאַל. דער
דיקטאַטאָר שנקט אַוועק בחצי חינוּם די נאַטירלעכע רייכטימער צו זיינע
שטיצער. ער דריקט אונטער יעדן פּאַרלאַנג פון די מאַסן פאַר דעמאָקראַטיע,
ער דערלאָזט ניט קיין אַרגאַניזירטע אַרבעטערשאַפט און אַווי אַרום שאַפט
ער אַ מאַרק פאַרן אימפעריאַליזם און גיט אים אַ מעגלעכקייט דאָרטן צו
פאַרקויפן זיינע סחורות און אַרויספירן רוי-מאַטעריאַלן. דאָס מאַכט אַז דאָס
לאַנד זאָל אַלץ מער פאַראַרעמט ווערן; זייערע פּראָדוקטן זיינע ביליג און
קיין אינדוסטריע קומט ניט אויף; אַזוי זיינען די „פּרייע“ ווי פּראַנקאַ-
שפּאַניע, דרום-אַמעריקע, די אַראַבישע לענדער, איראַן און אַנדערע.

דער סיסטעם פון נעאַ-קאָלאָניאַליזם איז די סיבה פון אַלע
שטערונגען וואָס ענגלאַנד האָט געמאַכט פאַר די יידישע איינוואַנדערער
קיין ארץ ישראל. אַ הויך-אַנטוויקלט פּאָלק ווי יידן איז ניט געוואונטשן ווען
מען וויל אַויפהאַלטן דיקטאַטור אין אַ שכניש לאַנד.

דער פונדאַמענט פון נעאַ-קאָלאָניאַליזם איז אויך אונטערדריקונג. זיין
אַנשפאַר איז די געשאַפענע דיקטאַטור אין די שוואַך-אַנטוויקלטע לענדער.
דערפאַר מוז ער באַהערשן די פּובליסיטי אַגענטן (ראַדיאָ, טעלעוויזיע, די
פּרעסע און אפילו די לערן-אַנשטאַלטן). ער שטיצט זיך אויף דער שנאה
צווישן די פעלקער. דער ייד און דער נעגער דאַרפן זיין דער שעיר לעזאַזל,
ראַסן-האַס, אַנטיסעמיטיזם איז אַ נויטווענדיקייט פאַר דער נעאַ-קאָלאָניאַלער
עקזיסטענץ. יעדער באַפרייט לאַנד מוז אַפשוואַכן דעם מאַנאַפּאָל-קאָפיטאַל.

ווי לאנג דער סיסטעם פון פראפיט וועט אנהאלטן וועלן מיר ניט האבן קיין אמת פרייע פרעסע, ראדיא און טעלעוויזיע. די פינאנציעלע מיטלען פון די פראפאגאנדע מיטלען וועלן גלייך אפגעשניטן ווערן, אויב זיי וועלן קריטיקירן די וואל-סטריט טאקטיק.

דער גאנצער סיסטעם פון פראפיט קאן ניט האבן קיין אריכות ימים. מיט יעדער ניי אינדוסטריאליזירט לאנד פארגרעסערט זיך די קאנקורענץ אויפן וועלט-מארק און דער שטענדיקער פארשריט פון מעכאניזאציע און אוטאמאציע באשרענקט די אינעווייניקסטע קויף-קראפט.

עס בלייבט איין אויסוועג פאר דער מענטשהייט: נאציאנאליזירן, אמ-ווייניגסטנס די פראדוציר-מיטלען כדי פרייזן זאלן ניט זיין ווייט-העכער פון זייער פראדוקציע קאסטן. עס קאן קומען מיט אמאל. עס קאן קומען לאנגזאם, ביסלעכווייז, בהדרגה/דיק אבער עס מוז קומען! קיין אנדער וועג איז ניטא!

ביז דאס וועט צושטאנד קומען דארף מען דערווארטן פארשיידענע מאנעוורעס פון גרויס קאפיטאל וואס וויל אנהאלטן זיין מאכט מיט גוואלד-מיטלען, מיט אויפרייצן איין טייל פאלק קעגן צווייטן און מיט אנרייצן די באפעלקערונג קעגן יידן און נעגערס א. א. וו. אימפעראליזם „ביי פראקסי“ מיינט אז דער כוח פון דיקטאטאר איז באהאלטן הינטער די קוליסן און איז שוין ניט אזוי שטאנדהאפטיק און דויערנדיק ווי פריער ווען דער כוח איז געווען ברוטאל און אפן. יעדער ארויפגעצוואונגענער דיקטאטאר קאן נאר אנהאלטן זיין מאכט צייטווייליק, די לאגע וועט זיך אבער בייטן. דערצו וועט ווירקן די נאענטקייט פון די לענדער, די קאמוניקאציע, די פאנאנדער-שפרייטונג פון נייעם געדאנקען-גאנג. עס איז קיין ספק ניט, אז מיר שטייען אויפן שוועל פון נייע איבערראשונגען.

עס איז אויך כדאי זיך אפשטעלן וועגן דעם נייעם געשריי וועגן צופיל מענטשן אויף דער וועלט („פאפולעישאן עקספלאזשן“), וואס פאר-אורזאכט כלומרשט די ארעמקייט. דער אמת איז אבער, אז וואס מער מענטשן אלץ מער שטייגט די קויף-קראפט. הונגער און נויט זיינען פאראן נאר דארטן וואו די ערד באלאנגט צו קיי פריצים און וואו עס הערשט וואו עס הערשט אפגעשטאענעקייט, וואו עס איז ניטא קיין אנטוויקלטע אינ-דוסטריע און וואו די אויבערהערשער זיינען פרעמדע אריינדרינגער, דערלאזן

ניט קיין מאָדערניזאַציע און צעטיילן די דאָרטיקע איינוואוינער זיי זאָלן זיך רייסן ביי די נעזער. מיט דער אַנטוויקלונג פון דער גאַנצער מענטשהייט וועט אויך די אַגריקולטור פאַרבעסערט ווערן און מען וועט געפינען אַנדערע מיטלען צו פאַרגרעסערן די שפייז־פּראָדוקציע.

באמערקונגען

1) די גרויסע געשעפטסלייט זיינען געווען שטאַרק צופרידן פון דער נייער רעגירונג וואָס וועט צוימען די אַרגאַניזירטע אַרבעטער, זיי „אוועק־שטעלן אויף זייער פּלאַץ“ און לאָזן די אייגנטימער אַליין אַנגיין מיט די גע־שעפטן. זיי האָבן איינגעשטימט אַפּצוהאַלטן אַ מיטינג דעם 20־טן פעברואַר, 1933 אין גערינגס פּאַלאַץ.

2) דאָרטן האָט היטלער אויסגעלייגט זיין פּראָגראַם פאַר די פּאַרזאַמלטע מאַגנאַטן, צווישן וועלכע עס זיינען געווען קרופּ וואָן באַהלען, באַש און שניצלער פון די אי. גע פאַרב־טראַסטן און וואַגעלער פון די פאַראייניקטע שטאַל־פאַבריקן. היטלער האָט אַנגעהויבן מיט דעם, אַז פּריוואַטע אונטער־נעמונג קאָן ניט אויפּגעהאַלטן ווערן אין דער עפּאַכע פון דעמאָקראַטיע. דאָס איז בלויז מעגלעך ווען די מאַסן האָבן אַ געהעריקן צוגאַנג צו דער אוי־טאָראַטיווער פּערזענלעכקייט. אַלץ וואָס מיר פאַרמאַגן איז אַ רעזולטאַט פון די אויסדערוויילטע פירער. מיר טאָרן ניט פאַרגעסן, אַז די אַלע בענע־פיטן פון קולטור דאָרף מען אויסטיילן מיט אַן אייזערנער פּויסט.

ער האָט צוגעזאָגט אַז ער וועט אַפּראַמען די מאַרקסיסטן.

גערינג האָט גערעדט מער צום פּונקט. ער האָט געפּאָדערט מען זאָל זיין גרייט אויף פינאַנציעלע קרבנות, באַזונדערס פאַר די קומענדיקע וואַלן, דעם 5־טן מערץ. דאָס וועלן מסתמא זיין די לעצטע פאַר נאָך צען יאָר אָדער אפּשר פאַר נאָך הונדערט יאָר. (שירער, דער דריטער רייך, ז.ו. 190)ח

3) ער האָט צוגעזאָגט אוועקצופירן די דייטשן פון סאָציאַליזם, קאָמוניזם טרעיד יוניאָניזם און דער נאַרישקייט פון דעמאָקראַטיע (דאָרטן ז.ו. 141).

4) 1932. די אָנפירער פון „פאַראיין פון דייטשע אינדוסטריעס“, בראש מיט גוסטאָו קרופ, זייער פאַרויצער, האָבן אָפגעהאַלטן אַ פאַרזאַמלונג אין בערלין צוזאַמען מיט די באַזיס וועגן פינאַנסירן די וואָלן אין 1932. נאָכדעם ווי היטלער האָט געזאָגט אַז עס מוז פאַרקומען אַ צעטיילונג צווישן דע-מאָקראַטיע און פּריוואַטן קאַפיטאַל. פּריוואַט אייגנטום פון די פּראָדוציר-מיטלען איז בלויז דאָן זיכער ווען דעמאָקראַטיע ווערט אָפגעשאַפט. די אינדוסטריאַליסטן האָבן צוגעזאָגט זייער שטיצע צו פינאַנסירן די וואָלן. (אַרטור שניצלער, „ביג ביזנעס אין נאַצי דזשוירמאַני“, ענגליש, ז. 105)

5) די געביטן פון רייך-פּאָליטישע, קולטורעלע און אידעאָלאָגישע אינפאַרמאַציע און פּאָליציי-אַקציע זיינען געווען אין די הענט פון דער נאַצי-פאַרטיי. זייער מאַכאַפּאָליע האָט זיך אָבער ניט אויסגעשפּרייט אין די מילי-טערשישע און עקאָנאָמישע ספּערעס (דאַרטן, ז. 42).

באַנקירן, הויכע קירכלייט, די פירער פון דער אַרמיי, די מאַגיסטראַטן פון פאַרשיידענע סאַרטן אין מערב-אַיראָפּע, האָבן זיך קיינמאַל ניט אויפגעהערט שרעקן, אַז זייערע אייגענע אַרבעטער און פּויערים זאָלן ניט מאַכן קיין סאַציאַלע רעוואָלוציע. זיי האָבן מורא געהאַט פאַר דער אַרגאַניזיר-קראַפט פון קאָמוניזם. זיי האָבן אינסטיטוקטיוו און מיט אייפער געשטיצט דעם פאַשיזם, וואָס כאַטש זיי האָבן געזען, אַז ער איז אַ געגנגסטעריום, איז ער דאָך דער איינציקער כוח, וואָס קאָן באַזיגן דעם קאָמוניזם און פאַרזיכערן זייערע פאַרמעגנס (פלעמינג, די קוואַלן פון דער קאַלטער מלחמה, ז. 84).

7) וויליאַם ר. שייער דערמאַנט אין זיין בוך אַ צאָל ביישטייערער פאַר די נאַצי פּאַנדן : געאַרג וואָן שניצלער פון די אי גע פאַרבן, אויגוסט ראַסטעג און אויגוסט דיען פון דער פּאַטאַש אינדוסטריע, די האַמבורג-אַמעריקען שיף-ליניע, די ברוינע קוילן-אינדוסטריע פון צענטראַל דייטשלאַנד, אַ באַנקיר פון קעלן אַטאָ וואָלף, די דייטשע באַנק, די קאַמערץ און פּריוואַט באַנק, די דייטשע קרעדיט געזעלשאַפט, די גרעסטע דייטשע פאַרויכערונגס געזעלשאַפט „די אַליאַנץ“. דער גרויסער מינכענער פאַרלעגער ברוקמאַן האָט פון סאַמע אָנהויב געהאַלפן פינאַנציעל היטלערן און אַזוי אויך בערן-שטיין, אַ פּיאָנאַ-פּראָדוצירער.

8) נאך אין 1926 האָבן סער דעטערדינג און ענגלישער אויל־מאַגנאַט אויסגעאַרבעט מיט אַלפרעד ראָזנבערגן, דעם אידעאָלאָג פֿון נאַציזם, אַ פֿלאַן אַוועקצוגעבן די באַלטישע פּראָווינצן דייטשלאַנד און פּאַרגיטיקן פּוילן מיט אַפּרייסן פֿון די סאַוועטן די אוקראַיינע און עס איבערגעבן צו פּוילן.

9) אין 1929 איז עמיל קורדאָף, אַ קוילן מאַגנאַט, געוואָרן אַ גרויסער שטיצער פֿון די נאַציס. פֿאַר אים האָבן פּריץ טהיסען אַ סך בייגעשטייערט פֿאַר די נאַצי פּאַנדן. די נאַציס האָבן זיך גענויטיקט אין גרויסע סומעס געלט. נאָך אין 1930 האָבן זיי שוין געהאַט אַן אייגענע אַרמיי פֿון הונדערט טויזנט סאַלדאַטן. (זע, שירערס ווערק).

10) אין 1932 האָט אַ נאַצי געשריבן, אַז עס איז באַוואוסט, אַז די אי. גע. פֿאַרבן פּינאַנסירט די נאַצי פּאַרטיי. אין זעלבן יאָר האָט דער „פּאַראַיין פֿון דייטשע אינדוסטריע“ ביי אַ געהיימער פּאַרזאַמלונג, באַשלאָסן צו שטיצן דעם היטלער־קאַמפּעין. סעפט. 1932 האָבן די אַנפירנדיקע רור־אינדוסטריעלע פּאַרגעשלאָגן אין בערלין היטלערן פֿאַרן רייכס־קאַנצלער.

דעם 28־טן נאוועמבער האָבן וואן שראָדער און אַלבערט וואַגעלער גע־שיקט אַ פעטיציע צו היינרעכטן ער זאָל באַשטימען היטלערן אַלס רייכס־קאַנצלער. קלאַר, אַז די גרויסע דייטשע מאַגנאַטן האָבן געאַרבעט פֿאַר די נאַציס. מיט זיי האָט מיטגעאַרבעט די דייטשע פרעס, וואָס די דייטשע מאַגנאַטן זיינען געווען אירע באַלעבאַטיים. און וואָס איז מכוח דער שטעלונג פֿון דער ענגלישער דעמאָקראַטישער רעגירונג ?

11) נאָך אין 1934 האָט סער דזשאַן סיימאן, ענגלישער אויסערן־מיניסטער געלאָזט וויסן אַז ענגלאַנד איז פֿאַר דערלויבן דייטשע באַוואַפענונג וואָס איז געווען קעגן דעם פּאַרבאַט פֿון ווערסאָילער שלום־אַפּמאַך.

12) אין אַקטאָבער 1933 איז דייטשלאַנד אַרויסגעטראָטן פֿון דער פעלקער ליגע. אין 1935 האָט לאָרד לאַיטאן באַזוכט היטלערן און אים געלאָזט וויסן, אַז ענגלאַנד איז ניט קעגן ענדערן דעם סטאַטוס פֿון עסטרייך, וואָס איז אויך געווען אַ פּאַרלעצונג פֿון ווערסאָילער אַפּמאַך.

אין מאי, 1935 איז פאן ריבעטראפ איינגעלאדן געווארן קיין לאנדאן. ענגלאנד האט דערלויבט דייטשלאנד אויפבויען א פלאט 35 פראצענט די גרויס פון דעם ענגלישן פלאט. מען האט אויך דערלויבט די דייטשן צו בויען אן אומבאגרענעצטע צאל סאבמארינען. דערמיט האט ענגלאנד אינגאנצן רירט די פעלקער ליגע וואס האט געהאט דעם אויפזיכט איבער דעם שלום אפמאך פון 1919. וועגן דעם האט ענגלאנד ניט געלאזט וויסן אירע שותפים פון דעם סטראזא פארויכערונגס-בונד, פראנקרייך און איטאליע.

13) אין אקטאבער, 1935 איז מוסאליני באפאלן עטיאפיע און ענגלאנד האט ניט דערלאזן, אז די פעלקער ליגע זאל אנווענדן סאנקציעס קעגן איטאליע. דאס איז געווען דער אנהויב פון סוף פון דער פעלקער ליגע.

4) דעם 7-טן מערץ, 1636 האט דייטשלאנד אריינגעמארשירט אין רהיינלאנד קעגן דעם פארבאט פון ווערסאילער אפמאך. דער דייטשער גענעראל-שטאב האט מורא געהאט פאר פראנקרייך, וואס האט געהאט הונדערט דיוויזיעס קעגן דריי דייטשע באטאליאנען. היטלער האט אבער גע-וואוסט אז ענגלאנד און פראנקרייך וועלן אים געבן א פרייען וועג. דאס האט היטלערן צוגעגעבן פרעסטיזש. ענגלאנד איז דעמאלט געווען זייער צופרידן מיט דעם וואס היטלער האט פארגעשלאגן א 25-יאריקן שלום-אפמאך מיט ענגלאנד.

דער סאוועטן פארבאנד, פוילן, רומעניע און יוגאסלאוויע האבן אויס-געפונען, אז פראנקרייך וועט זיך ניט שלאגן מיט היטלען. זיי האבן דערזען אז זיי זיינען איזאלירט. פראנקרייך ווערט דערביי אומבאשיצט.

16) דעם 16-טן מאי, 1936 איז פארגעקומען דער פראנקא-אויפשטאנד אין שפאניע. דאס איז געווען א פאשיסטיש-דיקטאטארישער אויפשטאנד פאבריצירט און באוואפנט דורך היטלערן אפילו מיט היטלערישע לופט-שיפן און פליער. ענגלאנד און פראנקרייך האבן ניט דערלאזט, אז די פעלקער-ליגע זאל העלפן שפאניע, וואס איז געווען א מיטגליד פון דער ליגע. זיי האבן גע-בונדן די הענט פון דער שפאנישער פאלקס-רעגירונג און האבן פראקלאמירט אן עמבארגא אויף שיקן געווער צו די לאיאליסטיש-דעמאקראטישע קעמפער. אין דער צייט וואס די גאנצע נאצי-משיחן האט זיך געשטעלט אין דינסט פון

פראנקאן. אפילו קיין מעדיצין און שפייו האָט מען ניט דורכגעלאָזן פאַר די די לאַיאַליסטישע כוחות.

די פאַרוואונדעטע קעמפער האָט מען ניט אריינגעלאָזן קיין פראַנקרייך. אַמעריקע האָט אויך געשטיצט די עמבאַרגאַ. דורכדעם האָבן זיי ניט נאָר חרוב געמאַכט שפּאַניע, זיי האָבן דורכדעם אויך געשטעלט אין געפאַר דעם קיום פון פראַנקרייך גופא. נאָכן זיג פון פאַשיום האָט פראַנקרייך געהאַט פאַר זיך היטלערס מחנות פון ביידע זייטן. די שפּאַנישע אינדזלען און די ברעגן זיינען געוואָרן גוטע באַשיץ פונקטן פאַר דייטשע סובמאַרינען און קריגסשיפן. עס האָט אויך אָפּגעשוואַכט די ענגלישע פּאַזיציע. דער ענגלי-שער „לאַיף-לאַין“ (לעבנסוועג) איז געווען אין געפאַר איבערגעריסן צו ווערן ביים גיבראַלטאַר און אין מיטלענדישן ים. (עס זעט אויס אַז די ליבע צום פאַשיום האָט ביי זיי איבערגעוואויגן די טרייקייט צום פאַטערלאַנד). אין דער זעלבער צייט ווען היטלערס אַרמיען האָבן אַריינגעמאַרשירט אין רהיינלאַנד האָבן די אי גע פאַרבן באַקומען קרעדיטן אין צוויי לאַנדאַנער באַנקען.

16) אין מאי 1937 האָט לאַרד לעיטאַן באַזוכט צום צווייטן מאַל היטלערן און אים געמאַלדן אַז ענגלאַנד האָט ניט קיין באַזונדערע אינטערעסן אין מזרח-אייראָפּע.

17) מאי, 1937 ווערט געוויל טשעמבערלעין פריים מיניסטער פון ענגלאַנד. באַלדווין איז געווען צוגונסטן „אַפיזמענט“. טשעמבערלעין איז געווען באַ-שלאַסן עס דורך פירן.

18) דער ענגלישער אַמבאַסאַדאָר אין בערלין הענדערסאָן האָט געזאָגט דעם אַמעריקאַנעם אַמבאַסאַדאָר דאָד, אַז היטלער מוז באַהערשן דעם דונאַי-באַלקאַן געגנט. דאָס מיינט באַהערשן די וועלט. ענגלאַנד און דייטש-לאַנד מוזן קומען אין גאַענטע עקאָנאָמישע און פּאָליטישע באַציאָונגען און אַזוי אַרום קאָנטראָלירן די וועלט.

19) דעם 10טן נאָוועמבער, 1937 האָט האַליפּאַסק באַגעגנט היטלערן אין בערטעכסגאָדן. דעם 13-טן פעברואַר, 1938 איז שושניק אויפגעפאַדערט

געוואָרן צו קומען צו היטלערן. דעם 12-טן מערץ, 1938 איז עסטרייך פאַרנומען געוואָרן פון היטלערס האַרדעס.

(20) דעם 17-טן מערץ, 1938 האָט ליטווינאָו דערקלערט פאַר דער פרעסע, אַז דער סאָוועטן-פאַרבאַנד איז גרייט צו קאָאָפּערירן אין יעדער אַקציע וואָס וועט באַקעמפן אַגרעסיע. האַליפּאַקס האָט זיך אָפּגעזאָגט צו קאָאָפּערירן מיט אַ פּראַנצויזיש-סאָוועטישן בונד. דעם 30-טן סעפטעמבער איז אונטערגעשריבן געוואָרן דער מינכענער פאַקט און דעם 15-טן מערץ האָבן היטלערס אַרמיען אַריינגעמאַרשירט אין באַהעמיע און מאַראַוויע.

(21) דעם זעלבן 15-טן מערץ האָבן ענגלישע און דייטשע אינדוסטריעלער אונטערגעשריבן אַ צייטווייליקן אָפּמאַך.

(22) דעם 16-טן אַפּריל האָט דער סאָוועטישער אויסערן מיניסטער איינגעלאָדן דעם ענגלישן פאַרטעטער און אים פאַרגעשלאָגן אַן אָפּמאַך פון געמיינשאַפּטלעכער פאַרטיידיקונג צווישן ענגלאַנד, פּראַנקרייך און דעם סאָוועטן-פאַרבאַנד. די ענגלישע רעגירונג האָט ניט געענטפּערט ביז דעם 8-טן מאי און דאָן איז דער פאַרשלאָג אָפּגעוואָרפן געוואָרן (שירער, זו. 479-481).

(23) גענעראַל יאָדל האָט עדות געזאָגט אויפן נירעמבערגער פּראָצעס, „אויב מיר האָבן ניט צוזאַמענגעבראַכן אין 1939 איז דאָס געווען דערפאַר וואָס בעת מיר זיינען באַפּאַלן פּוילן זיינען אין מערב געשטאַנען 110 ענגלישע און פּראַנצויזישע דיוויזיעס און פּולשטענדיק ניט געווען אַקטיוו קעגן 23 דייטשע דיוויזיעס (שירער, דאָרטן, זו. 635).

(24) היטלער האָט פאַרזיכערט דעם איטאַליענער סיאַנאַ אַז ענגלאַנד און פּראַנקרייך וועלן ניט גיין אין קריג (שירער, דאָרטן זו. 509).

(25) אין מינכען האָט דער מערב אַוועקגעגעבן פּוילן היטלערן מיטן גוטן ווילן. זיי האָבן געוואוסט אַז נאָך טשעכאָסלאָוואַקיע וועט קומען פּוילן און זיי וועלן זיין מאַכטלאָז זי צו ראַטעווען (פלעמינג, דאָרטן, זו. 246).

(26) ענגלאַנד האָט אַנטזאָגט וויזעס פאַר די סאַציאַל-דעמאָקראַטן פון סודעטן לאַנד. פּילע פון זיי זיינען אומגעקומען אין די נאַצישע קאַנצענ-

טראציע-לאגערן. די וואָס זיינע אַנטלאָפֿן קיין פראג זיינע אָפגעשיקט געוואָרן קיין דייטשלאַנד (אין בוך „די אַפיוזערס“, ענגליש, ז. 185). ענגלאַנד האָט מיטגעהאַלפֿן אין דער אויסראַטונג פֿון דער אינטעליגענץ.

27) „מיר האָבן אויסגעהערט אַ פֿאַרשטייער פֿון די יידן אין סלאָוואַקיי. ער האָט געזאָגט: „איר מוזט פֿאַרשטיין, אַז פֿילע פֿון אונדז זיינען אַנטוישט אין דער דעמאָקראַטיע. אין 1942 זיינען מיר געווען די ערשטע וואָס האָבן צו וויסן געבן לאַנדאָן וואָס עס קומט פֿאַר אין אוישוויץ. אָבער לאַנדאָן האָט אונדז ניט געוואָלט גלויבן. יידן זיינען טראַנספּערירט געוואָרן קיין אוישוויץ און זיינען דאַרטן פֿאַרברענט געוואָרן. ווען אונגאַרן האָט נאָך אַלץ געשיקט יידן אין אוישוויץ האָבן מיר ווידער אָפּעלירט. מיר האָבן זיי איבערגעשיקט אַ מאָפע פֿון די אייזנבאַנען וואָס פֿירן די יידן אין דעם טויט-לאַגער און נאָך אינפֿאַרמאַציע. מיר האָבן געבעטן דאָס מיליטער זאָל באַמבאָדירן די אייזנבאַנען און אויך די לאַגערן וואו טויזנטער יידן זיינען פֿאַרגאַזט געוואָרן, אָבער זיי האָבן ניט באַמבאָדירט... (קראָם, הינטערן זיידענעם פֿאַרהאַנג, ז. 119).

היוצא מדברינו —

די שוועריקייטן פֿאַרן פֿראַפיטיסיסטעם האָבן זיך ניט געענדערט און ניט געענדיקט. דאָס מיינט, אַז דערווייל וועלן אַנגיין די זעלבע קאַלאַניאַלע באַהערשונג, געוויס באַהאַלטן אונטער אינערלעכע דיקטאַטאָרן. דאָס מיינט, אַז זיי וועלן ווייטער בויען נאַצישע פֿאַשיסטישע ארמיען, זיי וועלן ווייטער אויסהאַלטן מעקאַרטישע גרופן פֿון בויאַנעס שלעגער, אַז אַנטיסעמעטיזם וועט פֿאַרשטאַרקט ווערן. די גרויסע מאַנגאַטן וועלן האָבן ספּעציעלע פֿאַנדן צו פֿאַרשפּרייטן רייסערייען, פעלקער-צעשפּליטערונג, אַטאַקעס אויף מדינת ישראל, צעשטערן אַרבעטער פֿראַפעסיאָנעלע פֿאַראייניגען, אונטערקויפֿן באַ-אַמטע, אַז זיי זאָלן צעשטערן דעמאָקראַטישע פֿאַלקס-רעגירונגען (ווער האָט אויסגעמאַרדעוועט הונדערטער טויזנטער מענטשן אין אייך קליינער צייט אין אינדיאַניע. עס האָט געמוזט געפֿלאַנירט ווערן מאַנאַטן און אפּשר יאָרן פֿריער).

אָבער די וואַגשאַלן וועלן זיך שאַקלען אַהין און אַהער. מיט יעדן יאָר וועלן

ווערן די פאלקס-כוחות גרעסער, דערפאר וואס די סאציאליסטישע לענדער
פארגרעסערן זייער פראדוקציע און די ערשט באפרייטע לענדער סטאביליזירן
זייער עקאנאמיע אזוי אז די קאנקורענציע אויפן וועלט מארקעט ווערט
פארגרעסערט, די קויף-קראפט ווערט פארהעלטנמעסיק קלענער.
אזוי אז דער סוף פון דער מאנאפאל-קאפיטאליסטישער וועלט דער-
נענטערט זיך.

מדינת ישראל

איר אויסערליכע דיפלאמאטיע

איר זיכערקייט

די אינטערנאציאנאלע לאגע פון מדינת ישראל איז א וויכטיקע פראבלעם. צוליב דעם מוזן מיר פריער אויספארשן איר געשיכטע, ניט אזוי צוליב ריינעם טעארעטישן וויסן, וואס איז אויך וויכטיק, נאר צוליב פראקטישע צוועקן.

עס דארף אונדז אנווייזן די פערעספעקטיוון, די אויסזיכטן פאר ישראל'ס ווייטערדיקן קיום. דער עבר דארף אונדז דינען אַנצווייזן דעם עתיד.

פריער וועגן ענגלאַנד'ס שטעלונג צו ישראל.

גרױס בריטאַניע האָט פּראָקלאַמירט די באַלפּור־דעקלאַראַציע, צו געזאָגט פּאַלעסטינע אַלס היימלאַנד פאַר יידן ווען פּאַלעסטינע איז נאָך געווען אין טערקייס רשות. ווי די מלחמה האָט זיך געענדיקט האָט זי אָנגעהויבן נעגירן, צונישט מאַכן איר צוזאַג. זי האָט אָפּגעריסן דעם עבר הירדן פון ישראל, זי האָט דאָרט באַשאַפן אַ קעניגטום, אַרויפגעזעצט אַ הערשער, מיט אים געמאַכט אַן אָפּמאַך אויסצובילדן און אויסמושטירן פאַר אים אַן אַרמיי מיט ענגלישע פינאַנסן, געווער און אָפּיצירן. זי האָט געמאַכט אַ בונד מיטן הערשער, פון איר אַליין באַשטימט, צו באַשיצן זיין מלוכה'לע קעגן פרעמדע און קעגן אייגענע אַראַבער וואָס האָבן ווייניק חשק צו האָבן איבער זיך אַ קעניגל.

נאָכן באַשלוס פון דער „ירען“ צו צעטיילן פּאַלעסטינע אויף צוויי טייל האָט שוין ענגלאַנד, אַן קיינעמס עצה, איבערגעגעבן דעם אַראַבישן טייל פון פּאַלעסטינע דעם קעניגל פון עבר הירדן.

דער ערשטער ענגלישער נציב, סעמועל, אַ ייד, האָט באַשטימט אַ באַוואוסטן קעגנער פונעם יידישן ישוב אַלס מופטי פון ירושלים.

באלד האָט ענגלאַנד באַגרענעצט ייִדישע עמיגראַציע אין הייליקן לאַנד, פאַרווערט יידן קויפֿן לאַנד אין פּאַלעסטינע און האָט אַלץ געטאָן צו שטערן דעם ייִדישן וואַקס אין לאַנד. מיט איר ברכה האָט איר באַשטימטער מופֿטי אַרגאַניזירט בלוטיקע פּאַגראַמען קעגן דער ייִדישער אומבאַשיצטער באַ־פעלקערונג. ענגלאַנד האָט אפילו געשטערט דער ייִדישער באַפעלקערונג צו אַרגאַניזירן זעלבסט־שוין גרופֿן 1, 2, 3).

ווען די פאַראייניקטע פעלקער האָבן געשטימט צעטיילן פּאַלעסטינע און גרינדן אַן אומאַפהענגיקע מלוכה אין איין טייל, האָט די בריטישע רעגירונג ניט געלאָזן קיין געלעגנהייט פאַרן ייִדישן ישוב איינצושטעלן אַן אַפּאַראַט כדי אַנצוהאַלטן אַרדנונג אין לאַנד און מיט דער ענגלישער ברכה זיינען אַלע שכנישע אַראַבישע מלוכות באַפּאַלן דאָס ייִדישע לאַנד מיטן ציל „לעקור את הכול“, אויסצורייסן דעם ייִדישן ישוב מיטן וואַרצל. 5, 6, 7, 8, 9.

וואָס איז געווען די שטעלונג פון די פאַראייניקטע שטאַטן?

ביז אַ געוויסער מאָס זיינען ענגלאַנדס האַנדלונגען אַ רעזולטאַט פון אַמעריקעס שטעלונג. זינט דער ערשטער וועלט־מלחמה, באַזונדערס נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה, האָט ענגלאַנד פאַרלאָרן איר פרייהייט פון אַקציע. שטילערהייט וואַרפט זי זיך אונטער אַמעריקאַנער עצות און טאַקטיק. ענגלאַנדס אַקציעס זיינען פּאַקטיש נאָכן אַמעריקאַנער וואַנטש. דעם 7טן יאַנואַר, 1946 האָט אַן ענגליש־אַמעריקאַנער אונטערזוכונגס־קאָמיסיע אַנגעהויבן פאַרשו־גען וועגן פּאַלעסטינע. פריער אין וואַשינגטאָן דערנאָך איז די קאָמיסיע אַרויסגעפאַרן אין אַנדערע פונקטן. ס'איז כדאי צו זען וואָס מר. באַרטלי קראָם, איינער פון דער קאָמיסיע, האָט געזאָגט אין זיין בוך „אונטערן זיידענעם פאַרהאַנג“ (אין ענגליש).

קראָם באַווייזט, אַז די אַמעריקאַנער מיטגלידער פון דער קאָמיסיע זיינען פּאַקטיש באַאויפטראַגט געוואָרן צו האַנדלען קעגן די אינטערעסן פונעם ייִדישן ישוב. 10, 11, 12, 13.

שוין באלד נאָך דער אַפּשטימונג אין דער „יו־ען“ אַפּצוטיילן אַ שטיק פּאַלעסטינע פאַר אַ ייִדישער מלוכה, וואו די פאַראייניקטע שטאַטן האָבן אויך געשטימט פאַר דעם, האָט טרומאַן און דער סטעיט דעפּאַרטמענט חרטה געהאַט און געטאָן אַלץ אין זייער מעגלעכקייט צוריקרופן דעם באַשלוס וועגן צעטיילונג און שטעלן גאַנץ פּאַלעסטינע אונטערן בריטישן מאַדאַט

אָדער אונטער דער אויפזיכט פון דער „ירען“. די „ירען“ האָט נידער-געשטימט דעם פּאַרשלאָג פון אַמעריקע אונטערן איינפלוס און שטאַרקן פּראָטעסט פונעם סאַוועטן-פּאַרבאַנד.

ביז דער לעצטער מינוט האָט די טרומאַן-אַדמיניסטראַציע געזוכט ניט צו דערלאָזן די פּראָקלאַמירונג פון אַ יידישער מלוכה. פּאַרשטייער פון סטעיט-דעפּאַרטמענט האָבן פּאַרגעשלאָגן משה שערטאַקן (שרת), וואָס איז דאָן געווען אין אַמעריקע) אַ ספּעציעלע לופטשיף-רייזע קיין ישראל כדי ער זאָל אַהיין ברענגען די עצה פון וואַשינגטאָן מען זאָל דערווייל אַפּלייגן די פּראָקלאַמירונג פון דער מדינה. (14-28).

ווען די ישראל-פּאַרשטייער האָבן ניט אָנגענומען די אַמעריקאַנער עצה און האָבן פּראָקלאַמירט אַ יידישע מלוכה, זיינע פינף אַראַבישע מלוכות באַפאַלן דעם יידישן ישוב און אַריינגעדרונגען אין דעם יידישן טייל פון פּאַלעסטינע (29-30).

טרומאַן האָט דעמאָלט אַרויסגעוויזן זיין גרויסן אינטערעס אין ישראל און האָט פּראָקלאַמירט אַן עמבאַרגאָ אויף יעדער הילף פאַר מדינת ישראל. טרומאַן האָט אזוי אַרום געהאַפט פטור צו ווערן פון ישראל מיט איין מאָל, ווייל די אַראַבישע אַרמיעען זיינען געווען גוט באַוואָפּנט און דער ישוב האָט געזאָלט בלייבן אינגאַנצן אָן געווער.

נאָר אַדאַנק דעם גרויסן מסירת-נפש פונעם יידישן ישוב און אפּשר אויך אַדאַנק דער גלייכגילטיקייט פון די אַראַבישע מאַסן, וואָס האָבן געהאַט ווייניק חשק צו קעמפן פאַר זייערע עפענדיס, און אויך דערפאַר ווייל די הערשער פון די אַראַבישע פעלקער זיינען צעטיילט און פול מיט קנאה איינער אויפן אַנדערן (ענגלאַנד און אַמעריקע האָבן געהאַלפן שאַפן אַזאַ לאַגע) און ענדלעך צוליב דעם — און דאָס איז דאָס וויכטיקסטע — וואָס די סאַציאַליסטישע לענדער האָבן פּאַרקויפט צו ישראל געווער און פאַר זיי דערמעגלעכט צו קריגן וואָפּן, איז ישראל ניצול געוואָרן פון פולשטענדיקער פּאַרניכטונג. דאָס זיינען היסטאָרישע פאַקטן!

וואָס זיינען די סיבות פון זייער שנאה צו דער מדינה? האָט זיך די לאַגע געביטן? אָדער די סיבות זיינען געבליבן?

אָט-די קאַרדינאַלע פראַגן זיינען וויכטיק פאַרן קיום פון מדינת ישראל.
מיר קאַנען אָנווייזן אויף די פּאָלגנדיקע סיבות :

(1) עקאָנאָמישע אורזאַכן :

די קאָפיטאַליסטישע גרויס מאַכטן זיינען פאַראַינטערעסירט אין אָנהאַלטן און פאַרשטאַרקן די פּראָפּיטן פון זייערע פינאַנסירן צוליב דעם זוכן זיי שטאַרק אַנצוהאַלטן אין די אָפּגעשטאַענע לענדער) דעם פּעאַדאַלן סיסטעם ווי לאַנג מעגלעך. אַמעריקאַנער פינאַץ-מאַגנאַטן האָבן אינוועסטירט אין די אויל-קוואַלן פון מיטעלן מזרח אַנדערהאַלבן ביליאָן דאָלאַר און זייער רייכע הכנסה איז אַ פּראָפּיט פון אַ ביליאָן דאָלאַר אַ יאָר זייער פאַרמעגן איז מער געזיכערט ווען די באַפעלקערונג איז דאָרט אָפּגע- שטאַנען און זיי קאַנען פירן זייערע פאַרהאַנדלונגען מיט שעיקס און עפעַנדיס. אַ שכניש לאַנד, וואָס איז אינדוסטריעל אַנטוויקלט ווירקט מיט איר עצם עקזיסטענץ אויפצוועקן די איינוואוינער פון די אָפּגעשטאַענע לענדער. זיי ווייסן אַז די באַפעלקערונג איז איצט אויך אויפגעבראַכט קעגן זייערע פּעאַ- דאַלע הערשער. די באַפעלקערונג פּאָדערט מען זאָל צעטיילן די ערד צווישן די פּויערים און נאָך פילע רעפּאַרמען אַ יידישע מדינה פון הויכן סטאַנדאַרד און בילדונג וועט אומפאַרמיידלעך פאַנאַנדערבלאָזן דעם פּלאַקער וואָס וועט אומברענגען דעם פּעאַדאַליזם.

אָט וואָס יאָן סי קעמפּבעל שרייבט אין זיין בוך „שוץ אין מיטעלן מזרח“ (ענגליש) „מיט דער פאַרגרעסערטער מאַכט פון די מיטעלע און פּראָפּעסיאַ- געלע שיכטן פון דער באַפעלקערונג איז פיל שווערער צו פאַרהאַנדלען ווי מיט די שעיקס, פּאַשאַס און בעיס, וואָס זיינען פיל גרינגער צו קאַנטראָלירן און אויף וועמען זיי האָבן זיך ביז איצט פאַרלאָזן.“

מיט זיינע ווערטער, מילד גערעדט, פאַרשטעלט קעמפּבעל מער ווי ער זאָגט. אין דער אמת'ן מיינט דאָס אַז עס איז פאַראַן אַ שותפות צווישן די הערשער פון די אימפּעריאַליסטישע מלוכות מיט די פּרינצן—הערשער און עפעַנדיס פון די קאַלאָניאַלע לענדער.

ווען דאָס פאַלק באַפרייט זיך פון זיינע פּעאַדאַלע הערשער באַפרייט ער זיך אויך פון זיינע אימפּעריאַליסטישע הערשער. אַ יידישע מדינה וועט געוויס ווירקן אויף נייע אויפברויזן אין די לענדער. עס ברענגט אַריין

קולטור אין די אַראַבישע מיטעלע און פּראָפּעסיאָנעלע שיכטן. עס צעשטערט די זיכערקייט פון די אַראַבישע פעאַדאַלע הערשער און דאָס לוינט זיך ניט די אַמעריקאַנער פינאַנסירן. אַמעריקאַנער אינטערעסן אין זייער אויל זיינען גרויס, אויסער דעם דאַרפן זיי מאַרקן (מאַרקעטס) פאַר אַמעריקאַנער פּראָ-דוקטן און פאַר אַריינקריגן אַנדערע רוי-מאַטעריאַלן פאַר שפּאַט-ביליק (37). דער סטעיט-דעפּאַרטמענט וואָס איז פאַראינטערעסירט אין די פּראָפּיטן פון אונדזערע מאַנאַפּאַל-פינאַנסירן איז דערפאַר קעגן ישראל, וואָס שטעלט אין געפאַר די גאַנצע געביידע פון קאָלאָניאַלער באַהערשוּנג אינעם נאַענטן מזרח.

האַט זיך עפּעס געביטן? — ניין!

ועס קומען פאַר ענדערונגען אין די אַראַבישע לענדער אָבער נאָר עוואָלוציאָנערע, ניט קיין רעוואָלוציאָנערע. די אַרטיקע פּריצים פירן אָן פּראָפּאגאַנדע קעגן ישראל, כדי זייערע בירגער זאָלן פאַרגעסן צו קעמפּן קעגן זיי גופּא... ס'איז דערפאַר אין די אינטערעסן פון מדינת ישראל זיך אידענטיפיצירן מיט די אַראַבישע פּויערים אַרבעטער און מיטל-קלאַס, וואָס באַקעמפּן זייערע פּריצים און וואָס זיינען ניט פאַראינטערעסירט אין פאַרניכטן ישראל און אויך צוליב דעם אַלטן כלל „מיינ שונאס שונא איז מיינ פריינט“.

ישראל דאַרף זיך האַלטן פון דער ווייטנס פון די בעלי טובות וואָס שטיצן די עפּענדיס. די ישראל רעגירונג איז, ליידער, ניט ווייטזעענדיק גענוג. זי האָט ניט געלערנט פון דער געשיכטע. ס'איז דאָ אַ צווייטע וויכטיקע סיבה — די סטראַטעגיש-געאָגראַפּישע.

וועגן דעם-שפּעטער.

וואָס פאַר אַ שטעלונג האָט דער סאָוועטן-פאַרבאַנד צו מדינת ישראל? לויט דעם שכל הישר האָט דער סאָוועטן פאַרבאַנד געדאַרפט זיין מער ווי פריינטלעך צו מדינת ישראל. יעדער כוח וואָס שוואַכט אָפּ דעם אימפע-ריאַליסטישן לאַגער, צעשטערט די אויבערהערשאַפט פון גרויס-קאָפיטאַל, פאַרגרעסערט די זיכערקייט און די אַנטוויקלונגס מעגלעכקייטן אין די סאָציאַליסטישע דאָס איז טאַקע די סיבה פאַרוואָס די סאָציאַליסטי-שע לענדער האָבן געשאַפּן די מעגלעכקייט פאַר ישראל, ווען ישראל האָט געקעמפט פאַר איר קיום. די פריינטשאַפט פון די סאָוועטן מיט ישראל האָט

אבער לאנג ניט אָנגעהאַלטן און איז פיל שוואַכער געוואָרן. וואָס איז די סיבה? מיר וועלן עס פאַרשטיין, ווען מיר וועלן באַטראַכטן די געאָגראַפֿישע פּאָזיציע פון ישראל און פון גאַנצן מיטעלן מזרח.

מדינת ישראל מיט איר ברעג ביים מיטלענדישן ים איז אַ באַקוועמע פּאָזיציע פּונדאָנען צו אַטאַקירן דעם סאָוועטן-פּאַרבאַנד. דער ברעג פונעם ים איז אַ באַקוועמע באַזע פאַר קריגס-שיפן און אונטערוואַסער-שיפן וואו זיך צו באַשיצן, זיך אַנלאָדן מיט שפייז, אויל, וואַסער און אַנדערע מאַטעריאַלן. אַן אַרט פון דאַרטן צו שפּיאַנירן און אַטאַקירן דעם דורכגאַנג פונעם שוואַרצן ים, די דאַרדאַנעלן און סועץ קאַנאַל. דאָס מיינט איבערשניידן קאָמוניקאַציעס מיטן מיטלענדישן ים און מיטן פּאַציפֿישן אַקעאַן. ניט דערלאָזן קיין אויל פון די מיטל-מזרח קוואַלן צו דערגרייכן דעם סאָוועטן פּאַרבאַנד און אירע שותפים. פון דאַרט קאָן מען באַמבאָדירן די אוקראַינע, צעשטערן די אויל קוואַלן פון באַקו און באַטום און אפילו באַמבאָדירן קאָזאַכסטאַן אין צענטראַל אַזיע און אויפרייסן דעם טראַנס-סיבירער אייזנבאַן.

מיטן איין וואָרט: דער מיטעלער מזרח איז וויכטיק פאַר אַמעריקע און אירע פאַרבינדעטע אַלס אַגרעסיע-פּונקט קעגן סאָוועטן-פּאַרבאַנד אין דער קאַלטער מלחמה. נאָך וויכטיקער אויב עס זאָל קומען צו אַ הייסן קריג. דאָס מיינט, אַז עס איז צען מאָל וויכטיקער פאַרן סאָוועטן-פּאַרבאַנד זיך צו באַשיצן קעגן אַגרעסיע. עס פאַרשטייט זיך, אַז פון דעם שטאַנדפּונקט וועט זיך דער סאָוועטן-פּאַרבאַנד ניט אָפּשטעלן פאַר קיין זאַך כדי צו קריגן דעם מיטעלן מזרח אויף זיין זייט. זעלבסט-באַשיצונג איז דער געבאַט פון לעבן. (40-39-38).

זעלבסט פאַרשטענדלעך, אַ ישראל קאָן נאָר דעמאָלט עקזיסטירן אויב זי וועט זיין אינגאַנצן נייטראַל. עס איז אָבער ניט אַזוי.

די ישראל רעגירונג איז אידענטיפֿיצירט מיטן מערב אין דער קאַלטער מלחמה. מער ווי דאָס: בן גוריון האָט ניט דורכגעלאָזן קיין געלעגנ-הייט צו אַטאַקירן און באַשמוצן דעם סאָוועטן פּאַרבאַנד. ער האָט זיך אפילו ניט גערעכנט מיט די אינטערעסן פון די סאָוועטישע יידן. זיינע פילע אַרויס-טרעטונגען און זיינע פּאָדערונגען, אַז דער סאָוועטן-פּאַרבאַנד זאָל אַרויס-לאָזן די יידן פון סאָוועטן פּאַרבאַנד קיין ישראל זיינען חוצפהדיק און נאַריש.

די סאָוועטישע יידן האָבן אים ניט געבעטן און זיינען אים מוחל די בערישע טובה. דאָס מיינט דאָך זיך פאַררעכענען אַלס צווייט-קלאַסישע בירגער פון אַ לאַנד וואו זיי וואוינען און דאַרפן האָבן די זעלבע פליכטן און די זעלבע פריוויילעגייטס ווי אַלע בירגער בן גוריון האָט אויך דערקלערט, אַז די אַמעריקאַנער יידן זיינען דאָ פרעמדע אַז זייער אָרט איז אין ישראל. די אַמעריקאַנער ציוניסטן האָבן אים פאַרמאַכט דאָס מויל. וועגן די סאָ-וועטישע יידן האַלטן זיי, אדרבה ואַדרבה. ס'איז דאָך אַ מצוה אַרויסצוהעלפן דער קאַלטער מלחמה און זינגען מהיפּית פאַר די אַמעריקאַנער געלט-זעק. דער קאַמף פאַרן מיטעלן מזרח גייט אָן און וועט אַנגיין אַ לאַנגע צייט.

(43-37).

די עפענדיס, די פאַשאַס, די בעיס וואָס ווילן אָנהאַלטן זייערע אומגע-הויער גרויסע פאַרמעגנס וועלן זוכן די שטיצע פון די רייכע מאַגנאַטן-פינאַנסירן. די פּויערים וועלן זוכן צו קאַנפּיסקירן די ערד, די מיטעלע קלאַסן וועלן זוכן אינדוסטריעלע אַנטוויקלונג און זיי וועלן זיך אידענטיפּיצירן מיט די סאָציאַליסטישע לענדער. אַנדערע שטראָמען און אונטער-שטראָמען וועלן זיך אַרײַנמישן. איין זאַך איז זיכער, אַז ישראל איז אין געפאַר.

מה נעשה לאחותינו ביום שידובר בה?

וואָס וועט ישראל טאָן, ווען, חס ושלום, אַ קאַמף וועט אויסברעכן צווישן מזרח און מערב? דער מערב איז ניט אינטערעסירט אין אָפהיטן די יידישע מדינה. זיי האָבן דעמאָקראַטיע ליב ווי אויגן-ווייטאַג. דער מזרח דאַרף צעשטערן דעם יידישן ישוב כדי זיך אליין צו באַשיצן. די אַראַבישע באַפעלקערונג איז קעגן דער מדינה, וואו וועט ישראל געפינען דעם אויס-וועג? עס איז דאָ איין אָפּענער וועג, דאָס איז „השיבנו נאָאָד“, פּולשטענדיקע נייטראַליטעט און זיך אידענטיפּיצירן מיט דעם אַרבעטער-טייל פון דער אַראַבישער באַפעלקערונג.

אַבסאָלוטע נייטראַליטעט —

איז אויך נויטיק אין פרידלעכע צייט, צוליב עקאָנאָמישע חשבונות. די גרויסע און הויך-אַנטוויקלטע לענדער וועלן קיינמאָל ניט זיין קיין גוטע קונים פון ישראל פּראָדוקטן. זיי קאַנען פּראָדוצירן ביליקער ווי די נייע קליינע אינדוסטריע פון ישראל. ישראל דאַרף אַרײַנקריגן אויסערלעכע מאַרקן. זי קאַן ניט פירן קיין דאָלאַר דיפּלאָמאַטיע. מיט די סאָציאַליסטישע

לענדער וועלן אבער ישראלס פארבינדונגען זיין שוואך, ווי לאנג זי אידענטיפיצירט זיך מיט זייערע שוואחים. די שוואך-אנטוויקלטע לענדער, יענע, וואס זיינען ערשט ניט לאנג צוריק באפרייט געווארן פון זייערע קאלאניאלע אויבער-הערשער, און לאגיש דארפן זיי זיין גוטע קונים (קויפער), וועלן אויך אויסמיידן אויסצוברייטערן זייער מסחר מיט ישראל ווי לאנג ישראל וועט זיך צופיל פריינדלעך מיט די לענדער פון אימפעריאליזם. דערפאר איז נייטראליטעט אויך אן ענין פון עקאנאמישער נויטווענדיקייט. אגב איז עקאנאמישע אינוועסטירונגען פון גרויס-קאפיטאליסטישע לענדער בכלל ניט געוואונטשן. ערשטנס וויל זייערע פראפיטן זיינען צו גרויס, זיי שלעפן ארויס צופיל געלט פון לאנד (קיי אין געוועזן קאלאניאל לאנד שטייט נאך ניט אויף אירע אייגענע פיס). צווייטנס, זיינען זיי ניט פאראינטערעסירט אינעם אויפבויע פון לאנד. זייער פארמעגן ווערט אויסגענוצט אין ספעקולאציע-אונטערנעמונגען, וואו דער פראפיט איז גרעסער און דאס אריינברענגען אויס-געארבעטע פראדוקטן פארקלענערט די ארבעט-פעאיקייטן אין לאנד גופא און שאפט ארבעטסלאזיקייט.

מדינת ישראל נויטיקט זיך אין נייטראליטעט און דעמיליטאריזאציע און דער עיקר אין שלום.

עס איז וויכטיק אונטערצושטרייכן אז דער סאָוועטן פארבאנד האָט פאָרגעשלאָגן די דעמיליטאריזאציע פון נאָענטן מזרח און אַמעריקע האָט דעם פאָרשלאָג צוריקגעוויזן. (45).

דער מיטעלער מזרח איז אַ גינסטיקער אַרט פון וועלכן מען קאָן אָנפירן מיט אַגרעסיע קעגן סאָוועטן-פאָרבאנד. סאיז אָבער צו ווייט פון אַמעריקע און ענגלאַנד. ס'איז ניט מעגלעך צו אַטאַקירן אַמעריקע אָדער ענגלאַנד פון דאָרטן. באַשטימען דעם מיטעלן מזרח אַלס אַ נייטראַלע דע-מיליטאריזירטע זאָנע מיינט מאַכן אוממעגלעך די געגנט פאַר אַן אַרט פון אָנפירן. דער מערב וויל אָבער האָבן וואָס מער באַזעס כדי צו אַטאַקירן דעם סאָוועטן-פאָרבאנד.

די צווייטע וויכטיקע פראָגע פאַר מדינת ישראל איז אירע באַציאונגען מיט די אַראַבישע שכנים.

די אַראַבישע הערשער, שעיכס און עפענדיס, געשטיצט פון די אימ-

פּעריאַליסטישע הערשער מוזן בלייבן שונאים פון ישראל כדי אָפּציען דעם פּאַלקס צאָרן קעגן זיי אַליין. די אַראַבישע פעלקער אָבער, וואָס קעמפּן קעגן זייערע הערשער, זיי דאַרפן און וועלן ווערן פּריינט פון ישראל. די הערשער פון יענע אַראַבישע לענדער וואו פּעאַדאַליזם איז אַמערסנס, זיי ווילן און זיינען די שטאַרקסטע שונאים פון ישראל. ס'איז דערפאַר ניט געווען קלוג מצד דער ישראל רעגירונג ווען זי האָט זיך באַפּריינדעט מיט פּראַנקרייך און געשטיצט דעם פּראַנצויזשן אימפּעראַליזם אין אַלזשיר.

די אַטאַקע אויף מצרים אינאיינעם מיט ענגלאַנד און פּראַנקרייך איז געווען ניט נאָר נאַריש נאָר אויך פאַרברעכעריש. מצרים, וואָס איז ווייניק באַהערשט פון עפענדיס, האָט אויך ווייניקער גרונט צו זיין קעגן ישראל. אין איר קאַמף אָפּצונעמען דעם סוּעץ־קאַנאַל פון די פרעמדע באַהערשער, ווען ישראל איז מיטגעגאַנגען מיט די הערשער האָט זי נאָכמער פאַרשטאַרקט די שנאה פון די אַראַבישע פעלקער־שכנים.

דאָס איז אויך קעגן ישראלס אייגענע אינטערעסן. ס'איז געזינטער פאַר ישראל צו האָבן די שוואַכערע מצרים אַלס שכן איידער די שטאַרקע ענגלאַנד. פּראַנקרייך און ענגלאַנד וועלן סוף־סוף רייצן די עגיפטער אויף ישראל כדי אָפּצווענדן דעם צאָרן פון די עגיפטער קעגן זיי אַליין.

פאַראַן פאַר דעם אַ ביישפּיל אין דער אַמעריקאַנער געשיכטע. ווען נאַפּאָלעאָן האָט איבערגענומען די האַפּן־שטאַט ניו אַרלינס פון די שפּאַניער, איז ווי לאַנג די שפּאַניער זיינען געווען די באַלעבאַטים פון ניו אַרלינס האָט זיי פרעזידענט דזשעפּערסאָן געדולדעט, נאָר ווי די שטאַט איז אַריבער צו די פּראַנצויזן האָט דזשעפּערסאָן געמאַלדן פּראַנקרייך, אַז דאָס מיינט קריג מיט אַמעריקע. נאַפּאָלעאָן האָט דאַרום פאַרקויפט לואיזיאַנאַ צו די פאַראייניקטע שטאַטן (דער באַרימטער אָפּקויף פון לואיזיאַנאַ אין 1818) (46).

דער פאַרמעסט פון כּלחזות אין דעם מיטעלן מזרח איז ניט סטאַביליזירט. עס קומען פאַר אויסברוכן און איבעראַנדערשונגען. דער געראַנגל פונעם פּאַלק קעגן די עפענדיס נעמט אָן פאַרשידענע פאַרמען. ס'האָבן זיך דערווייל פאַרמירט צוויי קעגנזייטיקע לאַגערן: דער אַלטער פּעאַדאַלער סיסטעם און דער נייער דעמאָקראַטישער. סאַאודע־אַראַביע, וואו עס הערשט אַ זעלבסט־הערשער, אַ מאַנאַרך, פאַרטרעט דעם פּעאַדאַליזם און ער רופט, ווי דער פאַקטישער באַלעבאַס פון זיינע אונטערטאַנען, די

מאכמעדאנישע גלויביקע אין קריג קעגן יעדער איבעראנדערשונג. מיט אים גייט מיט דער קעניג פון ירדן און די קלענערע לענדער, וואס לעבן אויפן זכות פון דעם אויל, וואס געפינט זיך אין זייער געגענט. מצרים, סיריע און אפער אויך איראק, וואס נויטיקן זיך אין אינדוסטריעלער אנטוויקלונג, און זיינען דערפאר קעגן עפענדיזם, געהערן צום אנדערן לאגער. וואשינגטאן שטיצט די עפענדישע הערשאפט, דער אַנשפּאַר פון קאָלאָניאַליזם (47).

באמערקונגען

(1) ענגלאַנד, דער מופטי און די פאָראַמען.

„די ליבהאַרציקע איבערבעטעניש פון די ענגלענדער מיט די דייטשן האָט גיך פאַרכאַפט אויך אַראַבער. אַראַבישע מנהיגים וואָס האָבן אַרגאַניזירט די בלוטיקע אומרוען... אויך אַראַבישע מנהיגים וואָס זיינען אַנטלאָפן פון לאַנד אין די מלחמה-יאָרן און האָבן מיטגעאַרבעט מיט היטלערן, האָבן זיך ווידער געלאָזט פילן אומעטום אין ישראל. די צוריקגעקומענע אַלחאַב, אַל-חורי, צובאַת אל-חדרה, דזשאַמל אַל-חוסייני. אמת דער מופטי אליין האָט ניט זוכה געווען צו באַקומען דערלויבעניש אַריינקומען אין לאַנד... אָבער ס'איז אים געגעבן געוואָרן די מעגלעכקייט אַנטלויפן און אַנקומען קיין מצרים, וואו דער מלך פאַרוק האָט אים העפלעך באַשיצט. אין משך פון אַ קורצער צייט האָט די השפעה פון מופטי, דער הויפט-אַרגאַניזאַטאָר פון די אַנטי יידישע אומרוען און היטלערס פריינט בעת דער צווייטער וועלט-מלחמה זיך ווידער געלאָזט פילן אומעטום אין ישראל (אפרים דקל, „געהיים דינסט פון דער הגנה, זו. 56).

(2) דער ענגלישער וויסער פאָפּיר פּראַקלאַמירט דעם 17-טן מאי 1934 איז גוט באַוואוסט. (2) „איז 1941 איז דער מופטי אנטלאָפן קיין דייטשלאַנד. דאַרטן האָט ער

זיך גלייך אריינגעווארפן אין דער אַרבעט מיט זיין גאַנצער ווירקונגס-
 קראַפֿט, מען זאָל ניט געטאָאיזירן די יידן נאָר זיי אויסראַטן. באַווייזן וועגן
 דעם זיינען דאָ פאַר מיר. אין די דאָקומענטן געפינט זיך אַ בריוו פֿון מופֿטי
 צום דייטשן אויסערן־מיניסטער פֿאַן ריבענטראַפּ, דאָטירט יולי 1944, 25.
 אין וועלכן ער באַקלאַגט זיך, אַז די דייטשן זיינען צו מילד צו יידן. אַנדערע
 בריוו פֿון מופֿטי ווייזן אַז ער האָט דערמוטיקט צו שיקן די אייראָפּיאישע
 יידן אין פּוילישע אויסראַטונגס־לאַגערן. אין דעם 5־טן יוני, 1943 האָט
 דער מופֿטי פּראָטעסטירט צום בולגאַרישן מיניסטער פֿאַר דערלאַזן 4000
 יידישע קינדער אויסוואַנדערן פֿון בולגאַריע. זיין פּראָטעסט איז געווען דער־
 פּאָלגרייך. מיט אַ פֿאַר וואָכן שפּעטער האָט ער געשיקט אַ בריוו צו רומעניע
 וואו ער האָט פּראָטעסטירט קעגן דער אויסוואַנדערונג פֿון 1800 יידישע
 קינדער. דעם 3טן נאָוועמבער האָט דער מופֿטי ראַדיאָאירט איינע פֿון זיינע
 פּילע אַרויסטריטן. ער האָט געזאָגט: דער ווערסאָילער אָפּמאַך איז שלעכט
 פֿאַר די דייטשן און די אַראַבער. זיינען דערפֿאַר די אַראַבער די נאַטירלעכע
 פּריינט פֿון די דייטשן און דער עיקר צוליב דעם וואָס די דייטשן האָבן גע־
 לייזט די יידן־פּראָגע" (קראַם, אונטערן זיידענעם פּאַרהאַנג, ז. 111-112).
 (3 דר. חיים ווייצמאַן האָט דערקלערט, אַז דער מופֿטי איז אַנטלאָפֿן
 פֿון ירושלים מיט דער הילף פֿון דער בריטישער אַדמיניסטראַציע (מיטל
 מזרח־טאַגבוך, ענגליש ז. 34). דעם 22טן מערץ, 1946 האָט ענגלאַנד אָפּ־
 געריסן דעם עבר הירדן ניט אַנפּרעגנדיק ביי דער "יו־ען").

(4 די באַציאונג און דער ווילן צו דערפירן דאָס לאַנד ישראל צו
 תּוהו ובוהו מצד די ענגלענדער איז געקומען צום אויסדרוק אויף אַלע גע־
 ביטן. דעם 29־טן מאי, למשל, האָבן דריי שיפן, וואָס האָבן געבראַכט הונדערט
 טויזנט טאָן לעבנס־מיטל און בוי־מאַטעריאַלן פּאַרלאַזט דעם חיפה־ער האַפֿן
 מיט דער סחורה, ווייל זיי האָבן ניט געוואָלט לענגער וואַרטן אויף דער ריי
 אויסצולאָדן די סחורות (מלך נוי, „דאָס ערשטע און צענטע יאָר“, ז. 52).
 (5 די מיטאַג־צייטונגען, עטלעכע שעה פאַר דער פּראָקלאַמירונג פֿון
 דער מדינה האָבן געמאָלדן, אַז ענגלאַנד האָט זיך צוריקגעצויגן פֿון דער
 קאַמאַנדע איבער דעם אַראַבישן לעגיאָן און אַז ער איז איצט זעלבסט־
 שטענדיק אַראַביש. מען דאַרף געדענקען, אַז דער אַראַבישער לעגיאָן פֿון

עבר הירדן, וואָס ווערט אויסגעהאַלטן פון די ענגלענדער, ווערט אָנגעפירט און באַזאָרגט מיט געווער פון די ענגלענדער, איז פאַקטיש די בעסטע באַוואָפנטע מיליטערישע פאַרמאַציע צווישן די אַראַבישע מיליטערישע כוחות (מלך ניי, דאָרט, זייט 22).

6) „איך האָב געזאָגט בן גוריון'ען, אַז אויל און יידן-שנאה דער-קלערט בריטאַניעס אויפפירונג און אַז געלט-אינטערעסן האָבן איבערגע-שטיגן יושר און פשוטן שכל“ (מיטל מזרח טאָגבוך, ז. 258).

7) „די מיטעלער מזרח אָפטיילונג פונעם ענגלישן מיניסטעריום איז זיכער פיינטלעך צום ציוניזם“ (דאָרטן, ז. 208).

8) „בריטאַניע האַלט נאָך אַן צושיקן מאַדערנע געווער צו די אַראַבישע שטאַטן פיל מער וויפּל עס פאַדערט זיך פאַר זייער אינערלעכער זיכערקייט“ (דאָרטן, ז. 255).

9) „יוני 16, 1946. די פאַרשטייער פון אינדיע זיינען איינגעלאָזן געוואָרן פון דער ענגלישער רעגירונג צו עטאַבלירן אַ דערווייליקע נאַציאָ-נאַלע רעגירונג און דעם 15-טן אויגוסט, 1647 איז די גאַנצע מאַכט געווען אין אינדישע הענט“ (פלעמינג, ב. 7. די קאַלטע מלחמה און אירע אָנהויבן, אין ענגליש, ז. 661).

אין ישראל האָט די ענגלישע רעגירונג ניט באַוויליקט די יידישע פאַרשטייער אפילו קיין איין טאָג, כדי עס זאָל הערשן אַומאַרדנונג צו פאַר-ליכטערן אירע אַראַבישע משרתים דעם חורבן פון ישראל.

10) „אויפן דריטן טאָג, פאַרנדיק אויף אַ שיף קיין ענגלאַנד, האָב איך געקראָגן אַ דאָקומענט אָנגעצייכנט „קאָמוניקאַציע (געהיים) וועגן פאַלעס-טינע“. דער דאָקומענט איז געגעבן געוואָרן פון דער אָפטיילונג פאַרן מיטל-מזרח (פאַראייניקטע שטאַטן) נאָך דעם דאָקומענט, זינט דעם 15-טן נאָ-וועמבער, 1938, איז יעדעס מאָל ווען אַ צוזאַג איז געמאַכט געוואָרן צו די אַמעריקאַנער יידן וועגן ישראל, גלייך אַרויסגעשיקט געוואָרן אַ פאַרזיכערונג צו די אַראַבישע הערשער צו פאַרקלענערן דעם צוזאַג און זיי מאַכן פּילן, אַז וואָס עס זאָל ניט צוגעזאָגט ווערן די יידן וועט עס סיי ווי סיי ניט אויסגע-פירט ווערן. די לאַגע אין פאַלעסטינע וועט ניט געענדערט ווערן.

דער דאָקומענט האָט באַשטעטיקט די שולד וואָס די אַמעריקאַנער און די ענגלישע רעגירונגען ווערן באַשולדיקט, אַז זיי זיינען פאַלש און צוויי־פּנימדיק (קראָם, אונטערן זיידענעם פאַרהאַנג, זו. 36).

11) דעם 26-טן מאי, 1943. „אַ הויך קאַנפּידענציעלע צושריפט איז פון אונדזער (אַמעריקאַנער) רעגירונג געשיקט געוואָרן צום קעניג, איבן סאַאָד, וואָס האָט אים פאַרזיכערט, אַז קיין באַשלוס וועט נישט אַנגענומען ווערן צו ענדערן די פונדאַמענטאַלע סיטואַציע אין פאַלעסטינע און אַ פּריער־דיקער באַראַטונג מיט די אַראַבער און די יידן. דאָס מיינט עס וועט גאַרנישט געטאָן ווערן“ (דאַרטן, זו. 36).

12) אויגוסט 16, 1945. „פּרעזידענט טרומאַן לאָזט וויסן, אַז ער האָט דיסקוטירט די פאַלעסטינע פּראָגע מיט מר. טשורטשיל און מר. אַטלי אין פאַסטדאַם און אַז זיי וועלן אַריינלאָזן יידן אין פאַלעסטינע וויפּל ס'איז נאָר מעגלעך. אָבער אין אַקטאָבער דעם 23 טן, האָבן זיי געשיקט בסוד טעלעגראַמעס קיין באַגדאַד, קאַאיראַ, דמשק, בעירוט און דזשאַדא אין וועלכע דער סטעיט דעפּאַרטמענט האָט געמאַלדן אַז די דערמאַנטע פירער זוכן ערשט אַן אויסוועג פון דעם פּראָבלעם. זיי האָבן נישט דערמאַנט פאַלעסטינע ווי אַ מקום־מקלט פאַר די יידן, נאָר אַלס רעטונג פאַר היימלאָזע יידן. נאָוועמבער 15, 1945. אַ נייע פאַרזיכערונג איז געשיקט געוואָרן צו די אַראַבישע לענדער“ (קראָם, דאַרט זו. 40).

13) קעניג סאַאָד פון סאַודע אַראַביע האָט געמאַכט אַן אַפיציעלן וויזיט אין די פאַראייניקטע שטאַטן. ער איז אַ מאַן פון ווייניק וויכטיקייט און פון קנאַפער אינטעליגענץ. אַמעריקע האָט איינגעווייליקט צו פאַרצווייפּאָכן די מאַכט פון זיין אַרימיי. סאַוד וועט דערפאַר געבן אַמעריקע געוויסע קאַנצעסיעס און אַ באַזע פאַר עראַפּלאַנען וואָס שליסט איין לופט־באַמבאַרדירער און מאַדערנע טאַנקען. קעגן וועמען וועט סאַוד נוצן די וואַפן. — קעגן אונדז (ענגלאַנד) און קעגן ישראל“ (מיטל מורה טאַגבוך, זו. 323-324).

14) „אין לאַנד האָט עמעצער פאַרשפּרייט קלאַנגען, אַז משה שערטאַק וואָס געפינט זיך אין אַמעריקע איז קעגן דער פּראַקלאַמירונג פון דער

מדינה) סוף אפריל-אנהויב מאי, 1948). נאכדעם ווי ער האט באקומען שארפע ווארנונגען וועגן דעם. מיר האבן געווארט מיט שפאנונג אויף זיין צוריקקער. די קלאנגען האבן זיך ארויסגעוויזן אלס ניט ריכטיקע, אז ער איז קעגן דער פראקלאמירונג, אבער ריכטיק וועגן די ווארנונגען מצד גאר וויכטיקע מלוכה-באאמטע אין אמעריקע איצט ניט פראקלאמירן די מדינה (מלך נוי, די ערשטע און דאס צענטע יאר, זו. 27).

אפריל 20, 1948 האט זיך אנגעהויבן די דיסקוסיע אין דער 1-טער קאמיטע וואו סענאטאר אסטין האט באנייט זיין אמעריקאנער פארשלאג פאר א טראס-טישיפ (מאנדאט) פון דער "ירען" איבער פאלעסטינע (י. זאסלאף, גרויס בריטאניע און פאלעסטינע, אין ענגליש, זו. 118).

16) "ער (גראמיקא) האט צוגעגעבן אז קלאנגען טראגן זיך ארום, אז גרויס בריטאניע וועט בייטן איר מיינונג און צושטימען צו לאזן איר מיליטער פארבלייבן אין פאלעסטינע. כדי צו מאכן זיכער אז א מאנדאטן מאכט וועט דארטן עטאבלירט זוערן" (דארטן, זו. 108).

17) "די פאראייניקטע שטאטן האבן חרטה געקראגן אויף זייער צו-שטימונג צו דער צעטיילונג פון פאלעסטינע. דעם 10-טן מערץ נאכמיטאג האבן זיי פארגעשלאגן אין דער יוען אז מען זאל דערוויל "צייטוויליק" איינשטעלן א מאנדאט פון דער ירען איבער פאלעסטינע. סענאטאר אסטין האט אנגעוויזן, אז די ירען האט ניט איבערגענומען דעם מאנדאטן-סיסטעם פון דער פעלקער ליגע, דערפאר איז פאר איר ניט נויטיק און זי האט ניט די פאראנטווארטלעכקייט איבערצונעמען די רעגירונג פון פאלעסטינע באלד נאך דעם ווי ענגלאנד וועט ענדיקן דעם מאנדאט. די פארערגערטע באציאונגען צווישן אמעריקע און סאוועטן פארבאנד האט ארויסגערופן מצד אמעריקע ספעציעלע אויפמערקזאמקייט צו איר סטראטעגיע און אירע עקאנאמישע נויטן. עס זעט אויס, אז אמעריקע האט געהאפט איבערצייגן ענגלאנד זי זאל אנהאלטן דעם מצב אין פאלעסטינע כדי צו מאכן זיכער די סטראטעגישע מאכט פון מערב, אנצוהאלטן א סטאבילע ארדנונג און ניט דערלאזן אז די סאוועטן זאלן אריינדרייגען אין מיטעלן מזרח (יוסף ירמיהו זאסלאף, גרויס בריטאניע און פאלעסטינע, זו. 6-105).

18) מערץ 24. „דר. סילווער האָט געמאַכט אַ דערקלערונג אַז די יידישע אַגענטור און דער ועד לאומי זאָגן קאָטעגאָריש זיך אָפּ און זיי וואָרפּן אָפּ יעדן פּאַרשלאַג פּון אַ מאַנדאַטן רעגירונג אין ישראל (דאָרטן, ז. 107).

19) אָסטין האָט זיך אויסגעדריקט, אַז די ירען דאָרף ניט באַשטימען די רעגירונג פּון פּאַלעסטינע, נאָר אַמעריקע, ענגלאַנד און פּראַנקרייך, וואָס האָבן באַזיגט טערקיי (סאָמנער וועלס, „מיר טאָרן ניט דורכפּאַלן“, ענגליש ז. 47). מערץ 19. אַמבאַסאַדאָר אָסטין שלאָגט פּאַר אַ נייע מאַנדאַטן-מאַכט איבער פּאַלעסטינע (דאָרט, ז. 48).

20) „די מאַנדאַטן-מאַכט וועט ניט דערלויבן צו עטאַבלירן אַ יידישן שטאַט-מיליץ. דאָס האָט געווירקט אַז די אַמעריקאַנער דעלעגאַציע זאָל אויפגעבן דעם צעטיילונגס-פּלאַן פּאַר פּאַלעסטינע. מר. וואָרען אָסטין דער אַמעריקאַנער דעלעגאַט, האָט פּאַרגעשלאָגן אַ צייטווייליקע רעגירונג אַלס אויפזעער (טראַסטיש) איבער גאַנץ פּאַלעסטינע. ער האָט פּאַרגעשלאָגן צוויי רעזאָלוציעס: 1) אָפּשטעלן דעם קריג אין פּאַלעסטינע. 2) אַ ספּעציעלע זיצונג פּון דער אַסעמבלי צו באַטראַכטן די קומענדיקע רעגירונג אין פּאַ-לעסטינע“ (הערי סאַכער, ישראל- די עטאַבלירונג פּון אַ שטאַט, ז. 106).

21) אַפּריל, 1948. „אַמבאַסאַדאָר וואָרען אָסטין האָט זיך אויסגעדריקט פּאַר די דעלעגאַטן ביי דער ספּעציעלער זיצונג פּון דער ירען אַסעמבלי, אַז די מיינונג פּון דער אַמעריקאַנער רעגירונג איז אַז פּאַלעסטינע דאָרף ניט באַשטימט ווערן אַלס יידישער שטאַט פּון דער ירען נאָר פּון אַמעריקע, ענגלאַנד און פּראַנקרייך, די לענדער וואָס האָבן באַזיגט דייטשלאַנד. דערפּאַר וויל וואַשינגטאָן ניט אָננעמען דעם באַשלוס פּון דער ירען“ (סאָמנער וועלס, מיר טאָרן ניט דורכפּאַלן, ז. 47).

22) די ספּעציעלע זיצונג פּון דער גענעראַל אַסעמבלי איז פּאַרגעקומען דעם 28-טן אַפּריל 1947. דער ערשטער אָפּהאַלט איז געקומען פּון פינף אַראַבישע לענדער. זיי האָבן געפּאָדערט, אַז נאָר זייער פּאַרשלאַג זאָל אויפגענומען ווערן, אַז דער בריטישער מאַנדאַט מוז פּאַרענדיקט ווערן און פּאַלעסטינע זאָל דערקלערט ווערן אַלס אַן אומאָפּהענגיק לאַנד. עס עקזיסטירט ניט קיין יידישע מלוכה און דערפּאַר דאָרף מען ניט אויסהערן קיין יידישע

דעלעגאציע. צום באַדייערן איז די באַגרענעצטע אויסטייטשונג אונטער-
שטיצט געוואָרן פון די פאַרשטייער פון אַמעריקע (דאָרטן, ז. 57).

(23) מערץ 19, 1948. סענאַטאָר אַסטין האָט געלאָזט וויסן אַז אַמעריקע
בייט איר מיינונג וועגן דער צעטיילונג פון פּאַלעסטינע, אַזוי שרייבט דר.
חיים ווייצמאַן" (י. י. זאַסלאָף, דאָרטן ז. 106).

(24) מערץ 30, 1948 סענאַטאָר אַסטין האָט אַריינגעבראַכט אַ רעזאָלוציע
וואָס פּאַדערט אויף דעם גענעראַל סעקרעטאַר פון דער י־רען ער זאל פאַר-
רופן אַ ספּעציעלע זיצונג פון דער גענעראַל אסעמבלי כדי נאַכאַמאַל באַ-
טראַכטן די צוקונפטיקע רעגירונג אין פּאַלעסטינע" (זאַסלאָף, דאָרט, ז. 109).

חינע האָט אינדאָרסירט אַן אַפּקילונג־טערמין. פּראָנקרייך און קאַנאַדע האָבן
(דאָרטן) זיך ניט אַרויסגעזאָגט, אָבער זיי זיינען געווען גענויגט צום אַמערי-
קאַנער פאַרשלאָג.

(25) פעברואַר 27, 1948. משה שערטאַק האָט פאַרגעבראַכט דעם יידישן
צד. ער האָט אַטאַקירט די בריטישע פּאָליסי קעגן צעטיילונג אַלס ניט
קאָאָפּעראַציע, וואָס גרענעצט זיך מיט אַבסטרוקציע. ער האָט געלייקנט,
אַז ענגלאַנד איז נייטראַל. ער האָט אָנגערופן די אַראַבישע אויפפירונג „אַן
אַפּענער אַרויסטריט קעגן באַשלוס פון דער יונייטעד נעישאַנס" (דאָרטן,
ז. 102).

(26) ענדלעך האָט שערטאַק דערקלערט, אַז וואָס ס'זאל ניט פאַסירן און
אפילו אין דעם ערגסטן פאַל וועלן די יידן אין פּאַלעסטינע קעמפן צו באַ-
שיצן זייערע לעבנס און זייער פּאָליטישע רעכט (דאָרט, ז. 103).

(27) מצד די סאָוועטישע פאַרשטייער זיינע געקומען בייסנדיקע קרי-
טישע באַמערקונגען קעגן אַמעריקאַנער פאַרשלאָג (צוריקצורופן דעם באַ-
שלוס פּונעם צעטיילונגס־פּלאַן). מר. גראַמיקאַ האָט דערקלערט, אַז זיין
רעגירונג באַטראַכט נאָך אַלץ דעם צעטיילונג־פּלאַן פאַר אַ גערעכטן אויס-
וועג און אַז ער וועט אים ווייטער שטיצן (דאָרט ז. 107).

(28) מערץ 18, דר. חיים ווייצמאַן, וואָס איז געווען זייער באַזאָרגט וועגן

די קלאנגען אז אמעריקע האָט געענדערט איר פאליסי האָט זיך געטראָפן מיט פרעזידענט טרומאַן. אין פאַרלויף פונעם געשפרעך האָט טרומאַן פאַרזיכערט וויצמאַנען אז די שטעלונג פון אמעריקע האָט זיך ניט געביטן אויף איין האָר און אז זיין רעגירונג באַטראַכט איצט די פראַגע פון אַראַפֿ-נעמען איר עמבאַרגאַ, ווייניקער פון 24 שעה נאַכדעם האָט די אמעריקאַנער דעלעגאַציע אַנאַנסירט אין זיכערהייט ראַט. אַז אמעריקע איז מיט דער מיינונג, אַז די צעטיילונג איז ניט דורכפירבאַר סיידן דורך צוואַנג און דערפאַר זאָל מען גלייך לאַזן וויסן דער פאַלעסטינע קאַמיטע און זי אינסט-רואירן זי זאָל זיך אָפהאַלטן דורכפירן דעם צעטיילונגס-פלאַן (סאַמנער וועלט, דאָרט, זז, 71).

29) אין מיטן יאַנואַר, 1948 איז דער מצב אין פאַלעסטינע געוואָרן כאַ-אַטיש. די אַראַבער האָבן באַקומען געווער אָפענערהייט פון אלע טיילן פון נאַענטן מזרח. די יידן האָבן ניט געטאַרט באַקומען וואָסן צוליב דער עמבאַרגאַ פון אמעריקע און ווייל ענגלאַנד האָט ניט דערלויבט אַריינפירן געווער פון ערגעץ אַנדערש (סאַמנער וועלט, דאָרט, זז, 63).

30) קעניג סאוד פון סאַודע אַראַביע האָט געמאַכט אַן אָפיציעלן באַזוך אין די פאַראייניקטע שטאַטן. אמעריקע האָט איינגעווייליקט צו פאַרדאַפּלען די מאַכט פון זיין אַרמיי און ער האָט דערפאַר צוגעזאָגט וואַשינגטאָן גרויסע אוייל-קאַנצעסיעס און אַ באַזע פאַר עראַפלאַנען און מאַדערנע טאַנקען. קעגן וועמען וועט ער נוצן די מאַדערנע וואָסן — קעגן ישראל און קעגן אונדז (ענגלאַנד), קוירנעל מינערטצהאַגען, מיטל-מזרח טאַג-בוך זז, 323-324).

31) „די אַראַבער ווילן זיכער ניט קיין פראַספּעריטי אויב נאָר עס מיינט אויך פראַגרעס“ (דאָרט, זז, 209). ער האָט אוודאי אין זינען די אַראַבישע עפענדיס וואָס ציטערן פאַר בילדונג און פאַרשריט.

32) „איך האָב פון זיכערע קוואַלן, אַז אַ באַזאַמטער פון דער ענגלישער אַדמיניסטראַציע האָט געזאָגט צו דער אונטערזוכונגס-קאַמיטע, אַז דריי אורזאַכן האַלטן אָפּ די עטאַבלירונג פון אַ יידישער מדינה. זיי זיינען ערשטנס, זייער שנאה צו דער יידישער אַגענטור, צווייטנס, דער הויכער,

אייסגעצייכנטער ניווא פון יידישע בילדונג' און דריטנס, ווילן זיי ניט קיין דריי אפיציעלע שפראכן אין לאַנד (מיטל-מזרח טאָגבוך, ז. 209).

33) עס איז קלאַר אַז די צוויי פאַראינטערעסירטע צדדים קעמפן קעגן אַ פאַרשטענדעניש צווישן יידן און אַראַבער. צוויי באַזונדערע גרופעס, יעדע צוליב אייגענע מאַטיוון זיינען קעגן אַ יידישער פּאַלעסטינע. די אַראַבישע קעניגן און עפענדיס פון דער ערשטער גרופע, בריטישער אימפעריאַליזם איז די צווייטע און ביידע, ווי דר. אַלבערט איינשטיין האָט אַנגעוויזן, זיינען שטילערהייט פאַראייניקט קעגן אַ געמיינשאַפטלעכן שונא. דאָס איז די ראַלע פון אימפעריאַליזם" (קראַם, דאָרט ז. 230).

34) לאַגישע באַטראַכטונג זעט פאַראויס מעגלעכקייטן פון ענלעכע רעוואַלוציעס (ווי אין עגיפטן און סיריע) אין ירדן און סאַודע אַראַביע, שוין ניט רעכענענדיק די מער פרימיטיווע שייד-הערשאַפט ביים פּערסישן גאַלף דערפאַר וואָס אַמעריקע איז אַ וויכטיקער פּאַקטאָר אין אויפהאַלטן די עקזיסטירנדיקע רעזשימען אין סאַודע אַראַביע און ירדן. דער צוועק פון אַמעריקעס הילף צו ירדן איז צו פאַרמיידן דעם צוזאַמענברוך פון קעניג הוסעין'ס רעזשים און שאַפן כאַאָס אין לאַנד. אין סאַודע אַראַביע וויל אַמעריקע שאַפן קאָאָפּעראַציע צווישן דער אַראַבישער רעגירונג און די אַמעריקאַנער אויל-אינטערעסן ווי אויך כדי אַנצוהאַלטן די אַמעריקאַנער העגעמאָניע אין מיטעלן מזרח און איר לופט-באַזע אין דאָרהאַם (ביים פּערסישן אויסגוס, הערי ב. עליס, „דער פאַרמעסט אין מיטל מזרח, ענגליש, ז. 130-129).

35) צו די אַמעריקאַנער פינאַנץ-מאַגנאַטן געהערט הונדערט פּראָצענט פון די אויל-אונטערנעמונגען אין סאַודע אַראַביע. 50 פּראָצענט פון דער קוואַנט אויל-קאָמפּאַני, 75, 23 פּראָצענט פון איראַקישן אויל, 100 פּראָצענט פון באַרעין פעטראַלעיום קאָמפּאַני און 40 פּראָצענט פון אינטערנאַציאָנאַלע געשעפטן אין איראַן און נאָך קלענערע און גרעסערע טיילן פון מיטל מזרח (דאָרט ז. 125).

36 מערץ 12, 1959, „האַט די רעגירונג (פון אַמעריקע) איינגע-

שטעלט מאַנדאַטאַרישע אימפּאַרט געזעצן וועגן אויל אימפּאַרט. אַזוי אַז ס'איז שטאַרק באַגרענעצט געוואָרן דאָס אַרײַנלאָזן אויסלענדישן אויל אין אַמעריקע (דאָרט, ז. 125).

37) אַמעריקע האָט אויך אַ וויכטיקן אינטערעס אין מיטל-מזרח. די דאָרטיקע אַמעריקאַנער אינוועסטירונגען זײַנען גרויס. אין 1956 האָבן זײ באַ-טראָפּן אַרום אַנדערהאַלבן ביליאָן דאָלאַר. אַמעריקאַנער געשעפטסלייט האָבן אַרײַנבאַקומען אין בילאָן דאָלאַר אַ יאָר פּראָפּיט פון די אויל אינוועסטי-רונג. (הערמאַן פינער, דאָלעס וועגן סועץ, ענגליש, ז. 30).

38) אַמעריקאַנער אינטערעסן אין מיטעלן מזרח אַמעריקע קאָן מעגלעך באַדאַרפֿן אַ וועג דורך לופט איבערן מיטלן מזרח. זײ קאָן מעגלעך באַדאַרפֿן אַ דורכגאַנג איבער דער יבשה צו פּריינט-לעכע לענדער. שיפּן פונעם פּלאַט קאָנען זיך נויטיקן ווען עס איז דורכ-צופאַרן דעם סועץ קאַנאַל און דעם גיבראַלטאַר, די דאַרדאַנעלן קאָנען פּאַר-בלאָקירן דעם שוואַרצן ים. פון באַזעס אין מיטל מזרח איז מעגלעך פאַר אַמעריקע צו פאַרהאַלטן די באַוועגונגען פון די סאַוועטן. זײ קאָן שטעלן אין געפאַר די אויל-קוואַלן פון באַקו און באַטום און די וויכטיקע אינדוסט-ריעלע איינריכטונגען אַזוי ווייט ווי ביז לענינגראַד און די אוראַלן. חוץ דעם איז דער מיטל-מזרח באַזונדערס אַ באַקוועם אָרט צו דערלאַנגען אין „ווייכן“ אונטערן גאַרטל“ פון רוסלאַנד, ווייך אין טרייקייט צום סאַוועטן-פאַרבאַנד און ווייך אין פולער רייכקייט, אין אַגריקולטור און אינדוסטריע — אוקראַינע (דאָלעס איבערן סועץ, דאָרט, ז. 12).

39) „אויב אַט דער ווייכער געגענט (דער מיטל מזרח) קאָן זיך אַליין געפינען און קאָן איינשטעלן אַ שטענדיקע באַציאונג מיטן מערב, דאָן וועט עס ניט זײַן אַזוי אַפֿן פאַר סאַוועטישער אַרײַנדרײַנגונג, אָדער סאַוועטישן אַנגריף. עס קאָן אפּשר אויך זײַן אַ מעגלעכקייט דורך די מוסלמאַנער אין מיטעלן מזרח אַפּצוציען די טרייקייט פון די מוסעלמאַנישע פעלקער צו דעם סאַוועטן פאַרבאַנד.“ (קעמפּבעל, שוץ אין מיטל מזרח, ז. 6).

40) ער, מר. גראַמיקאַ באַטראַכט דעם אַמעריקאַנער פאַרשלאַג (וועגן מאַנדאַט פאַר פּאַלעסטינע) ווי אַ פאַרווּך צו פאַרוואַנדלען פּאַלעסטינע אין אַ מיליטעריש-סטראַטעגישער באַזע פאַר די פאַראייניקטע שטאַטן און גרויס

בריטאניע אונטערן אויסרייך פון אויפהאלטן אַרדנונג אין לאַנד (זאַסלאָף, ענגלאַנד און פּאַלעסטינע, זז. 108).

41) דער סאַוועטישער איינפלוס אין סיריע

אויגוט 1957 האָבן די סאַוועטן איינגעשטימט צו באַוויליקן סיריע אַ האַלבן ביליאָן דאָלאַר אין מיליטערישע און עקאָנאָמישע הילף אויף לאַנגע טערמינען. באַלד נאָכדעם איז פאַרגעקומען אַ מלוכה-איבערקערעניש אין סיריע, און עס האָט אויסגעזען אַז די לינק-געשטימטע אַפיצירן האָבן איבערגענומען די מאַכט (פלעמינג „די קאַלטע מלחמה זז. 888).

ראַסעל בעיקער האָט געמאָלדן פון וואַשינגטאָן אַז אַמעריקע גרייט זיך פאַר אַ סוף-וואַך פון וויכטיקע טעטיקייטן אויפן מיליטערישן און דיפּלאַ-נאַטישן פעלד קעגן דער הערשנדער גרופע אין סיריע. די באַוועגונגען האָבן באַלד געבראַכט די סאַוועטן אויף דער אַרענאַ. דעם 19-טן סעפט. 1957 האָט דאָלעס געמאָלדן פאַר דער גענעראַל-אַסעמבלי אין דער יו-ען אַז טערקיי איז אין געפאַר צוליב די פאַרגרעסערטע סאַוועטישע אַרמייען אין סיריע. אויפן צווייטן טאָג האָט גראַמיקאַ, דער סאַוועטישער אויסער-מיניסטער, געענטפערט דאָלעסן, אַז די סאַוועטן וועלן נישט בלייבן גלייכ-גילטיק ווען אַזאַ נאָענטע געגנט צו די סאַוועטישע גרענעצן וועט פאַר-וואַנדלט ווערן אין אַ זודיקן קאַמפּספּלאַץ פון מיליטערישע כוחות (דאָרט, זז. 889).

42) אויב פון דעם קאָנפליקט זאָל זיך אויסלאָזן אַ קאַמף צווישן סאַוועטן פאַרבאַנד און די מערב-מאַכטן, ווי אזוי קאָן מען טראַכטן אַז אַמעריקע אַדער אַן אַנדער מאַכט פון מערב זאָל קאָנען קריגן אַ צוטריט צו יענע אַראַבישע לענדער און זייער אויל?

מיט די איצטיקע מיליטערישע כוחות וואָס ענגלאַנד פאַרמאָגט אין מיטל מזרח, אפילו ווען אַמעריקע וואַלט איר גיך געקומען צו הילף, וואַלט אומ-מעגלעך געווען אַפּצוהאַלטן די סאַוועטן פון פאַרנעמען שנעל איראַן און איראַק און דורך דעם אויך די אויל-קוואַלן און איבעררייסן די לופט-קאָמוניקאַציעס אין אַלע אַנדערע אויל-פּראָדוצירער אין יענער געגנט פונעם באַענטן מזרח.

אפילו אויב עס זאל פארווירקלעכט ווערן דער אמעריקאנער פלאן פון אויפזיכט איבער פאלעסטינע און אז פאלעסטינע זאל ווערן א באזע פאר די דעמאקראטישע לופט און ארמיי־קרעפטן, איז אוממעגלעך פאר אט־די כוחות אפצוהאלטן די סאָוועטישע כוחות פון פאָרנעמען עבר הירדן און אַראַביע (סאַמערוועלס, זו. 122).

סאַמערו וועלס איז ניט שטאַרק באַגייסטערט פאַר דער מעגלעכקייט צו צוימען דעם סאָוועטן־פאַרבאַנד דורך שטעלן פאַלעסטינע אונטער אַן ענגליש־אַמעריקאַנעם מאַנדאַט. זיין מיינונג איז יעדנפאַלס אינטערעסאַנט.

43) דער סאָוועטן פאַרבאַנד איז אַנטשלאָסן אַנצופירן אַ קאַמפּאַניע כדי אויסשפּרייטן זיין ווירקונג דרום־צו דעם אויל־רייכן מיטעלן מזרח. דער סאָוועטישער ציל איז קלאַר. די עקאָנאָמיע פון די מערב־לענדער איז ענג פאַרבונדן מיט די אויל קוואַלן פון מיטעלן מזרח און ווען דעם סאָוועטן־פאַרבאַנד זאל זיך איינגעבן צו פאַרשטאַפן די קוואַלן, וואָלט דער פאַרמעסט פון די כוחות שטאַרק איבערגעוואויגן אויף דעם סאָוועטישן צד.

די אייראָפּיאישע אָפּהענגיקייט אויפן אויל פון אמעריקע, קאַנאַדע און די דרום־אַמעריקאַנער לענדער וואָלט געווען צו טייער פאַר זיי און עס וואָלט אפילו צופיל אָנגעשטרענגט די קאַמערציעלע און מאַרק פעאַיקייט פון אמעריקע. דער סאָוועטן־פאַרבאַנד איז אַליין אַ פאַרקויפער פון אויל און נויטיקט זיך ניט אין אויל פון מיטעלן מזרח פאַר זיינע דאַמעסטיקאַלע באַדערפענישן, אָבער ווען ער זאל באַהערשן אַדער קאַנטראָלירן אייניקע אַראַבישע לענדער וואָלט ער דורך דעם באַקומען אַ מעגלעכקייט צו באַדראַען די „פּרייע“ לענדער, דורך פאַרהאַלטן זייער אַריינקריגן דעם אויל. צו דעם שטרעבן די פירער אין מאַסקווע.

חוץ דעם איז דער מיטל־מזרח אַ בריק, וואָס פירט צו דרום־אַזיע, אפריקע אַ אַסקווע זוכט אַ וועג צו יענען סטראַטעגישע פּלעצער וואָס זיינען ביז איצט אַדער געווען נייטראַל אַדער אַנטי־קאָמוניסטיש. (הערי ב. עליס) ישראל און דער מיטלער מזרח, ענגליש, זו. 237).

דאָ איז ניטאָ קיין לאַגי. אמעריקע נויטיקט זיך אויך ניט אין אויל. דער פרייז פון אויל איז שטאַרק הויך דורך דעם מאַנאַפּאָל־קאַנטראָל (א)

ביליאן דאלאר ריינער פראפיט יערלעך אויף אן אינוועסטירונג פון אַנדערהאלב ביליאן). די בריק וואָס פירט צו דרום-אַזיע און אַפריקע איז נײַט באַשאַפן געוואָרן נאָר פאַר די מערב-לענדער. און ער ווייסט נעבעך גאַרניט וועגן די סטראַטעגישע מעגלעכקייטן פאַר אַן אַנגריף אויפן סאַוועטן פאַרבאַנד...

44) אין 1929 האָבן אויסגעבראַכן מערדערלעכע אַנפאַלן קעגן יידן דורך דער העצע פון מופּטי אין ירושלים, וואָס איז געווען אַן אַראַבישער נאַציאָנאַליסט און אַ געפערלעכער שונא פון ענגלאַנד און יידן. ער האָט נײַט דערלאָזן קיין פרידלעכן צוואַמענקום פון יידן און אַראַבער. אַמעריקע האָט זיך געשראַקן פאַר אַ מעגלעכקייט אַז איינשטילן די אומרוען אין פאַלעסטינע וועט מאַכן דער סאַוועטן פאַרבאַנד זאָל דאָרט קריגן אַ דעה. כּאָטש ביידיע גרויס-מאַכטן האָבן זיך געאייניקט וועגן דער צעטיילונג פון פאַלעסטינע, זיינען זיי אַבער באַווירקט געוואָרן פון אַנדערע מאַטיוון און אַנדערע אויסרעכענונגען. די אַמעריקאַנער האָבן געהאַפּט אַז די יידן וועלן זיין פעאיק אַנצוהאַלטן זייער אומאַפהענגיקייט און די רוסן האָבן געהאַפּט אויף כאָאָס (נאַרמאַן בענטוויטש, ישראל ז. 42).

דאָס איז נאַריש און אונטער קריטיק.

45) אַמעריקע האָט נײַט אַנגענומען דעם פאַרשלאַג פון דעם סאַוועטן פאַרבאַנד אַז די פיר גרויסמאַכטן זאָלן נײַט לאָזן אַז מאַכט זאָל אַנגעווענדט ווערן צו לייזן דעם קאָנפליקט אין מיטעל מזרח. דער פאַרשלאַג איז דעם 24טן, סעפטעמבער, 1957 צוריקגעוויזן געוואָרן. דריי מאָל האָט דער סאַוועטן פאַרבאַנד געמאַכט אַזאַ פאַרשלאַג אין איין יאָר. די ערשטע סאַוועטישע נאַטע וועגן דעם פאַרשלאַג האָט אפילו געבראַכט דעטאָלן וועגן דערקלערן אַן עמבאַרגאַ אויף געווער אין דער געגענט (פלעמינג, די קאַלטע מלחמה, ז. 890).

ער (כרושטשאַוו) האָט באַשולדיקט דאָלעסן אין אויפרייצן טערקיי אַנצוהייבן אַ מלחמה דורכדעם וואָס זי וועט אַטאַקירן סיריע. ער האָט גע-וואָרנט טערקיי אַז זי וועט נײַט אויסהאַלטן קיין אַיין טאַג (פלעמינג, דאָרט).

46) אין 1800 האָט נאַפּאָלעאָן געשלאָסן אַן אַפּמאַך מיט שפּאַניע און דורכדעם באַקומען לואיזיאַנאַ מערב-צו פון טייך מיסיסיפּי. צוויי יאָר יאָר שפּעטער האָט ער צוריקגעצויגן די רעכט פון פון „דעפּאָזיט“ וואָס

די אמעריקאנער האָבן געהאַט אין אויסלאַדן סחורה פון די שיפן אין האַפן פון ניו־אָרלינס, כדי זיי אַנלאַדן אויף ים־שיפן.

אין 1802 האָט פּרעזידענט דזשעפּערסאָן געשריבן צום אמעריקאנער אמבאַסאַדאָר אין פּראַנקרייך ראָבערט ליווינגסטאָן ער זאָל וואַרענען נאָר־פּאַלעאַנען אַז אמעריקע וועט גלייך פּאַראַייניקן אירע כוחות מיט די ענגלישע וואָס קעמפן קעגן פּראַנקרייך. נאַפּאַלעאַן האָט דאַרום גלייך פּאַרקויפט לור־איזאַנאַ צו די פּאַראַייניקטע שטאַטן.

ווען נאַפּאַלעאַן האָט פּאַרקויפט לואיזיאַנאַ, איז ניו אָרלינס און גאַנץ לואיזיאַנאַ אַריבער אין רשות פון די פּאַראַייניקטע שטאַטן (דער אויפקום פון דער מאַדערנער אמעריקע, לעאַן ה. קענפּעלד). (3)

(47 בעירוט, לבנון. ניו יאָרק טאַימס, יוני 31, 1966). — דער איצטיקער וויזיט פון קעניג פּייזאַלן פון סאַאודע אַראַביע צום קעניג הוסעיף ווערט באַטראַכט ווי אַ וויכטיקער שריט צו פּאַרמירן אַן איסלאַמישן בונד מיט פּייזאַלן אַלס פּירער. פּרעיר האָט דער זעלבער פּייזאַל באַזוכט איראַן און זיך געטראָפן מיטן שאַך ריזאַ פּאַלעווי פּאַרן זעלביקן צוועק. די וויכטיקייט פון זיין באַזוך איז קאַנטיק נאָך דעם אַפּרוף פון קאַאיראַ, וואָס באַצייכנט עס ווי אַ רעאַקציאָנערן שריט, אַ בונד פון מאַנאַרכן און מאַנאַרכיעס.

די פּרעסע פון דמשק, די הויפטשטאָט פון דער רעוואַלוציאָנערער סיריע האָט זיך אָפּגערופן אויף דעם צוזאַמענקום. די וועכנטלעכע צייטונג „אַל־סאַאיראַ“ שרייבט: „לאַנדאַן און וואַשינגטאָן האָבן אויסגעקליבן אַ נייע סטראַטעגיע און זיי ווילן העלפן דעם רעאַקציאָנערן צוזאַמענבונד. פּייזאַל האָט אונטערשטראַכן, אַז אַ מוסולמענישער בונד איז וויכטיקער פון אַראַבישער אייניקייט. אונטער דער צערעמאַניע פון כלומרשטער אַראַבישער מוסעלמענישער טראַדיציע. בלייבט דער פּאַקט, אַז ביידע מאַנאַרכן נויטיקן זיך איינער אין צווייטן.

פּייזאַל דאַרף הוסעניס שטיצע אין קאַמף קעגן נאַסערן צוליב תימן. די מלוכה פון הוסעיף, וואָס גרענעצט זיך אין דרום און אין מזרח מיט די רעוואַלוציאָנערע רעגירונגען פון סיריע און איראַק און אין מערב מיט ישראל דאַרף האָבן די שטיצע פון די אַראַבישע הערשער. הוסעיף דאַרף

אויך שטיצע קעגן דער פאלעסטינער באַפרייאונגס אַרגאַניזאַציע. ער האָט

מורא פאַר זייער נייגונג זיך אַפצוטוילן פון ירדן.

דאָס וואָס קעניג פייזאַל האָט גלייך נאָך זיין צוריקקער פון טעהעראָן, געלאָזט וויסן אַז ער שליסט אַ נייעם וואָפן-אַפמאַך מיט ענגלאַנד און אַמעריקע ווערט באַטראַכט אין קאָאָרדאַ אַלס באַווייז, אַז וואָשינגטאָן און לאַנדאָן שטיצן דעם איסלאַמישן בונד קעגן די רעוואָלוציאָנערע רעגירונגען פון עגיפּטן, סיריע און איראַק (פרענסיס פ. ברענדי, טאימס, יאָן 30, 1966).

עטיק אין דער אוראלטער יידישער געשיכטע

קײן ספק ניט, אז פון גאָר אַלטע צײַטן צײַכנט זיך דאָס ייִדישע פּאָלק אויס מיט אַן אומגעוהויער גרויסער מאָס עטיק און באַטראַכט די חשיבות פון יעדן מענטש 1).

עס האָבן געמוזט זײַן באַזונדערע סיבות וואָס האָבן געווירקט אויפן ייִדישן פּאָלק אז עס זאָלן בײַ זײ פאַרשטאַרקט ווערן די מידות פון יושר און גערעכטיקײט. פאַך די וואָס גלויבן פולשטענדיק אין תּורת משה איז עס אפשר ניט שווער צו דערקלערן. גאָט, וואָס דאַרף בײַ קײנעם קײן דעה ניט פרעגן, האָט אויסדערוויילט אַברהם/ען און מיט אים געשלאָסן אַ בונד.. נאָר אפילו די גלויביקע דאַרפן זוכן תּירוצים און פאַרענטפערן דעם רבּונו של עולם פאַר זײנע האַנדלונגען, אָבער סוף־כל־סוף האָבן זײ אויף אַלץ אַ פאַרטיקן תּירוקן.

אָבער, פאַר אונדז, אפיקורסים, וואָס זײנען ניט זיכער אין דער היסטאָריש־קײט פון חומש, איז עס אַ זײער וויכטיקע פּראָגע: וואָס האָט געמאַכט די יידן אַנדערש פון אַנדערע פעלקער? מיר זוכן דעריבער דערקלערונגען אין דער געשיכטע.

מערסטע היסטאָריקער לאָזן אויס די פרע־היסטאָרישע צײַט און באַנוגענען זיך מיט די ווערטער: „די לעגענדע דערציילט“. אפילו די היסטאָריקער פון די „חכמי אומות העולם“ האַלטן פאַר באַקוועמער ניט צו פאַרטשעפּן די חומש־לעגענדעס. דער פּאַקט בלייבט, אז בײַ יידן אין דער געפיל פון יושר און מענטשלעכקײט געווען שטאַרק אין די גאָר פּריע עפּאָכעס. דער מאַנאַטעאיזם, דער גלויבן אין איין גאָט, איז געקומען אַלס רעזולטאַט פון אַ העכערן עטישן שטייגער לעבן. ס'איז ניט דער אונטערשייד אין צאָל, איין גאָט אָדער אַ סך געטער. דער אונטערשייד איז אין דער גאַנצער קאַנצעפּציע, אין באַגריף פון געטלעכקײט. בײַ פּיל־געטעריי זײנען די געטער געווען אַזוי שלעכט ווי די מענטשן און נאָך אַביסלע ערגער. איין גאָט האָט דערמאָרדעט דעם צווייטן, צוגענומען בײַ אים די געטין.

זיין ווייב, גערויבט, געשלאגן. אין מאָנאַטעאיזם איז דער איינציקער גאָט העכער פון די מענטשן. דער איינציקער גאָט איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַן אל רחום וחנוּן, אַ גאָט פון רחמים און יושר. דער מענטש דאַרף שטענדיק אַרויפקוקן צום באַשעפער און דאַרף שטרעבן „צו גיין אין גאָטס וועגן“. דער מאָנאַטעאיזם האָט נאָר געקאָנט אויפקומען ביי אַ פּאָלק וואָס רעס-פעקטירט די רעכט פון מיט-מענטשן. אַזאָ ווי דאָס פּאָלק איז—אַזאָ גאָט באַ-שאַפט ער פאַר זיך.

אַ סך היסטאָריקער האָבן זיך געשטעלט די אויפגאַבע אויסצוגלעטן די חומש-לעגענדעס, זיי זאָלן זיך בעסער אַריינגליטשן אין אויבזעען מחות, אָבער לעגענדעס בלייבן — לעגענדעס. לעגענדע האָט טאַקע אירע פאַרדינסטן נאָר קיין געשיכטע איז דאָס ניט. 3.

דער היסטאָריקער גרעץ שטעלט פאַר אַז די יידן זיינען אַרויס פון מצרים מיט די געדאַנקען פון אַ גאָט פון צדק און יושר מיט דער פאַרשטעלונג פון אַ הויך-מאַראַלישער פיזאָנאַמיע פון פאַטער אברהם און די חכמה און גוטסקייט פון יוספּין וואָס האָט געראַטעוועט מצרים פון אונטערגאַנג 2). דאָס זעלבע אויך דובנאַוו אין זיין געשיכטע. לויט אים קומט אויס, אַז די גרויסע אידעע און די נאַציאָנאַלע אייניקייט איז געווען ביי יידן נאָך איידער זיי זיינען געגאַנגען אויסקעמפן פאַר זיך זייער טעריטאָריע. דאָס הייסט, פריער האָבן זיי באַקומען פון משה'ן אַן אַלגעמיינע אידעע פון עטיק (א תורה). אַן אייגענעם געזעץ-קאָדעקס און דערנאָך האָבן זיי געקעמפט פאַראייניקט כדי צו דעראַבערן פאַר זיך אַן אייגן לאַנד. דאָס מיינט אַוועקשטעלן די געשיכטע מיטן קאַפּ אַראָפּ. עס איז ניט דער מנהג העולם, עס איז ניט דער שטייגער, אַז אַ קליין קינד זאָל קאַנען אויפקלערן קאַמפּ-ליצירטע מאַטעמאַטישע פאַרמולעס איידער עס קאָן אַנשרייבן זיין נאַמען. ס'איז אפילו עפעס מאַדנע און אומנאַטירלעך, אַז אַ פּאָלק זאָל אַנהויבן זיין גע-שיכטע מיט אַ פאַר זיידעס, אַ טאַטן און צוועלף זין.

ביי אַלע אַנדערע פעלקער איז פריער געווען אַ געוויסע ציוויליזאַציע. פריער זיינען זיי געווען באַזאָרגט מיט אַ געוויסער מאָס חינוּה, דערנאָך האָבן זיי דערפונדן שריפט, זיך אויסגעלערנט איבערצוגעבן זייערע דער-פאַרונגען און זייערע געדאַנקען די צוקונפטיקע דורות. ערשט נאַכדעם זיינען זיי געקומען צו העכערע פאַרשטעלונגען וועגן וועלט און מענטש.

ווען מיר קוקן אריין אין דער יידישער געשיכטע מוזן מיר פארגעסן די לעגענדעס און באטראכטן די פארצייטיקע יידן ווי מענטשן ענלעכע צו אנדערע פעלקער אין יענער צייט אויף אן ענלעכער מדרגה פון אנטוויקלונג.

אור אלטע געשיכטע אין אלגעמיין

די מענטשן זיינען געווען וואנדערער, איידער זיי האבן זיך אָנגעהויבן באַזעצן אין באַשטימטע ערטער. זיי האָבן געוואַנדערט אין קליינע גרופעס, און געזוכט שפיץ, יאָגעדעס, גרויפן-קערנער און וואַרצלען, וואָס אַ מענטש קאָן עסן. זיי האָבן זיך געיאָגט נאָך חיות און פיש, געזוכט חיונה און אַזוי אַרום זיך צעשפרייט איבערן גאַנצן ערד-קוגל. געוואַנדערט האָבן זיי אין קליינע גרופעס, ווייל אַנדערש וואַלטן זיי ניט געהאַט גענוג שפיץ, וואָס זאַל קלעקן פאַר אַ סך מענטשן. אַ גרופע האָט זיך אויך געקאַנט באַ-שיצן פון שטאַרקער חיות וואָס זיינען איר באַפאַלן און אין דער גרופע האָבן זיי אויך בעסער געקאַנט צופרידנשטעלן זייערע געשלעכטלעכע פאַר-לאַנגען און אויפהיטן זייערע קליינע קינדער. אַזוי איז דער געזעלשאַפטלעכער געפיל איינגעוואַרצלט געוואָרן. לאַנג לאַנג פאַר די היסטאָרישע עפאָכן. דער געפיל פון געזעלשאַפטלעכקייט, דער אינסטינקט פון געמיינשאַפטלעכ-קייט איז כאַראַקטעריסטיש פאַר דער גאַנצער לאַנגער פּעריאָדע, ווען דער מענטש איז געווען כמעט אַ ווילדע חיה.

דער יחיד, דער איינצלנער, האָט זיך באַטראַכט ווי אַ טייל פון אַ גרופע, פון אַ געוויסן שבט.

דער יחיד האָט אפילו ריזיקירט מיט זיין אייגן לעבן פאַר דער גרופע. ער האָט ניט געהאַט קיין פּערזענלעכן פּריוואַטן אייגנטום (4) וואָס אַ יחיד האָט אַריינגעקראָגן האָט געהערט צו דער גרופע. אין דער גאַנצער לאַנגער געשיכטע אפשר אַ האַלב מיליאָן יאָר, האָט די מענטשהייט ניט גע-וואוסט פון פּריוואַטן אייגנטום. אונטער די שווערע באַדינגונגען אין דער לאַנגער עפאָכע האָט דער מענטשלעכער מין זיך ווייניק פאַרמערט. הונגער, קעלט און חיות רעות האָבן ניט דערלאָזט אַז דער מענטשלעכער מין זאַל זיך פאַרמערן.

ביסלעכווייז האָבן זיי אויסגעפונען, אַז ס'איז מעגלעך פאַרזייען און אַנגרייטן שפיץ. זיי הויבן זיך אָן באַזעצן אויף געוויסע ערטער. זייערע וואַנ-דערונגען ווערן שוין באַגרענצט. ביסלעכווייז געפינען זיי אויך

אויס די מעגלעכקייט צו פֿאַרהיימישן און אויפהיטן הויז-חיות. די ערד האָט נאָך געגעבן ווייניק שפיין. צוליב די פרימיטיווע מיטלען און די נאַטור־שווערי־קייטן וואָס מען האָט נאָך ניט געוואוסט ווי צו באַהערשן. די מענטשן האָבן נאָך אַלץ געוואַנדערט אַרום די ערטער וואו זיי האָבן פֿאַרזיט. דאָס צו־זאַמענלעבן אין גרופּעס האָט געהאַלפּן אויסבילדן ביי די מענטשן אַ גע־מיינזאַמע שפּראַך, אַלגעמיינע אויסדרוקן, אַבערגלויבנס, און טאַבוס, אַלגעמיינע מנהגים און אויפפירונג.

פֿאַרשיידענע גרופּעס, קליינע אין צאָל, באַזונדערס פון סעמיטישער אָפּשטאַמונג האָבן זיך באַזעצט אין יענעם טייל וואָס מיר רופן היינט ארץ ישראל. זיי האָבן זיך אויך אָפּגעגעבן מיט שאַף־צייכטלעריי ווייל די ערד האָט ניט געגעבן גענוג שפיין און די מיטלען פון זייער ערד־באַאַרבעטונג איז געווען פרימיטיוו. יעדער גרופּע האָט געלעבט אויף אַ קאַמונאַלן אופן. ניט געווען ביי זיי קיין פריוואַט אייגנטום. מעגלעך אַז אַ לאַנגע צייט האָבן אפילו פרויען געהערט שותפותדיק צום כלל, צו דער גאַנצער גרופּע (4). עס איז אַ ספּק צי די יידן זיינען פריער געווען אין מצרים (5). נאָך יאַרהונדערטער זיינען די גרופּעס פֿאַראייניקט געוואָרן, זיי האָבן זיך דער־נעענט און אויסגעאַרבעט די זעלבע שפּראַך, מנהגים און טאַבוס. זיי זיינען געוואָרן איין פֿאַלק. דעמאָלט זיינען ביי זיי נאָך ניט געווען ניט קיין פרי־וואַט אייגנטום און ניט קיין שקלאַפּן און האָרן. ניט געווען קיין פריזישע ערד און קיין ערדלאָזע פויערים, וואָס באַאַרבעטן פרעמדע ערד. אַוודאי האָבן זיי נאָך דעמאָלט געלעבט אויף אַ נידעריקער שטופּע פון אַנטוויקלונג און געדינט פֿאַרשיידענע געטער און געהאַט אַ סך אַבערגלויבנס א. א. וו. (6) מיר ווייסן ניט ווי לאַנג יענע קאַמונאַלע עפֿאַכע האָט אַנגעהאַלטן. קיין שריפט איז דאָך נאָך דעמאָלט ניט געווען. וואָס איז אַבער וויכטיק צו וויסן איז אַז ווייל זיי האָבן ניטגעהאַט קיין האָרן און שקלאַפּן און ניט קיין ערדלאָזע פויערים האָבן זיי דערפֿאַר אויפּגעהיט די חשיבות פון מענטשן. פון דער נאַטור איז דער מענטש גוט צום מענטשן. עס איז ניט געווען קיין סיבה פֿאַר אכזריות איז דער מענטש ניט געוואָרן פֿאַרדאַרבן ווייל עס איז ניט געווען קיין איינצלנע מענטשן וואָס האָבן אַנגעזאַמלט מאַטעריעלע אוצרות פון פרעמדער פֿראַצע זיינען ניט געווען קיין מיטלען און מעגלעכקייטן אַנצוזאַמלען און אויפבויען קאַלאַסאַלע קאַסטבאַרע מאַ־

נומענטן, ווי למשל, די פיראמידן פון מצרים, וואו עס האט שוין געהערשט שקלאפעריי מיט יארהונדערטער פריער אָדער ווי אין גריכנלאַנד וואו די עקאנאָמיע האָט זיך אויפגעבויט אויף שקלאַפן־אַרבעט.

עס איז אויך ניט געווען קיין באַדערפעניש פאַר אַזעלכע קאַסטבאַרע דענקמעלער. זייער הויפט צוועק איז געווען צו באַאיינפלוסן די אונטערטעניקע מיט דער גרויסקייט און וויכטיקייט פון זייערע הערשער ישראל האָט זיך אין דעם ניט גענויטיקט.

וואָס האָט געשטערט דער אַנטוויקלונג פון שקלאַפעריי אין ארץ ישראל? פאַרוואָס זיינען ביי די דאַרטיקע יידן דאָן ניט געוואָרן קיין שטאַרקע מיליטערישע הערשער, וואָס באַהערשן מיט גוואַלד אנדערע איינוואוינער? מיר האָבן ניט גענוג היסטאָרישע ידיעות. מיר קאַנען ספּעקולירן, וואַרשיינ־לעך זיינען דאָס געווען די אורזאַכן.

אין מצרים האָט דאָס פּאַלק געלעבט אויפן הסד פון טייך נילוס. קיין רעגן גייט דאָרט ניט דער טייך נילוס פאַרפלייצט דאָס לאַנד אין פּרילינג. די ערד זאָפט איין אין זיך גענוג פייכטיקייט פאַרן זומער, אויסער דעם ברענגט דאָס וואַסער מיט זיך פיל ערד־אויבער שיכט («טאַפּ סאָיל») וואָס באַשרוכפערט די ערד. דערפאַר האָט זיך אין מצרים מער ווי אין אַנדערע לענדער פריער אַנגעהויבן די אַגריקולטור. מיט דעם וואַקס פון דער באַפעלקערונג און דער אויסשפּרייטונג פון די פאַרזייטע פעלדער האָבן זיי געמוזט גראָבן קאַנאַלן כדי צו ברענגען די וואַסערן צו די פעלדער. איינצעלנע מענטשן האָבן דאָס ניט געקענט טאָן. מען האָט געדאַרפט האָבן אַ מלוכה־רעזשים וואָס זאָל צווינגען די פּויערים צו אַרבעטן. מאַכעס מאַל זיינען די קאַנאַלן געווען זייער לאַנג און עס זיינען געווען שוועריקייטן צו טרייבן דאָס וואַסער דורך די קאַנאַלן. די מלוכה האָט אויך געדאַרפט פאַר־זיכערן אַז די שטאַרקע זאָלן ניט פאַרכאַפן דאָס וואַסער פאַר זיך און עס זאָל זיין גענוג פאַר אַלעמען. דאָס אַלץ האָט געפאַדערט אַן אַרגאַניזירטע מלוכה מיט מיליטער און מיט אַלע «קלאַפּער־געצייג».

דאָס פּאַלק האָט דאַרטן געמוזט איינוויליגן צו האָבן אויבער־הערשער איבער זיך

עס איז דערפאַר דאַרטן גרינג געווען פאַר דער מיליטערישער מאַכט אַריינ־

צונעמען אין זייערע הענט דאָס גאַנצע לאַנד. דאָס מיליטער וואָס האָט געדאַרפט באַשיצן די פּויערים איז גענוצט געוואָרן זיי צו באַהערשן. כמעט דאָס זעלבע איז געווען אין מעסאָפּאָטאַמיע (אַשור בבל, היינט איראַק). דאָרטן האָט מען געגראָבן קאַנאַלן פאַר די וואַסערן פון די טייכן יעפּעראַט און טיגריס (פרת און חידקל) זיי האָבן זיך דערפאַר אויך דאָרטן גענויטיקט אין אַן אַרגאַניזירטער מלוכה-מאַכט. אָבער די נויטיקייט אין וואַסער איז דאָרטן ניט געווען אַזוי שטאַרק ווי אין מצרים, דערפאַר איז דאָרטן די שקלאַשעריי געווען ווייניקער פאַרשפּרייט ווי אין מצרים.

פאַראַן נאָך אַן אונטערשייד צווישן ישראל און מצרים. די ערד אין ישראל איז לפי ערך ניט אַזוי פּרוכטבאַר און זי באַאַרבעטן מיט שקלאַפן האָט זיך פשוט ניט געלוינט. עס איז געווען שווער צו נעמען אַ טייל פונעם פּויערס הכנסה פאַרן האָר מיט גוואַלד אָדער אפילו מיטן פּויערס צושטימונג. עס וואַלט ווייניק פאַרבליבן פאַר אים און זיין משפּחה און זיין ווידערשטאַנד וואַלט געווען צו שטאַרק. אָבער אין מצרים איז די ערד זייער פּרוכטבאַר און אַז דער האָר האָט צוגענומען אַ טייל פון פּויערס הכנסה איז נאָך אַלץ געווען אַ מעגלעכקייט פאַרן פּויער צו עקזיסטירן. ישראל האָט זיך דערפאַר ניט גענויטיקט אין אַן אַרגאַניזירטער מלוכה, און דערפאַר — אין מלך בישראל.

אַן אַנדער מניעה פאַר דער אַנטוויקלונג פון אַ מיליטערישן קלאַס אין ישראל איז געווען דאָס, וואָס אין דער צייט ווען ישראל איז אויפגעקומען אויף דער אַרענאַ זיינען שוין געווען צוויי מיליטערישע כוחות אויף ביידע זייטן פון אירע גרענעצן: מצרים און אַשור-בבל. ס'איז אויך אפשר ניט געווען קיין באַדערפעניש פאַר באַנוצן זיך מיט מיליטער כדי צו שיצן דאָס לאַנד פון אַנפאַלער און רויבער. „דער אַרעמאַן האָט קיין מורא ניט פאַרן גנב.“ ביסלעכווייז איז אַגריקולטור פאַרבעסערט געוואָרן. זיי האָבן זיך מער באַקאַנט מיט דער ערד אַרבעט. געוואָרן געניט און אויסגעפונען ווי אַזוי צו באַאַרבעטן פאַרשיידענע געוויקסן און ווי זיך צו באַנוצן מיט הויז-חיות, ווי פּערד און אַקסן פאַר דער אַרבעט. דעמאָלט האָבן אַנגעהויבן זיך צעפאַלן די קיבוצים. עס האָט זיך שוין מער געלוינט פאַר געוויסע מענטשן אַליין צו באַאַרבעטן דאָס לאַנד. אַנדערע געפינען ערד פאַר פּריוואַטער באַלע-באַטישקייט. אַנדערע קיבוצים צעטיילן זיך און עס עקזיסטירן שוין דאָן

זייט ביי זייט ביידע סארטן באַלעבאַטישקייט. אַזוי איז אַנטשטאַמען רייכע פּריוואַטע באַלעבאַטישקייט, וואָס האָט אַריינבאַקומען די ערד פון די אַרעמע וועלכע האָבן ניט געקאַנט איינהאַלטן זייערע ערד־חלקים. דאָן האָט מען זיך שוין גענויטיקט אין אַ קעניג, וואָס זאָל באַשיצן די רייכערע קעגן די אַרימע און אויך קעגן די אויסלענדישע שונאים וואָס האָבן זיי גע־וואַלט באַפּאַלן. דעמאָלט האָבן זיי געגרינדעט אַ מלוכה.

דער ערשטער מלך, שאול, איז אין דער אמתן געווען נאָר אַ פּאַרווך פון מלוכה. ווען עס איז געקומען אַ מלחמה האָט יעדער שבט געבראַכט זיינע אייגענע זעלנער מיט זייער אויסשטאַטונג (דוד האָט געבראַכט שפייז פּאַר זיינע ברידער אין דער אַרמיי). נאָך שאולן איז געקומען דוד. דוד האָט אַריינגענומען דאָס לאַנד אין זיינע הענט. ער האָט אויסגעבילדעט אַן אייגענע געדונגענע אַרמיי, זיי אויסמושטירט און פּראַקטיצירט מיליטער־טעכניק. דורך דער אויסגעשולטער אַרמיי איז ער שטאַרקער געוואָרן פון די איינצלע אַרמיען פון די אַנדערע שבטים און אַלץ קאַנצענטרירט אין זיינע הענט. די עלטסטע פון די באַזונדערע שבטים האָבן געזען ווי די מאַכט איז ביי זיי צוגענומען געוואָרן און האָבן געהאַלטן אין איין אינטרעגירן קעגן דוד'ן. דוד האָט געמוזט פּאַרגרעסערן און אויסבעסערן זיין אַרמיי כדי אַז־צוהאַלטן די מלוכה אין ישראל און זי פּאַראייניקן, האָט ער אַרויפגעלייגט מער ציבן. דאָס אַרעמע פּאַלק איז געוואָרן אומגעדולדיק, דאָס פּאַלק וואַלט אפּשר רעוואַלטירט האָט דוד געדאַרפט פירן שטענדיקע מלחמות און ווייזן דעם פּאַלק נצחונות, כדי אים געבן גלאַריע און געווינען דאָס פּאַלק אויף זיין זייט.

אפילו נאָכדעם ווי די מלוכה איז שוין געווען עטאַבלירט זיינען די קאָמונאַלע ווירטשאַפטן ניט פּאַרשוואַונדן אינגאַנצן. די עקאָנאָמיק ענדערט זיך ניט איבערנאַכט. ביידע סיסטעמען, די פּריוואַטע און די קאָמונאַלע האָבן געלעבט זייט ביי זייט. די קאָמונאַלע ווירטשאַפטן ווערן אַבער ווייניקער. מיט דער צייט איז אויפגעקומען אַ דריטער קלאַס, אַ דעקלאַסיר־טער ערדלאָזער פּויער וואָס האָט געמוזט פּאַרקויפן זיין אַרבעט־קראַפט כדי זיך דערנערן. ער האָט געמוזט אַנקומען צו די רייכע פּאַר אַ שטיקל ברויט. די רייכע האָבן אויסגענוצט זייער עקאָנאָמישן כוח כדי צו קויפן דעם אַרע־מאַן פּאַר אַ הונגער לויין.

דער לאַנגער פּעריאָד, הונדערטער יאָרן פון קאָמונאַל לעבן האָט איבערגעלאָזט אַ שטאַרקן רושם אין ייִדישן לעבן. ס'האָט אַריינגעבראַכט אַ נאַענטקייט צווישן מענטש און מענטש. די באַהאַנדלונג פון די רייכע, געשטיצט אויף דער לעגאַלער רעכט וואָס די מלוכה האָט זיי געגעבן, האָט ניט באַפרידיקט די ייִדישע באַפעלקערונג. זייער מיטגעפיל מיטן אַרעמען ברודער, זייער סימפּאַטיע מיטן אונטערדריקטן האָט זיך אויסגעדריקט אין דעם נביאישן צאָרן, וועלכע האָבן אויסגעדריקט דעם פּראָטעסט פון פּאָלק. מיט שטורעם און פּאַטאַס האָבן די נביאים געפּאָדערט גערעכטיקייט און דערמאָנט אין דער מאַראַלישער פּליכט צו העלפן דעם אונטערדריקטן.

די נביאים פון אמת און יושר זיינען אַ פּראָדוקט פון דער מענטשלעכער באַנעמונג ביי יידן. זיי האָבן אויסגעדריקט די שטרעבונגען פונעם גאַנצן פּאָלק און דאָס פּאָלק האָט זיי געשטיצט. ניט די נביאים אַליין זיינען די טרעגער פון יושר און רחמים נאָר דאָס גאַנצע פּאָלק, וואָס האָט איינגעזאַפט און אָפּגעהיט די ווערטער פון זייערע נביאים.

די ווירקונג פון קאָמונאַלן לעבן איז קאָנטיק אין דער לערע פון די רעליגיעזע ביכער. אין זיי ווערט ניט דערמאָנט קיין שכר ועונש (דער לויז פאַר גוטע מעשים און די שטראַף פאַר שלעכטע), פאַרן יחיד נאָר פאַרן כלל. למשל, ווען מיר גייען אין גאָטס וועגן וועט דער רעגן אַראָפּ נידערן אין צייט פאַר אַלעמען. דער געפיל, אַז יעדער איינער איז אַ טייל פונעם גאַנצן כלל איז שטאַרק. דער יחיד האָט גאַרניט געטראַכט וועגן זיך אַלס אַ באַזונדער איינציקייט.

ניט אין דער תורה און ניט אין די נביאים איז דערמאָנט שכר ועונש פאַרן יחיד. ערשט ווייט־ווייט שפּעטער, ווען די יידן זיינען שוין געווען אין גלות בבל האָט דער נביא יחזקאל געשטעלט די פּראָגע: „אבות יאכלו בוסר ושיני הבנים תקהנה“, פאַרוואָס זאָלן די קינדער קריגן אייליקע ציין ווען די פּאַטערס האָבן געגעסן ניט־צייטיקע פּרוכט. ערשט ווען די ייִדישע מלוכה איז שוין געווען צעשטערט און גרויסע טיילן פונעם פּאָלק זיינען פאַרטריבן געוואָרן קיין בבל האָט דער נביא יחזקאל גערעדט וועגן שכר ועונש פאַרן איינצלנעם. פריער איז שכר ועונש געווען אַ קאָלעקטיווער באַגריף.

דאָס קאָן נאָר דערקלערט ווערן ווי אַ רעזולטאַט פון קאָמונאַלן לעבן. אין אַנדערע לענדער, וואו עס האָט געהערשט שקלאַפּעריי פון פריער

דאָרט איז אָפּגעטעמפּט געוואָרן דער נאַטירלעכער געפיל פון ברידערלעכ-
 קייט. שקלאַפּעריי פאַרשטיינערט דאָס מענטשלעכע האַרץ, גרויזאַמקייט
 ווערט פאַרשטאַרקט. דער מענטש פאַרלירט זיין אייגענע ווערט און קאָן
 נאָך ווייניקער באַטראַכטן די ווערט פון אַ צווייטן, און אַז עס קומט אַרויס
 אַ מענטש מיט וויזיע, ווערט ער באַלד פאַרגעסן „מקוצר רוח ומעבודה קשה“.
 „סופו מוכיח על תחילתו“. דער רעזולטאַט ווייזט די אורזאַכן. (8)

דער ייד איז ניט באַשאַפן געוואָרן אַנדערש פון אַלע מענטשן. דער
 אָנהויב פון דער יידישער געשיכטע, וואָס האָט זיך געצויגן לאַנגע יאָר-
 הונדערטער האָט געלאָזן אַ טיפן רושם אין דער יידישער געשיכטע. אפילו
 שפּעטער אין די צייטן פון קאַמף קעגן די סיריער (חשמונאים עפאַכע) און
 נאָך שפּעטער, אין די צייטן פון קאַמף קעגן רוים, האָבן יידן אַרויסגעשטעלט
 אַן אומגעהויערן שטאַרקערן מסירת-נפש'דיקן ווידערשטאַנד. דאָס איז ווייל
 די יידישע קולטור האָט בשום אופן ניט געקאָנט שלום מאַכן מיט דער גע-
 צנדיכערישער קולטור. דער אונטערשייד איז געווען צו טיף.

באמערקונגען

(1 באַווייזן פון עטישן געזעץ און לעבנס-שטייגער אין אַלטן און אור-
 אַלטן יידישן עבר זיינען פאַראַן אַ סך.

דער שבת-רו

אין טאָג רו אַ וואָך האָט דערהויבן דעם מענטש. עס האָט אים געגעבן
 די מעגלעכקייט צו באַטראַכטן זיך, צו פאַרברענגען מיט מיט-מענטשן צו
 דערפילן זיין אייגענע חשיבות און די חשיבות פון דעם אַנדערן נאָך
 איידער דער טאָג שבת איז פאַרהייליקט געוואָרן. שבת רו איז נאָך
 וויכטיקער געוואָרן ווען עס איז געוואָרן אַ סאָציאַלע אינסטיטוציע „למען
 ינוח שורך וחמורך וכל אשר לך“. ניט נאָר דו אַליין, נאָר אויך דיין גאַנצע
 פאַמיליע. דיין שקלאַף און אפילו דיין הויז-חיה, דיין פערד און אַקס דאַרפן
 רוען.

איין געזעץ פאַר אַלעמען, בירגער און ניט בירגער.

באַצאַל דעם אַרבעטער גלייך נאָך זיין אַרבעט. טאַרסט עס ניט פאַר
 האַלטן. טאַרסט ניט בלייבן גלייכגילטיק צום צווייטן. „לא תעמוד על דם

רעך". ספעציעלע דינים וועגן צער בעלי חיים. ווען דער אַקס דרעשט דיין תבואה זאָל ער קאָנען עסן פון דעם.

אמת אָז ניט אַלע געזעצן שטאַמען פון איר-אַלטע צייטן. געזעצן וועגן שקלאַ-פּעריי, למשל, האָבן ערשט געקאָנט אַרויסוואַקסן ווען דאָס פּאַלק האָט שוין אַדורכגעמאַכט אין משך פון אַ לאַנגע צייט דעם אַגריקולטורעלן צושטאַנד. די וואַנדערנדיקע אַמאָדן קאָנען ניט פאַרמאָגן קיין קנעכט און אפילו ווען זיי האָבן שוין געוואוינט אין זייער אייגן לאַנד האָט נאָך אַ לאַנגע צייט די שקלאַפּעריי ניט געבראַכט קיין איבער-ווערט פאַרן באַלעבאַס. ס'איז אויך אמת אָז ניט אַלע גוטע געזעצן זיינען פּראַקטיצירט געוואָרן הונדערט פּראָצענט. ווי למשל די דינים פון שמיטה. באַזונדערס ווען דער האָר, דער באַלעבאַס, האָט געהאַט די מאַכט. אָבער אפילו ווען מיר נעמען דאָס אין באַטראַכט, בלייבט אַלץ דער פּאַקט, אָז יידן האָבן זיך אויסגעצייכנט מיט זייער עטיק.

דער מאָנאָטעאיזם, דער גלויבן אין איין גאָט איז געווען אַ רעזולטאַט פון אַ טיף-עטישן שטייגער-לעבן. דער אונטערשייד צווישן מאָנאָטעאיזם און געצנדינעריי איז ניט נאָר אין צאָל פון געטער. ס'איז אַן אונטערשייד אין אַ גאַנצער קאַנצעפּציע אינעם באַגריף פון געטלעכקייט. ביי פּיל-געטעריי זיינען די געטער ניט געווען בעסער ווי די מענטשן נאָך אַביסעלע ערגער. איין גאָט האָט גע'הרג'עט דעם צווייטן און ביי אים צוגענומען די גאָטיכע. גערויבט און געמאַרדעט. ביים מאָנאָטעאיזם איז גאָט העכער פון מענטשן און ער איז אַן „אל רחום וחנון" צו וועמען דער מענטש דאַרף אַרויפקוקן און שטרעבן צו „גיין אין זיינע וועגן". דער מאָנאָטעאיזם האָט נאָר געקאָנט אויפקומען ביי אַ פּאַלק, וואָס רעספּעקטירט די רעכט פון אַלע מענטשן.

2) אַט איז גרעצ'ס אַריינפיר צו זיין יידישער געשיכטע:

„בחורי העם שמרו זכרונות קדומים, הילכות אברהם העברי צדיק תמים. יוסף, רב החסד ומרבה לסלוח. הטוב והמטיב אשר הציל מצרים בחכמתו. להזכרונות האלה נוסף גם דעת אלהי אמת בורא שמים וארץ וכל צבאם אוהב צדקה ומשפט מעוז ומגן לצדק ומישרים." — דאָס פּאַלק האָט אויפגעהיט אַלע דעראינערונגען. די פירונג פון אברהם, דער גאַנצער צדיק און יוסף, וואָס איז גרייט צו פאַרגעבן, וואָס האָט געראַטעוועט מצרים מיט זיין גרויס חכמה. צו די דעראינערונגען קומט צו דער געדאַנק פון גאָט פון אמת.

באשאפער פון ערד און הימל און זייער גאנצן איינשטעל. דער באשיצער פון גערעכטיקייט און אויפריכטיקייט. (גרעץ געשיכטע איבערזעצט אין העברעאיש פון ש. פ. ראבינאוויטש).

3) דער איינגעבוירענער אינסטינקט אינעם מענטשן צו געזעלשאפט-

לעכקייט האט אנטוויקלט אין אים ספעציעלע נייגונגען צו קונסט, מיט וועלכע דער מענטש גיט איבער זיינע איינדרוקן צו אן אנדערן. צווישן די סאמע ערשטע און באדייטנדיקע פארמען פון קונסט איז די פעאיקייט און דער פארלאנג צו דערציילן, איבערגעבן און אויסמאלן מעשות און די הנאה פון אויסהערן דאס דערציילטע.

פארשיידענע מענטשן דערציילן די זעלבע מעשות אנדערש. יעדער אויף זיין שטייגער. אזוי זיינען די מעשות איבערגעגאנגען פון דור צו דור. יעדער דור האט עפעס צוגעגעבן לויט זיין פאנטאזיע און לויט די נייע השגות, וואס האבן זיך דערווייל געביטן. די זעלבע מעשות זיינען מאדי-פיצירט געווארן און פארלארן זייער היסטארישן ווערט. זיי ברענגען אבער ארויס דעם גייסטיקן און פסיכאלאגישן צושטאנד פון די אמאליקע דורות. 4) די ווענדעטא, נקמת הדם, איז אן איבערבלייבעניש פון יענע צייטן. אויב איינער פון א גרופע איז דערמארדעט געווארן פון א מענטשן פון א צווייטער גרופע, האט מען געהרגעט איינעם פון יענער גרופע, ניט דווקא דעם באשטימטן מערדער.

דער יידישער דין פון יבום איז אפשר אן איבערבלייבעניש פון יענער צייט ווען די פרויען האבן באלאנגט בשותפותדיק צו דער גאנצער גרופע. 5) ס'איז ניט זיכער אז יידן זיינען געווען פריער אין מצרים איידער זיי זיינען געקומען אין ישראל. די חומש-לעגענדעס זיינען ניט באקאנט אין מצרים אבער זיי זיינען געווען פארשפרייט צווישן די סעמיטישע שבטים פון מעסאפאטאמיע (ארם נהרים אין חומש, שפעטער אשור און בבל, היינט איראק) אדער ענלעכעס צו זיי ווי די מעשה מיטן מבול. דער טורעם פון בבל, משה אין קעסטעלע אויפן טייך נילוס, סארגאן אין טייך יעפראט (נהר פרת).

דאס לעבן נאכן טויט, אין וואס די מצריים זיינען געוון פארגלויבט, און פלעגן אריינלייגן וויכטיקע זאכן פארן טויטן אין זיין קבר, וואס ער וועט זיך נויטיקן אין זיי, פון דעם ווייסן די יידן גארניט.

דער שקלאפן און הארן-סיסטעם, וואָס איז דעמאָלט געווען איינגע-
פונדעוועט אין מצרים האָט ניט געלאָזן קיין שפור אין יידישן לעבן פון
ארץ ישראל. פּונדאָנען האָבן זיך גענומען די לעגענדעס?
עס זיינען געווען צייטן ווען מצרים האָט באַהערשט ישראל. די באַ-
פעלקערונג פון ישראל איז אָבער געווען צו פליסיק, נאָך ניט געווען איינ-
געזעסן אויף באַשטימטע ערטער. מסתמא האָבן זיי געקעמפט מיט די מצרישע
חיילות, געפירט גאַרילאָקאַמפּן. עס איז אויך מעגלעך אַז אַ קליינע
גרופע פון אַנטלאָפענע פון מצרים איז געקומען קיין ארץ
ישראל און וואָס זיי האָבן געשילדערט איז אויפגעכאַפט געוואָרן פון אַנדערע.

(6) די מעשה מיטן שלאַנג און שפעטער מיטן נחש הנחשת, דער
קופערנער שלאַנג וואָס האָט געהיילט די געביסענע, באַווייזט אַז מען האָט
אַמאָל געגלויבט אין געטלעכן כוח פון אַ שלאַנג. די ספעציעלע אויפמערק-
זאַמקייט צום באַרג גריזים און צום באַרג סיני שטאַמט פון דער צייט ווען
מען האָט געדינט צו בערג. מען האָט אויך געדינט צו געוויסע ביימער
(אשרות), שטייער (מזבח אבנים, גלעד) און צו פייער. ווען פייער האָט
שוין אויפגעהערט פאַררעכנט ווערן פאַר אַ גאַט איז עס נאָך אַלץ געווען
הייליק און ווען מען האָט געבראַכט קרבנות צו גאַט איז עס איבערגעגעבן
געוואָרן דורך פייער. ביז היינט ווערט דער שבת און
יום-טוב געהייליקט דורך ליכט בענטשן. (אגב, דער כבוד פון הייליקן יום
טוב און שבת איז געגעבן געוואָרן דער פרוי).

דער היסטאָריקער ברעסטעד און אַנדערע שאַצן שטאַרק אָפּ די אַלט
עגיפטישע און אַלט-גריכישע ציוויליזאַציעס און אונטערשאַצן די יידישע
אויפן גרונט וואָס די עגיפטישער און גריכן האָבן איבערגעלאָזן אַ סך מאָנומענטן
און קונסט-ווערק. דאָס איז אין תוך אַ פאַלשע אָפּשאַצונג. די עגיפטישע
און גריכישע ציוויליזאַציעס זיינען געווען באַזירט אויף שקלאָפּעריי. זייער
גאַנצע ציוויליזאַציע איז געווען צעפּוילט דורך און דורך. זי האָט געפּראָוועט
אַרגיעס און ווילדע ברוטאָליטעט און איז געווען אומוויסנד ווי עס פאַסט פאַר
אַ שקלאָפּן-סיסטעם. ישראל איז געווען מער מענטשלעך און האָט מער גע-
דינט דעם פאַלק. די ישראל קולטור איז דערפאַר געווען מער דערהויבן.

(8) גרעץ דערקלערט די וואַרצלען פון מאָנאָטעאיזם ביי יידן ווי אַ

רעזולטאט פון וואַנדערונגען אין דער מדבר, וואו די אומגעבונג איז איין-טאָניק, ווייל דאָס בילד פון דער נאַטור איז דאָרט מאָנאָטאָן, איין-טאָניק דערפאַר דער איין און איינציקער גאַט געדאַנק. מיר דאַכט, אַז עס אַ פראַגע צי די נאָמאַדן האָבן געוואַנדערט אין מדבר, וואו עס איז געווען ווייניק שפייז. זיי האָבן גיכער געוואַנדערט אין סטעפעס און אין וועלדער אין ישראל איז די נאַטור-ספערע ניט מאָנאָטאָן. די שפּעטערדיקע בעדואינער האָבן ערשט געוואַנדערט אין מדבריות ווייל אַגריקולטור האָט פאַרנומען די לאַנד-שטרעקס. לויטן חומש האָבן די יידן געוואַנדערט אין דער מדבר בלויז פּערציק יאָר צייט אַזאַ וואַנדערונג אין מדבר איז ניט געווען גענוג צו שאַפן דעם מאָנטעאיסטישן באַגריף.

צו ג א ב (צו זייט 29)

אויסער דעם איז דער פרעמדער קאפיטאל שטענדיק א דעה-זאגער הינטער די קוליסן, אין די פאליטישע, יורדישע און עקאנאמישע אנגע- לעגנהייטן אין לאנד. למשל פארקלענערן הילף פאר די קיבוצים און איבער- געבן פאלקס-אונטערנעמונגען צו פריוואטע באלעבאטים א. א. וו. עס טרעפט אויך אז זיי פירן דורך דיקטאטארישע איבערקערענישן מיט זייער געלט און געווער.

צו ו י ט ע ר צו ג א ב

אויספירן פון דער ישראל דיפלאמאטיע

כדי די הויך-אנטוויקלטע לענדער זאלן קאמען אנהאלטן זייערע קאלאניעס זיינען זיי פאראינטערעסירט, אז די קאלאניעס זאלן בלייבן ניט אנטוויקלט. דאס מיינט אז מדינת ישראל זאל אונטערגיין אדער אמווייניק- סטנס זאל בלייבן אינדוסטריעל שוואך. דעם אראבישער באיקאט פאסט זיך זייער גוט צו זייער פארלאנג. עס ווילט זיך פרעגן: צי זיינען אט די אימפעריאליסטישע באלעבאטים איבער די אראבישע עפענדס טאקע די אי-צייאטארן פונעם באיקאט און פון די אלע שוועריקייטן וואס די אראבער פירן דורך קעגן ישראל? ווען די אראבער נעמען אראפ דעם באיקאט וואלטן זיי געקראגן הע- כערע פרייזן פאר זייער עקספארט און קריגן ביליקער זייער אימפארט ווארים די קאסטן פון טראנספארטאציע וואלט שטארק פארקלענערט גע- ווארן. עס וואלט ארויסגעהאלפן די אינדוסטריע סיי אין ישראל און סיי אין

די אראבישע לענדער. עס וואלט זיך זייער שטארק געלוינט סיי פאר ישראל
און סיי פאר די אראבישע לענדער.
עס לוינט זיך אבער ניט פאר די אראבישע עפענדיס און פאר זייערע
אימפעריאליסטישע באלעבאטיס. דאס זעלבע איז ריכטיק וועגן דורכגאנג
פון סועץ קאנאל. דער קאנאל איז פארמאכט געווארן פאר ישראל ווען
ענגלאנד און פראנקרייך זיינען נאך געווען זיינע באלעבאטיס.
וואס איז וועגן דעם פראגרעסיוון טייל פון די אראבישע פעלקער?
מצרים, סיריע און אפשר אויך איראק, זיי האבן שוין אראפגעווארפן זייערע
קייסאריס, עפענדיזם איז שוין אויך דארטן גאנץ שוואך.

פארוואס זיינען זיי שונאים פון מדינת ישראל?

כדי דאס פארשטיין מוז מען פארשטיין די אינערלעכע פאליטיק
צווישן די אראבישע לענדער. א שטארקער קאמף גייט אן צווישן דעם טייל,
וואס איז אינגאנצן אפגעשטאנען, וואו דער קעניג איז פולשטענדיקער הערשער
אזוי ווי סאאדי אראביע. די שייכטומס און ביו א געוויסן גראד ירדן א. א. וו.
זיי האבן מורא פאר פראגרעס צווישן דער אראבישער באפעלקערונג, און
יענער טייל וואס האט שוין רעוואלטירט קעגן די קעניגע און די עפענדיס.
די פאראייניקטע שטאטן באשיצן מיט אלע כוחות דעם רעאקציאנערן
לאגער און מיט אלע מיטלען, ניט אלע מאל כשרע (מארד־פארשווערונג איז
צווישן די געוויינלעכע פאסירונגען, ווי פלעמינג זאגט אונדז 1) אז טערקיי
איז געשיקט געווארן צו אטאקירן סיריע כדי ארויסטרייבן די רעוואל-
לוציאנערע גרופע פון דער סירישער רעגירונג, נאר די סאָוועטישע וואָרנונג
האָט זי אָפּגעהאַלטן. ניט אומזיסט רעכנט נאָסער אַז די פּאַראַייניקטע שטאַטן
זיינען זיין גרעסטער שונא.

ישחאל איז אן אפענע צוטשעפעניש צום אמעריקאנער וואגן. פאר-
שטייט זיך דערפאר אז זיי קאנען ניט בלייבן גלייכגילטיק צו מדינת ישראל.
עס איז זייער מעגלעך אז א פולשטענדיקע נייטראלע פאזיציע וואלט
געהאלפן איינשטעלן נארמאלע קולטורעלע און קאמערציאלע באציאונגען
מיט אייניקע פון ישראל'ס אראבישע שכנים. דאס וואלט געווען א טובה פאר
ביידע צדדים.

דאָס זעלבע איז אויך ריכטיק וועגן כינע.
א מדינה וואָס געפינט זיך ביי די פאַראייניקטע שטאַטן אַלט איר גרעסטן שונא, און
קייַן „פּערסאָנאַ גראַטאַ“. ס'איז בעסער ניט האָבן מיט איר קייַן עסקים.
דער קאַמף וואָס ישראל האָט אָנגעפירט קעגן מצרים נאָכשלעפּנ-
דיק זיך ענגלאַנד און פּראַנקרייך ביים סועץ קאַנאַל, און די גוטע ברודער-
שאַפט מיט פּראַנקרייך אין איר קאַמף קעגן אַלזשיר, האָט אויך ניט ווייניק
בייגעשטייערט צו דער שנאה קעגן מדינת ישראל.
דאָס אַלץ איז די פּרוכט פון נאָכשלעפּן זיך דער אַמעריקאַנער פּאָליטיק.

(1) אין „די קאַלטע מלחמה און אירע וואַרצלען“.